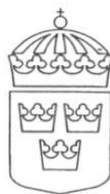

Riksdagens protokoll

1992/93:101

Onsdagen den 28 april

Kl. 9.00 – 16.07

Protokoll
1992/93:101

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 april.

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU18

Kulturutskottets betänkanden 1992/93:KrU15, KrU20, KrU22 och
KrU24–KrU26

3 § Vissa anslag m.m. inom Utrikesdepartementets område

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande

1992/93:UU14 Vissa anslag m.m. inom Utrikesdepartementets område
(prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 1 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Eftersom krig börjar i människornas sinnen är det där som försvaret för fred måste byggas. Detta står i Unesco-stadgans inledning från år 1945. Det är lika aktuellt i dag.

Erfarenheterna, och inte minst de allra senaste årens utveckling, har enligt min mening understrukt betydelsen av ett folkligt förankrat engagemang för fred, nedrustning och mänskliga rättigheter. Den organiserade folkliga opinionens roll för dessa frågor kan knappast överskattas.

Folkrörelsernas stora betydelse har också blivit alltmer uppmärksammas i sammanhanget. Så har t.ex. FN:s generalsekreterare Boutros Boutros-Ghali understrukt vikten av att utöka deras roll i de nya och bredare fredsbevarande operationerna.

Medan folkrörelser verksamma på freds- och nedrustningsområdet under 80-talets första hälft främst koncentrerade sig på olika aspekter av stormakternas kärnvapenrustningar har intresseområdet vidgats och kraftigt förskju-

tits under senare år. Dit hör frågor om nedrustning och utveckling, miljö och utveckling, mänskliga rättigheter, skulder, konfliktlösning, osv.

Bakom allt detta mångfacetterade arbete ligger växande insikter om det komplexa i nationella och internationella relationer, både i ett nord-syd- och i ett öst-väst-perspektiv. Efter Sovjetblockets kollaps har ökade internationella kontakter blivit både möjliga och nödvändiga.

Samtidigt har de resurser som ställts till folkrörelsernas förfogande för detta arbete på ett avgörande sätt bidragit till att bredda och fördjupa engagemanget, även om det inte alltid speglar sig i växande medlemssiffror. Det stöd som under 80-talet byggdes upp i fråga om information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden m.m. i regi av folkrörelser och andra ideella organisationer hade till syfte att ge dessa strävanden en bred förankring.

En överväldigande riksdagsmajoritet ställde sig vid 1986/87 års riksmöte bakom en successiv ökning av anslaget till information, studier, forskning, osv., det s.k. F 3-anslaget. Vid 1990/91 års riksmöte var det likaledes en majoritet bakom kravet på en successiv ökning till 26 miljoner kronor och kravet på en successiv uppräknings till det s.k. promillemålet, dvs. en promille av försvarsanslaget.

En promille skulle för nästa budgetår innebära 39 miljoner. Därför föreslår vi i vår reservation till detta betänkande en uppräknings till åtminstone 24,6 miljoner för att inte tappa mark i förhållande till försvarsanslaget.

Herr talman! Jag vill gärna kommentera det nya anslag som heter F 2. När det gäller begreppet säkerhetspolitik är utskottet enigt. Det skall ha den bredare innebörd som slagits fast i ESK-sammanhang och som tar hänsyn till etniska spänningar, ekonomisk utveckling, sociala och ekologiska faktorer, m.m. Vi anser att det är viktigt att detta anslag underlättar demokratifrämjande kontakter med organisationer och institutioner i de tidigare kommunistiska diktaturerna i öst.

Vi har i utskottet gjort några markeringar som jag gärna vill framhålla. I de fortsatta övervägandena om organisations- och projektstöd samt om egeninsatsens storlek bör man iakttä stor varsamhet så att inte freds- och demokratistöd via folkrörelser försvåras eller kanske rent av omöjliggörs.

Det finns medlemsmässigt små organisationer vilka bedriver en värdefull verksamhet som når många människor och som det kan finnas anledning att stödja. Vi har i utskottet en förhoppning om att regeringen skall tillämpa en flexibel tolkning av bidragskriterierna under en övergångstid.

Den utredning som ligger bakom detta anslag och kriterierna för det nya anslaget pekade på brister i redovisningen. Här är det självklart för oss att ställa upp. Självfallet skall en realistisk redovisning av anslagens hantering göras. Men samtidigt vill vi varna för att bygga upp en stor byråkrati runt omkring detta. Folkrörelser är folkrörelser. Eller som en tidigare utrikesminister formulerade det: De bästa ambitioner kan falla för en krass verklighet. Det är ideella organisationer med begränsade resurser det är fråga om. Därför får man vara försiktig också när det gäller detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 4. Vi menar att det skulle vara illa om man genom förändringar i fråga om anslagets inriktning, mottagarkrets, utformning och nivå riskerar att skada

den kompetensuppbyggnad som har ägt rum och den omfattning som det folkligt baserade fredsarbetet fått det senaste året.

Herr talman! Jag vill dessutom peka på behandlingen av en motion. Det är någonting som vi alla i utskottet får ta på oss. I en socialdemokratisk motion, U518, föreslås en annan fördelning av det s.k. E 7-anlaget än den regeringen föreslår. Enligt motionärerna borde Delegationen för informationsinsatser om europeisk integration tilldelas 35 miljoner och UD:s sekretariat för Europainformation 15 miljoner.

Man anför i motionen som skäl att delegationen fått långt fler ansökningar om bidrag för informationsinsatser om europeisk integration än vad den kunnat bevilja. Såsom jag uppfattade det var vi i utskottshanteringen överens om detta. Men sedan föll frågan bort. Det tycker vi socialdemokrater är mycket olyckligt.

Herr talman! I övrigt står vi socialdemokrater bakom utskottets betänkande. Det finns ändå mycket att kommentera. Låt mig avslutningsvis säga att det finns en del som vi finner svårt. Vi har gått med på de nedskärningar för våra utlandsmyndigheter som föreslås i propositionen.

Våra utlandsmyndigheter är vårt ansikte utåt i världen. Vi menar att svensk närvaro är viktig och nödvändig. Men vi är också medvetna om de svårigheter som Utrikesdepartementet har när det gäller att leva upp till besparingskraven. Därför har vi accepterat nedskärningarna. Men det är med ett tungt hjärta som vi är med och skär i våra utlandsbeskickningar.

Anf. 2 RICHARD ULFVENGREN (nyd):

Herr talman! Ny demokrati föreslår att det skall tas ett helt nytt grepp på hur vi skall marknadsföra och representera Sverige utomlands. Ny demokrati vill se över våra utländska beskickningar och handelskontor och införa ett mer renodlat nytt system.

Regeringen föreslår redan i år en del förändringar inom UD. Det rationaliseras, avskedas folk, och ett fåtal generalkonsulat görs om till honorärkonsulat. Det är bra men inte tillfredsställande. Sverige måste ta ett helt nytt grepp på utlandsförvaltningen och på den utländska representationen. UD måste bli mer offensivt.

Sverige når få resultat internationellt. Sverige missade sin plats i säkerhetsrådet. Svenska företag missar stora order på grund av svensk flathet och ointresse. Andra länder har fattat galoppen och går om Sverige i än större utsträckning.

Ett annat exempel på vår flathet gäller svenskar i knipa utomlands. De två kidnappade svenskarna som satt i ett risfält i Kashmir i Indien. Svenskan som sitter i fängelse i Los Angeles. De tre svenskarna som nu har suttit ett par hundra dagar i fängelse i Irak. Ja, listan kan tyvärr göras lång.

En annan svaghet är när vi i biståndssammanhang förhandlar om kontrakt för svenska insatser. Vi ställer alltför ofta för små krav på motprestationer från mottagarländerna. Det kan gälla importvillkor, tullar, arbetstillstånd, säkerhet, osv. Nej, bättre kan vi.

Det handlar om att vi måste effektivisera och göra de utländska beskickningarna mer offensiva. Samtidigt är Sverige i ett ekonomiskt krisläge, och

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

det måste göras besparingar på alla plan. Det gäller självfallet även UD. Jag vet att man har infört ett sparbeting på UD. Men vi vill gå längre.

Vi vill satsa på sammanslagningar av olika institutioner. Ny demokrati har föreslagit att regeringen bör utreda förutsättningar för att skapa ett nytt renodlat system kallat för Sweden center. Bengt Dalström, som just nu kom in i kammaren, kommer att gå närmare in på detta, eftersom det hänger samman med näringsutskottets frågor.

Låt mig ändå ta ett exempel. I Tokyo har vi en fantastisk svensk representation. Jag hade själv förmånen att vara där i september med lagutskottet. Här finns en ambassad, ett exportråd och en handelskammare i samma hus. Det finns också rejält tilltagna ytor för näringsliv och andra organisationer att visa upp sina verksamheter, produkter, osv. Det är en fantastisk anläggning. Det är dessutom en av Tokyos förnämsta och modernaste byggnader som har vunnit en rad priser för sin arkitektur m.m. Andra länder flockas för att komma dit. Det råder stor avundsjuka i Tokyo.

Dessutom är det en mycket god affär för Sverige, även om det i utskottets betänkande har påpekats att det inte alls är någon lysande affär, eftersom det är en dyr form av sammanslagning. Vi kan ha i bakhuvudet att man efter att ha byggt hela den här anläggningen skickade hem ungefär en miljard till statskassan enligt uppgifter. Det är en mycket god affär för svenska staten. Vi behöver fler sådana i dagens läge. Heja Sverige!

Herr talman! Vidare vill vi ersätta fler konsulat, och även ambassader i vissa länder, med honorärkonsuler. Vi tror att man skulle kunna hissa den svenska flaggan högt i ett större antal länder och städer utomlands. Det kan dessutom vara ett ganska billigt sätt. Det finns ju internationella personer som har anknytning till Sverige nästan över hela världen. Dessa skulle man kunna utnyttja. Vi har uttryckt det litet skämtsamt och sagt att det, med bra svenskt basmaterial, litet manschettknappar med tre kronor på osv., går att få dessa personer att ganska stolt sälja och marknadsföra Sverige. Sedan får vi självfallet ha dessa Sweden center i de större städerna och på de viktigare marknaderna. Jag tror att vi skulle kunna flagga på fler ställen i världen till en lägre kostnad.

Vad jag kan förstå är det största personalproblemet inom UD stora klyftor mellan olika åldersgrupper. Med dagens något idiotiska anställningslagstiftning, där det gäller sist in – först ut, är det inte särskilt lätt att leda en organisation som befinner sig i så stor förändring som UD. Det behövs nytt blod i ådrorna, det ställs nya krav på kompetens och det arbetas på nya marknader med nya språk osv.

Jag tror att en hel del av UD:s effektivisering och de problem som det har i dag skulle kunna lösas genom att det på ett annat sätt fick behålla de människor som det verkligen behöver för sin verksamhet. Därmed skulle det på något sätt kunna bli av med dem som tyvärr inte platsar längre. Sådan är realiteten, men i dag är detta ett jätteproblem för UD. Det vill egentligen anställa nytt folk för att klara de krav som ställs på dem, men det tvingas sitta kvar med sin stora personal. Det är ett problem.

Herr talman! Ett annat problem är naturligtvis den prestige och den karriärstege som finns inom UD. Vi talade senast i går om detta i utskottet. Det belystes i andra sammanhang när man talade om att man skulle slå ihop

biståndskontor och ambassader utomlands. Det finns precis samma problemställning när det gäller handelskontor och ambassader. Där är Ny demokrati fullt övertygade om att det krävs en helt annan typ av representation rent personalmässigt utomlands. Den gamla politiska hierarkin skall inte styra, utan det krävs att vi får in folk med helt andra marknads- och affärsrelaterade kunskaper.

Som chefer för dessa nya Sweden center tycker vi att man skall kunna anställa folk med kompetens oavsett om de varit med i UD:s listor någon längre tid eller inte. Det skall kunna tas människor från näringslivet eller helt andra verksamheter. Nog om den biten!

Herr talman! Låt mig nu gå över till utlandsradion. Radio Sweden är den enhet inom Sveriges Radio som svarar för radioprogramverksamheten för utlandet. Radio Sweden skall enligt avtalet mellan staten och Sveriges Radio sända radioprogram avsedda för mottagning i utlandet. Programmen skall dels ge svenskar som befinner sig utomlands, dels utländsk publik möjlighet att få information och upprätthålla kontakt med Sverige.

Så långt håller jag med om den affärsidé som Radio Sweden skall ha. För närvarande sänder man på åtta språk. Det är svenska, engelska, tyska, franska, spanska, ryska, estniska och lettiska. Man riktar sig till alla världsdelar. Ny demokrati delar regeringens syn på huvuduppgiften för Radio Sweden, men vi tror att man skulle kunna minska ner det och på något sätt använda sig av befintligt material inom Sveriges Radio-koncernen.

Vissa summeringar av detta skulle kunna översättas till engelska. Men man skulle kunna ha en slinga som sänds ut på svenska så att den når svenskar i utlandet. Det är ändå nyhetsbehovet som måste vara det primära. Det var kanske inte för att höra ett debattinlägg om svampplockning som man lämnade Sverige. Dessa saker kan man säkert få på annat håll och inte via Sveriges Radio. Man kan självfallet ha en översättning till engelska eftersom det är ett världsspråk. Då kan balter, ryssar osv., även om inte alla kan engelska, fånga upp nyheter i de länder där massmedierna är utslagna av olika skäl. Det kan också fylla ett utbildningssyfte. Jag tror att målen skulle kunna uppnås med en krympt verksamhet.

Enligt Radio Swedens egna beräkningar har man ungefär 50 anställda i programtillverkningsverksamheten inför 1993. Man skall producera ungefär 15 000 timmar på dessa åtta språk. Totalt har man 65 anställda. Jag har svårt att tänka mig att det skulle behövas mer än 5–10 personer för att administrera och sända ut det översatta och redigerade material som man i dag får gratis från Sveriges Radio. Självfallet får de sändare som behövs för detta behållas. Detta skulle då ge besparingar, kanske inte i miljardklassen, men i miljoner. Men många bäckar små kan kanske bidra.

Herr talman! Ett annat nydemokratiskt förslag som tas upp i betänkandet gäller detta med EG-information i Utbildningsradion, vilket vi har föreslagit. Jag är personligen inte så imponerad över den första broschyr med EG-information som gick ut till svenska hushåll. Den påminde litet för mycket om årets deklarationsbilaga. Jag undrar om det är samma gäng som gör den.

Jag tror att vi skulle kunna göra litet mer på det hållet. Jag vet att Utbildningsradion har planer på att gå ut med ett program om EG. Nu skall vi inte på något sätt styra detta från riksdagen. Däremot skulle vi kunna hänga på

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

där och dela ut något slags kurslitteratur som kan användas när man följer detta program i TV. Vi skulle kunna hänga på där och anslå ytterligare medel för att ta fram ett utbildningsmaterial som skulle kunna distribueras till de svenska hushållen och även användas i studiecirklar osv.

Herr talman! Det finns en rad andra frågor i betänkandet, men jag nöjer mig med detta. För att spara kammarens tid har jag nöjet att yrka bifall endast till reservation 1 och reservation 2, men jag står naturligtvis bakom samtliga Ny demokratis reservationer i betänkandet.

Anf. 3 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! De bästa ambitioner kan falla för en krass verklighet, sade Karl-Erik Svartberg. Det är helt sant. Den krassa verklighet som råder i dag innebär att statens finanser är allvarligt försvagade. Det har också lett till att UD:s budget, som vi nu diskuterar, och de anslag som finansieras via UD har fått beskåras.

Vi är tvungna att göra inskränkningar i utrikesförvaltningen. Det leder till att människor blir arbetslösa. Det leder till att vi lägger ner beskickningar. När vi gör det, när vi konverterar professionella beskickningar till honorärbeskickningar, är det självfallet vår förhoppning att vi ändå skall kunna utföra det uppdrag som vi har, nämligen att hålla goda kontakter med svenskar utomlands i olika delar av världen och med utlänningar som av olika skäl vill ha kontakt med Sverige.

Det är med beklagande som vi nu lägger ner ett stort antal generalkonsulat och ambassadkontor, men det är med en stark och bestämd förhoppning att ändå kunna upprätthålla den service och de tjänster som är nödvändiga för att det konsulära systemet skall fungera.

Herr talman! Utlandsradion finansieras via UD enligt nuvarande system. Regeringen föreslår en relativt kraftig nedskärning av dess budget. Utrikesutskottet ser mycket positivt på utlandsradions verksamhet. Vi menar att den är viktig både för att hålla kontakt med svenskar utomlands och för att sprida information om Sverige på olika språk. Det är viktigt att det sker på olika språk. Jag tror inte, som Richard Ulfvengren föreslog, att det räcker med engelska. Vi menar att alla de språk som vi i dag har sändningar på är angelägna. Det vore mycket olyckligt att lägga ner någon enda av de redaktioner som finns för närvarande.

De möjligheter till rationalisering som finns bör självfallet tas till vara. Det kan t.ex. vara att samarbeta med de invandrarredaktioner som finns på Sveriges Radio. Det kan också vara att samarbeta bättre med de svenska programmen i Sveriges Radio.

På den här vägen kan man nå bättre effekt för insatta resurser. Men det sker samtidigt en rasande snabb teknisk utveckling som gör att man kan komma ut längre med programmen. Våldigt många sänds inte bara i etern utan skickas också på band till olika stationer runt om i världen och återutsänds där. De tekniska möjligheterna för utlandsradion är mycket stora, och det är angeläget att vi i framtiden kan slå vakt om den viktiga kanalen för Sverigeinformation.

Utrikesutskottet pekar på att många av dem som lyssnar på utlandssändningarna faktiskt är licensbetalare, antingen svenskar utomlands eller

svenskar hemma, eftersom programmen ju också sänds ut på FM-bandet i Stockholm och på mellanvåg, som går att ta in i olika delar av landet.

Från den synpunkten sett vore det inte orimligt att man partiellt finansierade utlandssändningarna via mottagaravgiften. Men det är något som kräver överväganden från regeringens sida, och utrikesutskottet föreslår därför att riksdagen ger regeringen till känna sin mening att frågan om den framtida finansieringen behöver ses över. Vi noterar i sammanhanget att kulturutskottet har en del kritiska synpunkter i frågan.

Herr talman! Karl-Erik Svartberg talade värtaligt om värdet av de frivilliga insatserna för fred och nedrustning. Jag kan instämma i allt vad han sade vad gäller värdet av det arbetet. När vi sedan kommer till frågan om hur anslaget skall se ut, är det med beklagande som jag konstaterar att man även på det här området har tvingats göra nedskärningar. Även Socialdemokraterna har de senaste åren tvingats dra ner på det här anslaget.

Så färdriktningen är densamma för Socialdemokraterna och regeringssidan, även om kurvans lutning ser litet olika ut. Det är trots allt åt samma håll som vi beklagligtvis rör oss. Då menar vi från vår sida att när man för tredje eller fjärde året i följd rör sig i riktning mot Södertälje, är det kanske ändå litet konstigt att påstå att man är på väg mot Uppsala.

Det är därför som vi inte finner det meningsfullt att uttala ett mål för anslagets framtida utveckling. Men självfallet är det vår förhoppning att det skall vara möjligt att även fortsättningsvis ge ett starkt och viktigt stöd till det frivilliga freds- och nedrustningsarbetet.

Allra sist, herr talman, anslaget för Europainformation. Utskottet har tagit del av olika upplysningar om hur anslaget använts. Vi vet att det pågår ett mycket viktigt arbete inom regeringskansliet, där man trycker texter som är viktiga för alla sidor i debatten, texter som ger information om hur EG fungerar.

Vi tillstyrker mot den bakgrunden förslaget om fördelning av pengarna för EG-information. Men vi tillfogar, och det är viktigt, att det är uppenbart att när folkomröstningen nalkas behövs det en påfyllnad av det här anslaget. Det anslag som nu föreslås är inte tillräckligt för att täcka de kostnader som uppstår i samband med folkomröstningen.

Därför utgår vi från att regeringen överväger hur man skall ordna en påfyllnad, för att kunna se till att folkomröstningen kan bedrivas i former som är demokratiskt acceptabla.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 4 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Den krassa verkligheten, säger Daniel Tarschys, värderad ordförande i utskottet. Men när försvarsanslaget kan tillåtas öka med bortåt 1 000 miljoner kronor, då menar vi att det borde vara möjligt att med några hundra tusen öka det anslag för fredsinformation m.m. som gäller för innevarande år. Det är därför vi föreslår 4,6 miljoner utöver de 20 som propositionen *gick ner* till.

Det är konstigt att påstå att man är på väg mot Södertälje, när man i verkligheten är på väg mot Uppsala, säger Daniel Tarschys. Jag vet inte om jämförelsen stämmer riktigt. Vi försöker att hålla relationerna något så när kon-

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

stanta. Vi har varit medvetna om problemen med ekonomin, men vi menar också att går det att anvisa 1 000 miljoner kronor extra till försvaret, då bör det också vara möjligt att klara att något så när bibehålla informationsresurserna för fred, nedrustning, säkerhet m.m.

När det gäller Europainformationen och motion 518 är det riktigt som Daniel Tarschys säger, att utskottet har skrivit: "Behovet av information inför genomförandet av folkomröstningen 1994 kan enligt utskottets uppfattning motivera att ytterligare resurser ställs till folkrörelsernas förfogande i ett senare skede."

Ja, det är utskottets skrivning. Låt oss hoppas! Då skall jag inte längre beteckna det som olyckligt att vi i sluthanteringens tappade bort motionens förslag utan konstaterar att får folkrörelserna sitt, då är det okej för oss också.

Anf. 5 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Även försvarsanslagen drabbas ju av den stora krisuppgörelsen i höstas. Jag är inte säker på att Karl-Erik Svartbergs siffror om höjningar är så aktuella.

Vad gäller anslaget för stöd till information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden kan jag bara konstatera att för budgetåret 1989/90 var det högre än det anslag som Socialdemokraterna nu föreslår för nästa budgetår.

Det är nog så att även Socialdemokraterna har varit med om en sänkning av det här anslaget. Jag medger att det är en mindre sänkning än vad regeringen föreslår, men regeringen har också ett ansvar för samhällsekonomin, och regeringen har redovisat *hela* sitt budgetalternativ.

Anf. 6 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Nej, det är inte riktigt så som Daniel Tarschys säger. Det träffades en trepartiuppgörelse – centerpartister, folkpartister och socialdemokrater – om en successiv uppräknings till 25 miljoner kronor av anslaget, som då hette F 3.

Vi markerade också en fortsatt uppräknings till det s.k. promillemålet. Men höjningen stannade vid 26 miljoner kronor, och därefter frystes anslaget ett år på den nivån. Nedskärningen började med regeringsskiftet.

Anf. 7 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att Karl-Erik Svartberg och jag är överens om att i ett land med inflation är ett konstant nominellt belopp en real minskning år från år. Så nog har Socialdemokraterna under ett antal år varit med om reala minskningar av det här anslaget.

Anf. 8 RICHARD ULFVENGREN (nyd) replik:

Herr talman! Daniel Tarschys påpekade att de flesta som lyssnar till Radio Sweden faktiskt gör det på svenska, och det är ju lovande. Engelska är, som jag påpekade ett världsspråk och snudd på ett andraspråk i Sverige, i alla fall för min generation.

Om man tittar på Radio Swedens sammanställningar, finner man att nio

personer producerar 2 900 timmar på engelska. På tyska produceras 830 timmar av åtta personer. Jag tycker att det borde stå klart för vem som helst som har intresse av att rationalisera och spara pengar åt staten att här finns mycket att göra.

Jag hävdar fortfarande att det nog skulle räcka med program på svenska och engelska. Självklart kan man sedan översätta vissa nyhetsinslag och block till andra språk också. Det kan säkert ske både på frivillig basis och med hjälp av invandrarredaktioner osv., som Daniel Tarschys själv påpekar.

Jag förstår inte riktigt den här illviljan mot att försöka spara i och minska en sådan här organisation. Jag tror att Daniel Tarschys kommer att få se att det sker ändå, men kanske inte just nu.

Jag undrar vad Daniel Tarschys har för motiv till att vi skall behålla sändningar på alla dessa språk, och framför allt vad han har för motiv till att man skall egenproducera material när Sveriges Radio producerar nyheter dagligen. Det finns nyheter från TT osv. som mycket lätt skulle kunna översättas.

Anf. 9 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Richard Ulfvengren om att man faktiskt använder TT:s material och kanske också Sveriges Radios material och översätter detta. Självfallet gör man det – det är en naturlig del i de olika redaktionernas arbete.

Frågan är, herr talman, om vi skall satsa på att projicera Sverige enbart på engelska. Jag menar att det vore fel. Vi tar nu steget in i Europa. Vi söker upprätthålla kontakten med kontinenter där man talar spanska, franska och andra språk. Det är viktigt att vi vidmakthåller en mångspråkig projektion av Sverige utomlands och att vi har kontakter med folk med många olika modersmål och många olika språkkunskaper.

Det handlar också om Östeuropa. Vi har spelat en väldigt stor roll genom våra sändningar på ryska. Vi spelade en stor roll för frigörelsen i Baltikum genom sändningarna på estniska och lettiska och en tid också på litauiska. Jag tror, herr talman, att det vore utomordentligt olyckligt för svensk östpolitik om vi nu skulle avveckla sändningarna för Östeuropa. Jag tror att det vore en olycka för svensk Europapolitik och för svensk u-landspolitik om vi skulle avveckla sändningarna på franska och spanska.

Anf. 10 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Liksom tidigare debattörer tänker jag uppehålla mig något kring två ämnen som tagits upp i betänkandet: Sveriges Radio och det s.k. F 2-anslaget.

Vi hörde just ett replikskifte mellan företrädarna för Folkpartiet och Ny demokrati. Jag tänker då på frågan om huruvida man skall ha sändningar till flera språkgrupper. Jag ansluter mig till Daniel Tarschys syn i denna fråga.

Om vi ser på den politiska och praktiska betydelsen och betydelsen vad gäller goodwill av Radio Swedens sändningar, finner vi att det är billiga sändningar. Det är billig propaganda, och det är billig information. Det är ett billigt sätt att påverka förhållanden i världen om vi jämför med snart sagt varje annat sätt att göra det på.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

Det innebär naturligtvis att vi bör undersöka vilka ytterligare språk vi kan ha sändningar på – inte hur vi kan minska antalet språk.

Detta ställer naturligtvis ökade krav på anslag. I Vänsterpartiets motion skriver vi att vi vill ha mer pengar till verksamheten. Vi föreslår drygt 76 miljoner. Utskottet hamnar på drygt 50 miljoner.

Man återkommer naturligtvis alltid till den statsfinansiella situationen. Det är klart att man då får granska vilket budgetförslag som gäller för varje parti. Jag kan säga att vi för vår del har tackning för en sådan ökning av anslagen.

Radio Sweden bör naturligtvis finansieras genom anslag och inte via avgiftssystem. Jag tycker att kulturutskottets yttrande på den punkten är tydligt och klargörande, och jag anser också att vi bör ha den inriktningen på lång sikt.

Vad gäller F 2-anslaget kan jag säga att enpromillemålet inte är någon nyhet. Jag vet inte hur länge det har förekommit i diskussionen, men nog är det dags att vi gör allvar av föresatsen att uppnå det. Det är ur varje synpunkt sett en symbolfråga. Man bör kunna uppnå målet nu. Statsfinansiellt finns det naturligtvis inga bärande skäl till att man inte skulle kunna uppnå det. Den militära budgeten är av en sådan karaktär att även pengarna till sådana här insatser är små pengar om man tror att insatserna utgör en fredsbevarande faktor. Det var precis det Karl-Erik Svartberg argumenterade för här tidigare.

Snart sagt varje område inom den militära organisationen rationaliseras det. Pengarna bör kunna skrapas fram. De 40 miljoner kronor som vi föreslår kan man jämföra med vad det kostar att ha en infanteribrigad eller en pansarbrigad boende.

Jag kan också konstatera hur stor spännvidden är mellan åsikterna om det militära försvarets organisation mellan partierna i riksdagen. Det är inte på något sätt givet hur vi skall hantera de frågorna. Om vi betraktar svenskt militärt försvar som fredsskapande, fredsbevarande och nödvändigt för en på sikt fredligare värld utan vapen, hamnar anslaget i ett läge där vi har råd med denna symbol. Det är inte bara en symbol, utan också ett högst verkligt bidrag till en fredligare värld.

Jag tycker alltså att Karl-Erik Svartbergs argumentation i sak var riktig, men att den skulle ha lett till förslag om en ytterligare ökning av anslaget.

Herr talman! Jag står givetvis bakom Vänsterpartiets motioner i de frågor jag har berört, men jag nöjer mig nu med att yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 4.

Anf. 11 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Till detta utskotts betänkande är ett särskilt yttrande fogat. Det är föranlett bl.a. av motioner som jag och kolleger från Folkpartiet, Centern och kds liksom från Ny demokrati har fått behandlade. De rör republiken Kina/Taiwan.

20 miljoner människor lever där under demokratiska förhållanden och med ett parlamentariskt styrelseskick. Taiwan är en av de tre raketerna i Fjärran Östern och uppvisar kommersiellt, kulturellt, teknologiskt och på andra områden stora framgångar. Sverige har ett raskt accelererande han-

delsutbyte med Taiwan. Vi bör på alla möjliga sätt underlätta våra förbindelser med republiken Kina/Taiwan.

Motsättningarna mellan folkrepubliken och Taiwan har sina rötter i inbördeskriget efter andra världskriget, och de har länge varit oöverstigliga. Men utvecklingen i dag är gynnsam. Taiwan investerar kraftigt i näringslivet på folkrepublikens område, och de mellanfolkliga relationerna mellan de båda kinesiska republikerna undergår en stadig förbättring.

Så sent som i morse kunde man i Dagens Nyheter läsa en redogörelse för samtal mellan högt uppsatta representanter för Kina och Taiwan. De har mötts i Singapore. Det är de båda ländernas presidentrådgivare som kommer att ta de första stegen mot en normal samexistens. Det man kan vänta att de kommer överens om är att bekämpa brottsligheten över sundet, vilken är omfattande. Man skall träffa uppgörelser i fiskerifrågor och när det gäller etablerandet av regelbunden postgång. Sannolikt dröjer det inte länge förrän reguljära flyg- och sjöförbindelser etableras.

Så ser dagens verkligheten ut. Taiwanrepresentationen i Sverige utövas i dag genom Taipei Trade Tourism & Information Office, som i allt väsentligt utför "diplomatisk verksamhet".

Sveriges förbindelser skulle få ett uppsving på alla områden, om den officiella hållningen till Taipei-kontoret vore mera uppskattande. Sådana symboliska handlingar som införande av visumrätt och eftergifter på beskattningsområdet och vad gäller införsel av förbrukningsvaror skulle uppgradera de kontakter som Republiken Kina på Taiwan har här i Stockholm.

Min partikollega Nic Grönvall har i det särskilda yttrande vid utskottets betänkande som jag nämnt förordat en sådan omformulering av Sveriges Kinapolitik att "ett-Kina-politiken gäller" med det tillägget att inom ramen för Kinabegreppet accepteras självständiga regioner under självständiga regeringar, som i definierade områden samverkar med Folkrepubliken Kina och i andra områden intar en självständig ställning. Självständighet inom bl.a. det utrikespolitiska fältet skulle kunna accepteras för en självständig region av Kina, om denna region uppfyllde de folkrättsligt accepterade kriterierna för erkännande.

Med en sådan Kinapolitik skulle Sverige kunna stödja den självständiga utvecklingen av republiken Kina/Taiwan, och en utveckling av Hongkong och Macao, efter deras förestående anslutning till Folkrepubliken Kina, till demokratiskt styrda, självständiga regioner, allt inom ramen för ett sammanhållet Kinabegrepp."

Herr talman! Detta synsätt omfattas av många människor i Sverige. Jag hoppas att regeringen beaktar dessa synpunkter och agerar i enlighet med dem.

Anf. 12 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! En av de tendenser som är mest karakteristiska för vår tid är internationaliseringen. Världen har kommit närmare. Utvecklingen på kommunikationsområdet och i media är en förutsättning för den starka internationaliseringen i världen.

Sverige visar på olika sätt sin medvetenhet om den starka internationaliseringstendensen. Inom utbildningsområdet har nyligen framlagts en proposi-

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

tion om skolans internationalisering. Sverige har träffat ett EES-avtal som kommer att innebära fri rörlighet för varor, tjänster, arbetskraft och kapital. Vi har ansökt om medlemskap i EG och håller nu på att förhandla.

Från dessa utgångspunkter ter det sig enligt utrikesutskottet "inte självklart, att Radio Sweden skall vara den enda enhet inom Sveriges Radio-koncernen som skall underkastas nya besparingskrav i det svåra samhällsekonomiska läge som Sverige nu befinner sig i".

Enligt min mening är det mycket märkligt att det är just denna del av koncernen som skall drabbas av nedskärningar. En förstärkning av just den här delen av verksamheten hade varit naturligare, om man rätt hade förstått sin tid. I Radio Swedens regi har under en lång följd av år ett mycket ambitiöst och framgångsrikt arbete bedrivits med den internationella inriktning som nu börjar göra sig gällande på allt fler områden. Man har sänt program dels för svenskar utomlands, dels för en utländsk publik som är intresserad av att få information om och ha kontakt med Sverige. För närvarande sänder Radio Sweden på åtta språk och riktar sig till olika världsdelar. Man har varit en pionjär på området, innan internationalisering var påtänkt som ett perspektiv på nästan all verksamhet.

Finns det något som talar för att det blir färre svenskar som behöver ha möjligheten att lyssna till de svenska programmen ute i världen? Naturligtvis är det precis tvärtom. I och med den pågående och ökande internationaliseringen får vi ett växande antal svenska medborgare som för längre eller kortare tid vistas på olika håll i världen. Det skulle också vara helt fel att nu bara inrikta sig på Europa. Vi måste mer än någonsin tidigare hålla dörrarna öppna till hela världen.

I propositionen har ett sparbeting om 15 miljoner kronor för Radio Swedens verksamhet föreslagits. Man menar från departementets sida att detta inte kan genomföras utan att de egenproducerade programmen drabbas. Varför, kan man fråga sig, är då de egenproducerade programmen enligt vår mening så viktiga?

Det beror på att de nyhetsprogram som vi har i Sverige har blivit alltmer snuttifierade. Vi har ett otal nyhetssändningar under hela dagens lopp, och det gör att många människor lyssnar på sådana flera gånger om dagen. Dessutom har man en bakgrund i form av nyhetsförmedling genom tidningar, även på deras ledarsidor, vilket gör att man håller sig à jour även med den typ av nyhetssändningar som vi nu har och som kan karakteriseras som mer bristfälliga när det gäller överblick, analys och fördjupning än tidigare.

Att bara återsända dessa sändningar i Radio Swedens program, som är riktade till svenskar utomlands, är inte ett lika bra alternativ som egenproducerade program. Dessa ger mycket mer av analys och av djup än de svenska programmen gör, och man har större behov av detta när man under en lång tid vistas utomlands. Man behöver då få en ökad förståelse, en bakgrund till det som händer. Därför vill vi förorda att det skall finnas en möjlighet att låta de egenproducerade programmen få fortsätta.

Detta gör inte att vi menar att programmen på olika språk är oväsentliga, tvärtom. När vi nu på ett helt annat sätt än tidigare skall ut i Europa är det oerhört viktigt att vi gör vår röst hörd där. Att säga att engelska skulle vara tillräckligt är ett omodernt synsätt. Det är redan nu förlegat. EG är t.ex. de

små språkens organisation, och många accepterar inte utan vidare att deras språk negligeras.

Om vi t.ex. vill ha en bra kontakt med Frankrike, måste vi sända på franska. De flesta fransmän har inte möjlighet att utan vidare lyssna på ett engelskt program och tillgodogöra sig det. Detta är verkligheten. Att tro att man där behärskar engelska på samma sätt som här är alltså inte realistiskt. Utvecklingen går snarare ifrån inställningen att engelska skulle vara tillräckligt och allena rådande till de många språkens variation.

Jag vill också säga att inriktningen på att sända till Östeuropa är något som verkligen ligger i tiden. Vi känner med all rätt ett särskilt ansvar för de baltiska staterna, och därför är sändningar också på baltiska språk en nödvändighet i dagens Sverige.

Kulturutskottet har sett negativt på en partiell licensfinansiering. Utrikesutskottet ser däremot inte en sådan som en omöjlighet, och det är faktiskt så att Radio Sweden tidigare har betalats med licensmedel. Jag vill inte här ta ställning till om det är det som man skall göra, men vi noterar verkligen med tacksamhet att utrikesutskottet vill att riksdagen skall göra ett tillkännagivande och att man vill att den här frågan skall bli föremål för regeringens skyndsamma övervägande i syfte att trygga Radio Swedens fortsatta sändningar.

Vi har väckt en motion i detta ärende, och det är bl.a. med anledning av den som den här frågan nu skall skickas tillbaka till regeringen. På grund av det ekonomiska läget ställer man sig inte bakom att de 15 miljoner kronor som man vill skära ned anslaget med skall finansieras. Jag tar inte ställning till hur det skall ske, men vi vill verkligen yrka på att regeringen noggrant tänker igenom frågan och, som utrikesutskottet anför, överväger att trygga Radio Swedens fortsatta sändningar. De sändningarna har en större betydelse än de tidigare har haft, för att Sverige skall kunna ge service åt alla de svenskar som bor utomlands men också för att vi skall göra vår röst hörd i Europa och i världen.

Anf. 13 RICHARD ULFVENGREN (nyd) replik:

Herr talman! Mycket kort: Jag tror faktiskt att fru Näslund får ta tillbaka påståendet att det är ett omodernt tänkande att engelska skulle vara ett världsspråk.

Jag håller med om vikten av att hjälpa till i Baltikum, och man måste kanske göra det ännu mer än någonsin och permanent genom att hjälpa balterna att sätta upp egna radio- och televisionsverksamheter. Man bör i så fall hjälpa till med exempelvis expertis på området. Det är faktiskt också många i Baltikum som talar svenska. Jag tror vidare att även balterna i framtiden kommer att ha stor nytta av att lära sig och få träna engelska.

Jag tror inte att tyska och franska sändningar från Radio Sweden skulle vara någon särskilt stor gåva till Europa. De övriga europeiska länderna har ganska bra nyhetssändningar och massmedier. Däremot kan länder utanför den moderna världen behöva sådan hjälp. Franskan är ett språk som används i många gamla kolonialländer i Afrika osv., medan däremot tyskan har en rätt begränsad spridning utanför Tyskland.

Detta är ganska spännande. Det gäller en ganska liten fråga, men vi har

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

en debatt där det kommer fram synpunkter. Jag känner att vi, om vi hade litet mera tid till förfogande, säkerligen skulle kunna enas om något spännande och konstruktivt. Men vi har i riksdagen en behandlingsordning med utskottsförhandlingar följda av debatt här i kammaren, varefter vi röstar precis som vi gjort i utskottet. Jag tycker att det är en litet stel ordning.

Eftersom fru Näslund inte är med i utskottet, har hon utöver motionen inte förrän nu haft möjlighet att lägga fram sina synpunkter. Jag tycker att det känns som om vi skulle kunna göra något konstruktivt. Men som vi vet är det litet för sent, och vi får väl återkomma nästa år.

Anf. 14 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Det har faktiskt gått bra att utöva ett visst inflytande även via motionen. Utskottet har ställt sig bakom ett förslag om tillkännagivande med anledning av denna och andra motioner. Jag är fullt nöjd med det inflytande som jag har haft i denna fråga, särskilt som jag också har möjlighet att kommentera den i kammaren.

Jag vill säga till Richard Ulfvengren att det faktiskt är ett omodernt synsätt att engelskan inte längre är allenarådande eller så förhärskande som den varit under en tidigare period. Richard Ulfvengren är inte helt ung längre, även om han är betydligt yngre än jag, men när det gäller dem som nu går i skolan och som skall följa den nya läroplan vi snart kommer att anta i denna kammare satsar vi mer på andraspråket efter engelska. Vi inser nämligen betydelsen av att också behärska t.ex. franska och tyska mycket bra.

Jag talade för inte länge sedan med en kvinna från Europaparlamentet. Hon kom från den flamländsktalande delen av Belgien, och hon sade: Inte räcker det för mig att använda mitt eget språk eller att använda engelska. När det väl kommer till förhandlingar är det nödvändigt för mig, om jag vill uppnå de verkligt bra resultaten, att också behärska franska och tyska.

När det gäller sändningar på tyska vill jag säga att det inte på något sätt är meningen att de skall ersätta tyskarnas nyhetssändningar. Tanken är att vi skall upplysa om vårt land och göra vår röst hörd i Tyskland. Det är ingalunda oväsentligt nu när vi förmodligen snart går in i EG, där Tyskland är ett av de mycket stora och intressanta länderna. Det är inte fråga om att vi skall konkurrera med tyskarnas nyhetssändningar, utan vi skall göra vår röst hörd i detta sammanhang.

Franskan är, som Richard Ulfvengren höll med om, ett mycket viktigt språk i detta sammanhang. Jag menar alltså att det inte är nu som vi skall skära ned dessa sändningar. Det går tvärt emot tendensen på alla andra områden i samhället. Det är inte i tiden att göra på detta sätt, och det har utrikesutskottet insett. Jag hoppas att också regeringen gör det.

Anf. 15 RICHARD ULFVENGREN (nyd) replik:

Herr talman! Omodern eller inte, ung eller gammal, jag får nog tala med min mor om vad det var som egentligen gick fel.

Nyhetssändningarna i Europa skall inte ersättas, Ingrid Näslund. Det hoppas jag verkligen inte är ambitionen med Radio Sweden. Jag håller med om att vi i så fall borde utöka budgeten i stället.

Det Ingrid Näslund emellertid tar upp, som har med EG-parlamentet att

göra, är på ett annat plan. Det kan jag försäkra. Jag sitter med i Nordiska rådet i en EG-grupp, och där jobbar vi med att bl.a få i gång en tolkskola för att få ordning på hur vi skall ställa oss i fråga om språken inom EG. Men nu talar vi om radiosändningar, och jag tror inte att det som Ingrid Näslund tar upp här är det viktigaste.

Vi har delade meningar om detta, och vi har ingen större chans att förändra något nu. Det är bra att Ingrid Näslund är nöjd med sin motion.

Anf. 16 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Till skillnad från Richard Ulfvengren är jag gammal och har lärt mig en hel del språk. Jag kan glädja Ingrid Näslund med att säga att hon får välja om jag skall tala engelska, franska eller tyska. Min flamländska är däremot något rostig för tillfället.

Jag tänker nu tala om regeringens proposition och utrikesutskottets betänkande UU16. När man läser dessa kan man konstatera hur ett över natten politiskt förändrat klimat kan förändra förutsättningarna då det gäller att internationellt sälja och marknadsföra Sverige.

Inför budgetåret 1993/94 har utrikesförvaltningen ställts inför ett kraftigt besparingsbeting, vilket i många fall har medfört nödvändiga omgrupperingar och nedskärningar av våra många utlandsmyndigheter.

UD har glädjande nog lyssnat på många av Ny demokratis råd. Jag har också kunnat notera, vilket är intressant, att ett flertal generalkonsulat har ombildats till honorärgeneralkonsulat eller honorärkonsulat. Systemet är både billigt och effektivt. Det gäller bara att komma ihåg att omhulda honorärkonsulerna med en och annan medalj. Konsulerna kan sitt eget land många gånger bättre än de utsända diplomaterna. Diplomaterna roterar vart tredje år som satelliter kring jorden, och de lär inte känna något land ordentligt. De kan därför inte göra någon egentlig nytta. Naturligtvis finns det många undantag, men vanligtvis blir man något lätt besviken. Man skall nog satsa mer på att alliera sig med lokala affärsmän, som kan hjälpa de oskyldiga svenska säljarna när de kommer ut.

I förra veckan framförde jag i denna kammare ytterligare besparingsförslag i samband med debatten om internationellt utvecklingssamarbete. Jag knöt därvid an till den nyligen publicerade utredningen om styrnings- och samarbetsformer i biståndet. Även i detta fall hade Engblomsutredningen tagit upp många av Ny demokratis planer på en ny organisation av de svenska myndigheterna i framför allt biståndsländer. Vi har nämligen föreslagit en hopslagning av alla myndigheter, ambassader, biståndskontor, exportrådskontor osv. till en organisation till ett Sweden Center. Utredningen har delvis tagit fasta på det.

Vi har även föreslagit att man i biståndsländerna i Afrika koncentrerar sig på två huvudpunkter när det gäller svenskt myndighetsutövande. Johannesburg täcker in de kringliggande biståndsländerna, såsom Angola, Moçambique, Malawi, Zimbabwe m.fl. länder. Dessa länder når man med flyg från Johannesburg på 1–2 timmar. Man kan dela upp Johannesburg och snarast inrätta ett exportrådskontor där. Man bör då naturligtvis satsa på olika slags hjälpåtgärder såsom u-lands- och investeringskrediter, samt större garantiramar för exportkrediter, något som fortfarande är fruktansvärt svårt för rege-

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

ringen att åstadkomma. Regeringen vill helst inte ta några risker som har med exportkreditramarna att göra. Jag vill att alla i utrikesutskottet och näringsutskottet bidrar till att sätta press på våra myndigheter.

Det gäller emellertid att inte bara bromsa, som vi nu diskuterat, utan även att gasa. Det är bra att vi öppnar kontor i Kief och Zagreb. Däremot anser jag inte att vi skall lämna Beirut obemannat. Jag har bott i Beirut och startat en organisation där, och jag tror att Beirut återigen kommer att bli centrum för affärsmän och för affärsansträngningar riktade mot "Middle East". Beirut håller långsamt på att återfå sin normala status, och jag tror att det är tid för att stycka upp detta område.

Vi måste också, som vi många gånger sagt, satsa betydligt mer österut än vi gör. Den totala östexporten ökade förra året med ca 20 %, dvs. till 8,3 miljarder kronor – därav Ryssland 3 miljarder. Importen ökade med 32 %. Av en rundfråga som ställdes i slutet av förra året till 100 svenska företag som jobbar med Ryssland, framkom det att det finns utrymme för svenska investeringar till ett belopp av ca 10 miljarder dollar.

Det här är alltså en jättemarknad för oss. Vi bör därför till att börja med satsa på en bättre handelsrepresentation i S:t Petersburgsområdet. Det finns sju miljoner människor i Stor-S:t Petersburg. Aktiviteten ökar dag för dag. Vi har ett generalkonsulat där, med två unga vice konsulter. Den ene av dem arbetar endast 25 % med handelsfrågor. Exportrådet bör omedelbart göra en kraftig satsning på detta vårt närområde. I S:t Petersburgsområdet finns det totalt lika många invånare som i hela Baltikum. Den industriella strukturen är en helt annan. Tyvärr har man mycket stora militära kombinat, men det betyder att man har en mycket hög procent av kvalificerad arbetskraft.

Tiden hastar, och jag hastar österut för att göra den föregående talaren glad.

"Ship me somewhere East of Suez, where the best is like the worst,
Where there aren't no Ten Commandments, an' a man can raise a thirst."

Det är R Kipling som pratar om detta uppvaknande när det gäller Öst.

Så kommer jag till relationerna mellan Taiwan och Peoples Republic of China. Spelet bakom kulisserna när det gäller Taiwans möjligheter att er-hålla någon lägre grad av dipomatiskt erkännande har varit föga uppbyg-gande. I bakgrunden ligger det faktum att PRC är en ständig medlem i säker-hetsrådet och kan som sådan blockera alla beslut som skulle föra in PRC på den världspolitiska kartan. Som ni alla vet är Taiwan till stor del inriktat på handel och har världens största valutareserv på 90 miljarder dollar. Även där har jag varit ansvarig för ett bolag, med 2 000 anställda, vilket jag startade från "scratch". Jag vet också att det är ett av världens bäst organiserade och kraftigast expanderande länder. Ett av landets stora problem är dess relation-er med Mainland China.

I dagens läge har endast 28 småländer och Sydafrika vågat utmana PRC genom att erkänna Taiwan. För Sverige och övriga OECD-länder sitter feg-heten i högsätet, av rädsla för repressalier från Kina. Det är ett enda stort hyckleri.

Mitt eget bolag skickade, liksom alla andra bolag i Taiwan, säljare i stora mängder över till Mainland China. De var välkomna med sina stinna plån-

böcker. Xiamen på fastlandssidan är i dag en välmående taiwanesisk stad, som snart förmår börja utmana Hongkong som ekonomiskt centrum.

Jag tror att det börjar töa även i det röda Kina. Just i dessa dagar håller man på att förhandla i Singapore på hög nivå om hur man skall kunna etablera handelsrelationer.

Jag kan tala om för er att Kina i dag efter Deng som president har Jiang Zemin, som är en mycket stor Sverigevän. Vid hans senaste besök här i Stockholm, i egenskap av borgmästare i Shanghai, åt jag middag med honom 150 meter härifrån, i Gamla Stan, innan vi förvillade oss längre in i gränderna. Här har vi en tung man, som jag tror att vi kan ha hjälp av när det börjar blåsa.

Vi skall inte vara alltför rädda för repressalier. Vi får inte glömma att den enda effekten när Frankrike levererade 60 mirageplan var att man inte fick vara med och lämna in en offert för tunnelbanebygget i Kanton.

Vi behöver dessa relationer när vi eventuellt skall offerera de tio ubåtar som ligger på Taiwans inköpslista – en affär på 12–15 miljarder. Vi har inte råd att inte köra hårdare på grund av prestige.

Jag har med glädje läst i utskottsbetänkandet att man är beredd att ställa sig bakom små men viktiga markeringar för att visa att Sverige är redo att hjälpa Taiwan att komma in på den handelspolitiska arenan. Vi måste också snabbt öka våra satsningar i Mainland China. Vi behöver fördubbla handelsrepresentationen i Beijing och öppna handelskontor i Guangzhou. Vi behöver satsa mer på investeringar, och där har vi Invest in Sweden. Som jag har sagt i en motion, måste vi bygga ut vår verksamhet i Fjärran Östern, i Taiwan och Korea, för att få investeringar i Sverige. Jag tror att det är mycket viktigt. Det är en annan sak att jag tror att det skall ligga under Exportrådet, i stället för under Sverige-bilden.

Jag vill till slut säga att jag och vi i Ny demokrati med stort intresse har läst utrikesutskottets betänkande UU25 om avtal om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon och befästningars nedläggande. Det är ett viktigt steg för att förbättra de handelspolitiska relationerna med Norge. Vi ställer oss i Ny demokrati helt bakom detta betänkande, som är för mig personligen speciellt glädjande. Den som ordnade med att unionen upplöstes var nämligen min faders morbror, Christian Lundberg, år 1905.

Anf. 17 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Redan vid riksdagens behandling av föregående års regeringsproposition, som då gällde statens roll i exportfrämjande verksamheter vid Sveriges exportråd, diskuterades frågan om den splittrade Sverigerepresentationen utomlands.

Näringsutskottets majoritet, som bestod av Ny demokrati plus Socialdemokraterna, föreslog då att regeringen snarast skulle tillsätta en utredning med uppdrag att effektivisera den svenska utlandsrepresentationen genom ett inrättande av exempelvis ett Sweden Center på de platser där vi i dag har en splittrad representation i form av exportråd, handelskammare, turistråd etc. Det kan inte vara vettigt att vi i Paris har Turistrådet invid Triumfbågen, Exportrådet vid Madeleinekyrkan, ett kulturhus vid Bastiljen och ambassa-

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

den vid Invaliddomen. Självklart borde Parisrepresentationen kunna samlas i ett begrepp, exempelvis Sweden Center.

Tyvärr blev förslaget inte antaget i riksdagen, på grund av en frånvarofadäs vid voteringen, genom att Vänsterpartiet hade annat för sig just då.

Vi i Ny demokrati återkommer nu med motsvarande förslag, denna gång genom utrikesutskottet, till en gemensam representation utomlands och en utredning med den inriktningen. I det här sammanhanget kan det också vara intressant att ta del av de synpunkter på den här problematiken som VD:n vid Sveriges exportråd har.

I en artikel i Svenska Dagbladet under februari månad framförde VD:n i Exportrådet Göran Holmquist en del, som jag ser det, bra och värdefulla synpunkter på den här problematiken. Han säger att det finns "en hel del fett att ta bort", inte minst inom Exportrådet. Det har han tydligen skrivit i ett brev till finansministern. Göran Holmquist efterlyser här ett strukturgrepp mellan några av Sverige internationellt inriktade organisationer, exempelvis Exportrådet, Sveriges tekniska attachéer, Next Stop Sweden för turism, ambassader, generalkonsulat etc. Alla får statligt stöd var för sig, och många har kontor runt om i världen.

Genom ett samlat organisatoriskt grepp, där synergieffekter mellan organisationerna hemma och ute i världen skulle utnyttjas, borde man kunna spara 100 miljoner kronor, varav 60 miljoner utomlands. Samtidigt kommer säkerligen vår internationella slagkraft att öka, skriver Göran Holmquist.

Som exempel på kostnadsbesparingar tar Göran Holmquist upp organisationen i Nordamerika. Där arbetar i dag 220 svenskar på olika kontor hos Exportrådet, ambassaderna, generalkonsulat och som tekniska attachéer. Varje person kostar i genomsnitt 1 miljon kronor inkl. lokaler. Bara handelskontor, tekniska attachéer och turism kostar över 60 miljoner. En 30-procentig besparing här skulle således ge 20 miljoner kronor. Det är inte så mycket, när vi i dag talar om miljarder, men många bäckar små ---. Göran Holmquist bedömde även att besparingspotentialen inom ambassader och generalkonsulat borde vara ännu större.

En gemensam Sverigerepresentation är inte bara ett behov för Europa, USA och Japan. Också i Afrika, Sydamerika och Asien finns behov av och möjligheter till en bättre och mer samlad ekonomisk svensk export- och biståndsrepresentation. Vi har här SIDA, BITS, Swedecorp, Swedefund, Exportrådet, konsulat och ambassader. Där är floran ännu större.

Frågan om organisationen av Sverigerepresentationen utomlands har varit uppe till diskussion under många år, tyvärr utan något positivt resultat i riksdagen. Delvis kanske detta beror på att ansvarsfrågan och budgeteringen är uppdelade på två departement, Utrikesdepartementet och Näringsdepartementet.

Ett allt större internationellt beroende och kontaktbehov ökar nu kraven på en effektivare och bättre svensk representation utomlands. Det borde vara en självklar uppgift för regeringen att ta initiativ till en objektiv utredning och utvärdering av detta problem och att förelägga riksdagen ett förslag till lösning under 1993.

Förra gången behandlades frågan om Sverigerepresentationen utomlands och förslaget om en omgående utredning med näringspolitisk anknytning.

Denna gång har frågan väckts med utrikespolitisk anknytning och hanterats i utrikesutskottet, där den tidigare hanteringen och samsynen mellan Socialdemokraterna och Ny demokrati inte tagits upp i diskussionen – tyvärr. Som ledamot i näringsutskottet beklagar jag detta. Men, herrar ledamöter, det är ju ändå här i kammaren som det definitiva beslutet skall fattas. Därför är det min förhoppning att vi här i kammaren kan få socialdemokratiskt stöd för förslaget om den aktuella utredningen av Sverigerepresentationen utomlands.

Herr talman! Jag ansluter mig givetvis till min kollega Richard Ulfvengrens bifallsyrkande till nyd-reservationen 1, mom. 6, i utskottets betänkande.

Anf. 18 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Eftersom kulturutskottet har apostroferats av några talare har jag kanske anledning att något kommentera betänkandet, som kulturutskottet har yttrat sig över.

Min utgångspunkt är utrikesutskottets skrivning på s. 25 i betänkandet. Det finns en viss dualism i den skrivningen. Å ena sidan noterar utrikesutskottet att en partiell finansiering av Radio Sweden med mottagaravgiftsmedel inte strider mot det gällande avtalet. Å andra sidan noterar man kulturutskottets invändningar mot en partiell finansiering av Radio Sweden med mottagaravgiftsmedel.

Jag tycker att det är viktigt att vi betalar TV-licenserna till vad de är avsedda för, nämligen finansiering av den verksamhet som Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion bedriver och som vänder sig till de svenska lyssnarna och tittarna. Möjligen kan man säga att Radio Swedens verksamhet har en annan karaktär så till vida att Radio Sweden sänder till mottagare som befinner sig utomlands, ytterst på svenska statens uppdrag. De är då generellt sett av två kategorier; antingen är de svenskar som befinner sig i utlandet eller också är de utländska lyssnare.

Jag skall inte diskutera vilka språk man skall sända på eller vilka redaktioner som skall sända och inte sända – det menar jag är att tassa farligt nära gränsen för vårt inflytande; avtalet innebär att programföretagen skall ha självständighet.

Däremot tycker jag att det kan vara en rimlig utrikespolitisk ståndpunkt att säga att Sverige har ett intresse av att det sänds på svenska eller på ett eller flera andra språk till andra länder. Det kan ha handelspolitiska fördelar, och det kan även från andra synpunkter vara viktigt att informera om vad som händer i Sverige. Att så sker är då en statlig angelägenhet som jag som betalare av statsskatt skall vara med om att finansiera. Det tycker jag är rimligt.

Däremot betalar jag min TV-avgift juridiskt sett på grund av att jag innehar en TV-apparat men reellt sett beroende på att jag tar del av Sveriges Radios, Sveriges Televisions och även Utbildningsradions programutbud. Det är någonting helt annat. Jag menar att det är så stor principiell skillnad mellan dessa båda uppgifter att man skall vara försiktig med att börja mixra med finansieringen. Det är alltså inte särskilt rimligt, menar jag, att som i

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

det här fallet börja skattefinansiera verksamhet som bedrivs i Sveriges Radios regi och i den sändning som riktas till dem som betalar sin TV-avgift.

Utrikesutskottet konstaterar att förnyade överväganden kan komma att påverka fördelningsnyckeln mellan SVT, Utbildningsradion och Sveriges Radio. Det är riktigt. Men nu har staten ingått ett avtal, och känner jag ledningen för Sveriges Television rätt skulle den inte utan vidare acceptera en relativ försämring av fördelningsnyckeln – man skulle ju här trycka in flera uppgifter med licensfinansiering för Sveriges Radios del. Alltså kan man också på den grunden ställa sig mycket tveksam till detta.

Riksdagen har under stor enighet fattat ett beslut om en viss nivå på TV-avgiften, som dessutom enligt vad som förutskickats i tidigare riksdagsbeslut kommer att höjas ytterligare. Om vi då skall lägga in ytterligare uppgifter och inte vill ha försämringar av nuvarande programverksamhet borde naturligtvis licensen som en konsekvens av det rimligen höjas ytterligare.

Jag vill av flera skäl varna för en sådan utveckling. Dels tror jag att vi riskerar att möta ett ökat betalningsmotstånd av hänsyn till den situation som enskilda människors ekonomi befinner sig i, dels tror jag att det är farligt att lägga in nya uppgifter som inte i första hand riktar sig direkt till tittarna utan är sidouppgifter. Då börjar man komma farligt nära det som sägs i § 35 i avtalet mellan staten och Sveriges Radio, där det heter: "Sidoverksamheter till SR:s sändningsverksamhet skall täcka sina egna kostnader." Jag menar att Radio Sweden i det här fallet skall täcka sina egna kostnader och att de skall finansieras med statsmedel.

Anf. 19 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag förstår mer än väl att man enligt vad Åke Gustavsson säger inte vill ha lägre intäkter. Ingen vill ha lägre intäkter. Men vi befinner oss nu i ett läge där vi har funnit att statsfinanserna är i ett miserabelt tillstånd och där vi på en mängd olika utgiftsområden ändå måste acceptera att göra besparingar som vi kanske inte hade tänkt oss för ett eller två år sedan. Det kan självfallet drabba olika slags verksamheter. Inom Sveriges Radio-koncernen drabbar det enligt årets budget enbart Radio Sweden. Jag tror att det är en orimlig avvägning. Utlandsradion är inte en sidoverksamhet – det är en del av själva koncernen.

Utrikesutskottet noterar i sitt betänkande att det inte slås fast i avtalet hur staten skall finansiera Sveriges Radio. Det står i avtalet att staten skall finansiera Sveriges Radio, men det står inte hur detta skall ske. Det är mot den bakgrunden som tanken har aktualiserats att man partiellt skulle kunna finansiera utlandsradion med mottagaravgiftsmedel – självfallet inte helt men partiellt.

Varför då partiellt? Jo, därför att de som lyssnar på utlandsradion till en viss del är svenska licensbetalare på besök utomlands eller svenskar i Sverige som lyssnar på de utländska programmen; vi vet att det är många som gör det. Det är mot den bakgrunden som det kan finnas skäl att överväga den här finansieringsformen när det nu bedöms angeläget att trygga Sveriges Radios fortsatta sändningar. Det är detta som utskottet föreslår att regeringen nu skyndsamt skall överväga.

Anf. 20 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är överens om att detta ärende – precis som utrikesutskottet föreslår – bör gå tillbaka till regeringen för skyndsamma överväganden i syfte att trygga Radio Swedens fortsatta sändningar. Det är bra; det är snarast ett tecken på att ärendet är dåligt berett inom regeringskansliet.

Jag måste ha uttryckt mig något otydligt, eftersom Daniel Tarschys som utgångspunkt för sin polemik med mig sade att han mycket väl kunde förstå att jag inte vill medverka till att man skall få lägre intäkter och att det inte är någon som vill ha det. Jag har i min diskussion inte lagt huvudvikten på nivån. Jag har lagt huvudvikten vid principen, nämligen om vi – partiellt, som utskottet säger – skall använda oss av skattefinansiering eller om vi skall hålla fast vid principen att licensmedlen renodlat skall användas för den uppgift som de är till för. Jag har alltså hävdad att vi skall akta oss för att under licensmedlen lägga in ytterligare uppgifter, och jag har anfört ett antal skäl för den ståndpunkten.

Samtidigt tycker jag att det är viktigt att man något försöker särskilja roller och uppgifter som Sveriges Radio i dess helhet har och som Radio Sweden har. Jag vill också understryka att motivet för Radio Swedens existens i mycket stor utsträckning är övergripande, politiska, statliga intressen att föra ut information om Sverige i utlandet. Alltså är det en verksamhet som rimligen bör finansieras med skattemedel.

Som TV-tittare har jag däremot en helt annan utgångspunkt. När jag skall konsumera det utbud som Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion har, nämligen en service för mig som individ som jag betalar TV-avgift för, är det något helt annat. Var och en får för sin del ta sitt ansvar. Det vill jag gärna skicka med nu när regeringen skall genomföra sina skyndsamma överväganden.

Anf. 21 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag gläder mig åt att Åke Gustavsson har denna syn på utlandsradion. Jag skulle också ha förstått hans resonemang om någon hade föreslagit en total licensfinansiering av utlandsradion. Så har inte skett. Däremot har det föreslagits en partiell licensfinansiering – enbart på den grunden att det faktiskt är licensbetalare som lyssnar på Radio Sweden. Det är bevisligen svenskar utomlands, som är licensbetalare, som lyssnar på Radio Sweden och svenskar inomlands, som också är licensbetalare, som lyssnar på Radio Sweden. Det är enbart i den utsträckning som så sker som det kan anses rimligt att licensmedel finansierar utlandsradion.

Anf. 22 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte i vad mån det finns anledning att göra en undersökning av hur många av de svenskar som bor och arbetar utomlands som betalar TV-avgift. Jag tror att det är ytterst få. Om man bor utomlands betalar man ingen TV-avgift. Det är ganska naturligt. Däremot är det klart att det kan finnas en del människor som tillfälligt bor utomlands. Men jag tror att det är ganska marginellt.

Det är klart att om detta bedöms som en oerhört viktig fråga kan man göra

en mätning av det. Jag är inte säker på det. Jag tror faktiskt att den viktigaste frågan att ställa sig är om vi skall hålla fast vid principen eller inte.

Anf. 23 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Utlandsradions verksamhet har två aspekter, vilket vi talade om tidigare. Det rör sig om att nå ut till andra länder och till utländska lyssnare, men det rör sig faktiskt också om att nå svenska lyssnare. Det har varit mycket svårt att få fram uppgifter om hur många svenskar som bor utomlands. Det beror också på att rörligheten har ökat markant. Tidigare var det kanske någon som åkte ut på missionsarbete. I dag kallas det ofta u-landsarbete. Även tidigare, när det kallades missionsarbete, var det ofta fråga om u-landsarbete. Det var ofta en blandning av olika uppgifter. Förr i tiden kunde man åka ut och vara ute i både fyra och fem år utan att komma hem till Sverige emellan.

Nu är det på ett helt annat sätt. Man kanske är ute i två år, och sedan kan man vara hemma i Sverige ett par år innan man åker ut igen. Därför är det inte alls ovanligt att människor bor utomlands ett halvt år, ett år eller kanske två år. För sjömän är det t.ex. vanligt med ett halvt år. Det är inte alls ovanligt att människor som betalar licens här hemma har nytta av utlandsradion under de perioder de bor utomlands.

Även i Sverige finns det många som lyssnar på dessa program. Det är något som jag som språklärare skulle vilja uppmana folk att göra. När man lyssnar till dessa program känner man ofta till omständigheterna och de saker som det talas om, vilket gör det lättare att lyssna. Man får därigenom en mycket bra språkträning.

Jag tycker inte att det är orimligt att partiellt använda sådana avgifter. Dessutom måste vi akta oss för att bli kvar i gamla föreställningar. Omvärlden förändras mycket snabbt, och vi måste då också vara villiga att förändra vår inställning till saker och ting. Vi kommer således att få en ökad rörlighet av människor som både vistas här i Sverige och utomlands. De behöver hålla kontakten.

Anf. 24 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten särskilt mycket mer. Jag skall bara göra ett konstaterande. Om vi inför det här förslaget under nu gällande avtalsperiod, innebär det att vi sätter oss i en situation där det blir aktuellt med en omförhandling av fördelningen av licensmedlen. Jag har svårt att tänka mig att Sveriges Television frivilligt skulle gå med på en förändring. Det innebär att staten i så fall skulle aktualisera ett skiljenämndsförfarande i det här sammanhanget. Är det den utvecklingen vi skall ha? Jag tror inte det. Man kan tänka sig att aktualisera dessa resonemang, men det får i så fall ske inför en kommande avtalsperiod.

Anf. 25 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag anser inte att det nödvändigtvis är denna lösning man skall få på problemet. Jag har bara, liksom en del andra, pekat på att det här kan vara en möjlighet. Det är möjligt att det finns andra sätt att göra det här på. Men i dessa tider med en ökad internationalisering verkar det vara orim-

ligt att besparingarna bara skall rikta sig mot utlandsradion, som får ökad betydelse både för att serva svenskar utomlands och för att göra Sverige känt i utlandet. Det är det jag vänder mig emot.

Anf. 26 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag delar den uppfattningen helt och fullt. Jag tycker att man skall hålla uppe nivån på finansieringen av Radio Sveriges verksamhet via skattemedel.

Anf. 27 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara konstatera vad som står i utbildningsutskottets betänkande, nämligen att en partiell finansiering av utlandsradion med licensmedel är fullt förenlig med det gällande avtalet med Sveriges Radio.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 2, 6, 14, 15, 17 och 19 (utrikesförvaltningen, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 20 för reservation 1 av Lars Moquist.

Mom. 31 och 32 (radioprogramverksamhet för utlandet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 21 för reservation 2 av Lars Moquist.

Mom. 42 (målet för F 2-anslagets storlek)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 136 för reservation 4 av Pierre Schori m.fl. i motsvarande del. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 46 (information och studier om säkerhetspolitik och fredsfrämjande utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 134 för reservation 4 av Pierre Schori m.fl. i motsvarande del. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 22 april

Företogs till avgörande utrikeutskottets betänkande 1992/93:UU15, konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU29 och lagutskottets betänkande 1992/93:LU39 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 97).

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag m.m.
inom Utrikes-
departementets
område*

Utrikesutskottets betänkande UU15

Mom. 1 (enprocentsmålet)

Först biträdades reservation 1 av Lars Moquist med 22 röster mot 15 för meningsyttringen av Bertil Måbrink i motsvarande del. 272 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 275 röster mot 20 för reservation 1 av Lars Moquist. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (de biståndspolitiska målen)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 135 för reservation 2 av Pierre Schori m.fl.

Mom. 11 (strukturanpassning på IMF:s villkor)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 11 för meningsyttringen av Bertil Måbrink i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 33 (översyn av biståndspolitikens roll i ett internationellt perspektiv)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 136 för reservation 3 av Pierre Schori m.fl.

Mom. 45 (bidrag till UNDP)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 21 för reservation 7 av Lars Moquist. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Björn Kaaling (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 50 (bidrag till UNRWA)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Lars Moquist – bifölls med acklamation.

Mom. 51 (bidrag till UNHCR)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 30 för reservation 12 av Lars Moquist. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 70 (bidrag till internationella biståndsprogram (C1))

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Lars Moquist – bifölls med acklamation.

Mom. 92 (stöd till organisationer i Sydafrika)

Först biträdades reservation 23 av Lars Moquist med 24 röster mot 17 för meningsyttringen av Bertil Måbrink i motsvarande del. 267 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 281 röster mot 20 för reservation 23 av Lars Moquist. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 109 (riktlinjer för utvecklingssamarbete genom SIDA)

Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 20 för reservation 25 av Lars Moquist. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 22 för reservation 27 av Lars Moquist. 4 ledamöter avstod från att rösta.

28 april 1993

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU29

Mom. 4 (förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 22 för reservation 2 av Harriet Colliander.

Mom. 11 (ersättning till Olof af Forselles)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 29 för det av Harriet Colliander under överläggningen framställda yrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Kurt Ove Johansson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU39

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om samlad votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de på föredragningslistan återstående ärendena, utrikesutskottets betänkande UU25, bostadsutskottets betänkanden BoU20 och BoU22, finansutskottets betänkanden FiU21, FiU22 och FiU23, lagutskottets betänkanden LU35, LU40 och LU41, socialförsäkringsutskottets betänkanden SfU16 och SfU20 samt trafikutskottets betänkanden TU27, TU28 och TU31, fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Avtal om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande

1992/93:UU25 Avtal om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m. (prop. 1992/93:164).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 18 §.)

6 § Boverket

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1992/93:BoU20 Boverket, den regionala bostadspolitiska administrationen samt reglering av vissa bostadslån (prop. 1992/93:100 delvis, 1992/93:172 och 1992/93:167).

Anf. 28 RUNE EVENSSON (s)

Herr talman! I detta betänkande behandlas mål och inriktning för Boverkets verksamhet för den kommande treårsperioden. Boverket fyller en viktig uppgift för genomförandet av den bostadspolitik som riksdag och regering har beslutat.

Positionen har föregåtts av en utredning om verkets framtid, som har utförts av landshövding Bengt K Å Johansson. I propositionen beskrivs verksamhetens mål och inriktning. I denna beskrivning finns inget nämnt om bostadspolitikens inriktning. Vi socialdemokrater anser att det är en brist i en proposition där den framtida inriktningen läggs fast. Med hänsyftning till den nuvarande regeringens förda bostadspolitik förstår jag att detta har utelämnats.

För oss socialdemokrater är den sociala bostadspolitiken en hörnpelare. Alla skall ha rätt till en god bostad till ett rimligt pris. Denna rättighet är för oss likställd med rätten till god sjukvård, omsorg och utbildning. Denna målsättning har väglett oss socialdemokrater under uppbyggnaden av det samhälle som vi har i dag och även på bostadspolitikens område, där vi har fört Sverige fram till en ledande position i världen.

Andra länder som har följt den väg som den nuvarande regeringen har slagit in på, dvs. att förlita sig på marknaden, har uppvisat en helt annan utveckling. I dessa länder finns segregation, trångboddhet och djupa klyftor inom boendets område som ett faktum. Antalet uteliggare är stort osv. Därför har vi i en reservation yrkat att också den sociala bostadspolitiken skall ligga till grund för Boverkets arbete.

Frågor som handhas av Boverket och som ligger under Socialdepartementets område nämns ej i propositionen. Det gäller bostadsbidragen, bostadsanpassning och äldreboende. Detta är märkligt då propositionen handlar om Boverkets framtida verksamhet. Vi har kritiserat detta och föreslagit att det klart skall framgå att nämnda frågor skall ingå i betänkandet. På detta svarar utskottsmajoriteten att då inget förslag om ändrat ansvar lagts fram torde väl verksamheten förutsättas ligga kvar i Boverket.

Detta är enligt vår uppfattning ett alltför vagt konstaterande. Vi tycker att riksdagen genom ett tillkännagivande borde ge klart uttryck för var dessa frågor bör hanteras i stället för den fromma förhoppning som framgår av betänkandet.

När det gäller Swedepians framtida verksamhet har vi inget att invända mot bolagiseringen men har tryckt på vikten av kopplingen till Boverket på grund av verksamhetens speciella karaktär. Då nu utskottet har sagt att det får anses naturligt att kopplingen till Boverket behålls, har vi nöjt oss med detta konstaterande.

Samma farhågor hade vi vad gäller typgodkännandeverksamheten, då denna verksamhet hänger intimt samman med Boverkets. Då nu utskottet har erfårit att inga planer finns på omlokalisering av verksamheten, nöjer vi oss med detta.

Utskottet har tillstyrkt motioner från Socialdemokraterna, Centern och kds om att nuvarande ordning bibehålls och att Boverkets samlingslokalsdelegation även i fortsättningen skall handha frågor om bidrag till icke-statliga kulturlokaler. Det är bra, då både kulturpolitiska och byggnadstekniska samt ekonomiska aspekter bör vägas in i en samlad bedömning. Samlingslokalsdelegationen har denna kompetens och har skött dessa frågor bra, varför det inte finns anledning att ändra på något. Detta vill utskottet ge regeringen till känna.

Vi har i vår motion även flaggat för att mer resurser kan behöva tillföras länsbostadsnämnderna, då riksdagens beslut om ROT-program inte var känt när propositionen förelades riksdagen. Därför har hänsyn till detta inte kunnat tas i propositionen. Då nu överväganden om detta görs i regeringskansliet, får vi avvakta dessa.

Regeringen anför i propositionen att anslaget till Boverket tidigare år har varit 144 787 000 kr. Regeringen har då inte räknat med de 3 900 000 kr som i särskilt regeringsbeslut tillförts Boverket. Då nu anslaget för det kommande verksamhetsåret har satts till 144 miljoner kronor, innebär detta i praktiken en sänkning med 4 687 000 kr.

Herr talman! Vi står naturligtvis bakom våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 29 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag skall avstå från att nu gå in i en lång bostadspolitisk debatt om bostadspolitikens inriktning och de bostadssociala målen. Vi har ju haft en sådan debatt med anledning av bostadsutskottets betänkande om bostadsförsörjningen.

Låt mig slå fast att det inte råder några delade meningar om det mål som Rune Evensson här angav, nämligen att alla skall ha tillgång till en bra bostad till ett rimligt pris – och i en god miljö, skulle jag vilja tillägga. Det är också inriktningen av den bostadspolitik som majoriteten nu står bakom.

Däremot finns det delade uppfattningar om huruvida man skall ta med bostadspolitikens inriktning i de övergripande målen för Boverket såsom myndighet. Där har vi en annan uppfattning, som jag strax skall återkomma till.

I det aktuella betänkandet tar vi upp fyra sakområden – för det första den övergripande målsättningen under den kommande treårsperioden för den verksamhet som Boverket har ansvar för.

För det andra behandlas frågan hur statens stöd till icke-statliga kulturlokaler skall administreras i framtiden. Där föreslår utskottet att man skall ha kvar den ordning som tidigare har gällt. Det ansåg även Rune Evensson. På den punkten avstyrker utskottet propositionen mot bakgrund av att här skall ske två utredningar av hur stödet skall utformas. Man bör avvakta dessa utredningar, innan man genomför någon förändring. Jag tror också att den

bästa lösningen av administrationen är att den sker just på det sätt som nu är fallet.

För det tredje överförs nu den verksamhet som är kvar på länsbostadsnämnderna till länsstyrelserna. Därmed kommer länsbostadsnämnderna att upphöra.

För det fjärde, slutligen, behandlas i betänkandet överflyttningen av förvaltningsansvaret för vissa statliga bostadslån till Statens bostadsfinansieringsaktiebolag.

I dessa fyra delar, med undantag för stödet till icke-statliga kulturlokaler, tillstyrker utskottet regeringförslagen.

I reservation 1, som Rune Evensson här berörde, föreslås att de sociala målen skall vara inskrivna i Boverkets program. Det är helt klart att dessa mål skall ligga till grund för den bostadspolitik som bedrivs. På den punkten är vi eniga i sak. Men det får sedan bli fråga om vilken ambitionsnivå man har, dvs. på vilken nivå man skall lägga utformningen av det program som Boverket har att följa under treårsperioden. Det finns ingen anledning att i verkets föreskrifter ta med inriktningen av bostadspolitik. Boverket har ju att följa de riktlinjer som riksdagen fattar beslut om. Det finns heller inte i dag i de program som Boverket arbetar efter några inskrivna mål av det slag som krävs i reservation 1.

Självklart skall Boverket följa den ekonomiska utvecklingen på bostadsmarknaden och på ett vettigt sätt belysa konsekvenserna av de beslut som riksdagen fattar. Det skall ske inte minst med anledning av den kontrollstation 1995 som riksdagen har beslutat om. Jag förutsätter såsom självklart att även Boverket skall var med i det arbetet och ta fram ett viktigt och objektivt underlag för att man skall kunna göra en bedömning av hur finansieringssystemet fungerar och i vilken takt man kan avveckla bostadssubventionerna mot bakgrund av de mål som har satts upp för bostadspolitik. Ingenting hindrar Boverket att, enligt de regler som verket har att arbeta efter, ta fram de uppgifter som behövs av social natur.

Med det anförda yrkar jag i denna del bifall till utskottets hemställan och avslag på reservation 1.

Reservation 2 berör Boverkets arbete med frågor avseende Socialdepartementets verksamhetsområde. Utskottet är ense med reservanterna om att Boverkets verksamhet självklart skall omfatta också ärendegrupper som nu ligger inom Socialdepartementets verksamhetsområde. Det får väl betraktas såsom en lapsus att man inte närmare har tagit upp dessa frågor i propositionen. Man har då inte heller avsett att göra någon förändring på dessa områden.

På utskottets bord ligger för behandling just nu den proposition som gäller bostadsbidragen för nästa år. Inte heller där anges några andra ambitioner från regeringen annat än att Boverket skall ha det ansvar som verket har haft när det gäller att följa upp dessa frågor. Man gör dock den administrativa förändringen att man flyttar över det centrala ansvaret på detta område till Riksförsäkringsverket. Men Boverket skall naturligtvis inte upphöra att arbeta med dessa frågor.

Jag förutsätter att Boverkets resurser för att ta fram de underlag och ge den information som behövs med anledning av det ROT-program som riks-

dagen har fattat beslut om kan tas från de anslag som Boverket har fått i och med detta beslut.

Jag har noterat att Boverket har blivit ett modernare och offensivare verk sedan den omorganisation som riksdagen fattade beslut om skedde. Den in-
nebar också en utlokalisering av verket till Karlskrona. Det har varit en nyt-
tig och stimulerande omorganisation som har tillfört mycket nytt kunnande
och många moderna grepp till fromma för bostadspolitikens utveckling och
för bostadsdebatten. Verket är effektivt, kunskapsförmedlande, informativt
och utåtriktat, vilket jag gärna vill betona i detta sammanhang. Självfallet
skall det fortsätta att arbeta på den inslagna vägen. I propositionen ges också
dessa möjligheter.

Herr talman! Med det anförda ber jag än en gång att få yrka bifall till ut-
skottets hemställan i betänkandet.

Anf. 30 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! Agne Hansson sade i sin inledning att han ville avstå från
en bostadspolitisk debatt. Jag kan förstå den inställningen när det gäller att
försvara en moderat bostadspolitik. Det är nämligen precis en sådan som
förs i det här samhället.

Agne Hansson sade också att vi är överens om målen och att regeringens
och Socialdemokraternas inställning skulle leda till samma mål. Nu är det ju
inte på det sättet. I tal är vi överens, men inte i handling. Det är alltså en
mycket stor skillnad mellan den bostadspolitik som förs i dag och den som vi
socialdemokrater tidigare har bedrivit.

Den nuvarande inriktningen av bostadspolitiken leder till segregation, vil-
ket jag sade i mitt huvudanförande. Man kan se resultatet av en sådan politik
i andra länder som för samma bostadspolitik. Här i Sverige kan man i dag se
att väldigt många människor tvingas lämna sina bostäder på grund av för
höga kostnader. Det gäller framför allt villor och bostadsrätter men även hy-
resrätter. Jag läste någonstans att hyran i en vanlig ganska ny lägenhet har
stigit med 1 800 kr i månaden sedan regeringsskiftet. Det gäller alltså bara
kapitalkostnader. Sedan kommer all annan hyreshöjning till. Det är klart att
många människor som lever på små marginaler inte klarar detta.

Om ytterligare 3 miljarder kronor skall fördelas till bara de nyare bostä-
derna, tror jag att det kommer att leda till en katastrofal utveckling och kon-
kurser i många bostadsrättsföreningar. Jag undrar om Centern innerst inne
tycker att denna politik är så värst bra.

Att man inte skriver in de bostadssociala målen i betänkandet innebär
också ett ställningstagande, Agne Hansson. Det vore på sin plats att de stod
där. Det är viktigt för allas arbete i Boverket att veta att dessa mål ligger fast.

När det gäller en kontrollstation 1995, som Agne Hansson ideligen åter-
kommer till, vill jag säga att det för många människor är långt fram i tiden.
Många villaägare, bostadsrättsföreningar och andra hinner gå i konkurs före
denna tidpunkt.

Beträffande om de sociala frågorna skall vara kvar i Boverket, är det bra
att vi är samsynta i denna fråga. Vi får väl i framtiden gemensamt bevaka
utvecklingen på det området.

Anf. 31 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det är inte av ointresse som jag inte vill ta upp en lång bostadspolitisk debatt, utan det är snarare av omtanke om kammarens tid, eftersom vi redan en gång tidigare har behandlat den frågan.

Nu gäller det om dessa mål skall skrivas in i Boverkets arbetsordning eller inte. I denna del har vi olika uppfattning. Eftersom Rune Evensson och Socialdemokraterna tydligen nu ser dessa mål som så viktiga att skrivas in, måste jag fråga Rune Evensson varför Socialdemokraterna under alla de år som de satt i regeringsställning inte skrev in dessa mål i Boverkets förordning.

Vi har en ordning som innebär att myndigheterna skall arbeta med det myndighetsansvar som de har. Det skall ske på ett objektivt sätt. Det är i och för sig ganska unikt för Sverige. Om man ändrar denna ordning innebär det att man går över till någon form av ministerstyre. Är det detta steg som Socialdemokraterna nu vill ta, men som de inte ville ta när de hade regeringsmakten? Varför är det så angeläget att skriva in detta just nu?

Självfallet skall Boverket fortsätta att analysera bostadspolitiken. Då får man kanske också en mer nyanserad bild än den som Rune Evensson nu gav. Man får t.ex. informationen att byggkostnaderna generellt har sjunkit med 3 % för egnahemmen och 7 % för flerfamiljshusen under 1992 och håller på att sjunka nu under 1993.

Att följa den bostadspolitiska händelseutvecklingen och vad som sker på bostadsmarknaden mot bakgrund av de mål som är uppsatta är naturligtvis även i framtiden Boverkets uppgift. Men självfallet måste man prioritera när resurserna tryter. Då har regeringen i propositionen sagt, vilket utskottsmajoriteten också säger, att man i sådana lägen måste koncentrera sig på den mer myndighetsutövande delen. Men det innebär naturligtvis inte att man skall lägga ned den andra verksamheten helt.

Anf. 32 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! Jag minns inte på rak arm vad som står i de nuvarande reglerna när det gäller Boverket. Men jag kan säga att det på den tiden som vi hade en socialdemokratisk regering aldrig rådde några tvivel om bostadspolitikens mål. Men det gör det i dag, Agne Hansson. Tal och handling stämmer nämligen inte överens. Ni säger en sak, men ni gör en helt annan sak. Det är den förda politiken som gäller. Då måste Boverket få klart för sig om det är tal eller handling som gäller. Det får vi inte något svar på.

Vi socialdemokrater för konsumenternas talan. Då menar jag alla konsumenter, inte bara några. Alla skall ha rätt till en god bostad. Jag tycker att Agne Hansson i många stycken ensidigt försvarar produktionsintressen framför alla bostadskonsumenter. Det är alltså ett viktigt ställningstagande att vi får in detta, därför att det i dag råder stor osäkerhet om vad som egentligen gäller.

Anf. 33 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det kan ändå inte vara rimligt att man använder olika sätt för målformuleringar för svenska myndigheter utifrån vissa partiers eller vissa personers mer eller mindre säkra tvivel på den politik som förs. Bover-

ket skall ju följa bostadsmarknaden och ge oss och andra information om hur marknaden utvecklar sig, vilka boendekostnader, vilka boendesituationer och vilka boendemiljöer som de boende har och hur de förändras.

Sedan är det upp till oss politiker och beslutsfattare att ta åt oss den informationen och avgöra om den utveckling som sker svär emot de mål för bostadspolitiken som vi har satt upp. Boverket som myndighet skall inte korrigera en viss bostadspolitisk kurs. Det är vi som skall bedöma den, med utgångspunkt i det objektiva informationsmaterial som vi får från ett verk eller en myndighet, i det här fallet Boverket.

Boverket skall verka för enhetlighet och effektivitet i tillämpningen av regler och stödssystem inom verksamhetsområdet. Det gäller bygd, miljö, hushållning med naturresurserna, den fysiska planeringen, byggandet samt boendet över huvud taget. Boverket skall också arbeta för att den fysiska planeringen främjar en god hushållning med naturresurser, en god bebyggelsemiljö och ett effektivt, säkert och hälsosamt byggande. Det är vad man skall syssla med. Det har man möjlighet att göra i fortsättningen också. Sedan är det vi som skall korrigera den bostadspolitiska kursen om inte den information vi får visar sig följa de mål som vi har satt upp här i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 18 §.)

7 § Bygghälsörsäkring

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1992/93:BoU22 Bygghälsörsäkring (prop. 1992/93:121).

Anf. 34 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Låt mig först konstatera att det naturligtvis är glädjande att vi nu efter några år får en bygghälsörsäkring. Vi har i den här kammaren tvistat om huruvida det finns vilja och ambition att genomföra ett sådant här förslag eller inte. Nu äntligen kommer det upp. Det är naturligtvis mycket glädjande att det blir en bygghälsörsäkring som kan rätta till de problem som ibland uppstår när man bygger fastigheter.

Det är egentligen bara på en punkt, herr talman, som vi socialdemokrater hade velat ha litet bättre skrivningar. Det gäller 7 §, som handlar om begränsningen av ansvaret när det gäller visst belopp per byggnad och de under kalenderåret utfärdade bygghälsörsäkringarna, alltså det gemensamma försäkringsbeloppet.

Egentligen borde det ha varit onödigt att reservera sig, om utskottsmajoriteten hade varit litet lyhörd. Det hade naturligtvis varit angeläget att man i regeringskansliet hade grunnat litet mer på möjligheten att det under den här tioårsperioden uppstår en situation där man inte får ersättning och återkommit med ett förslag där 7 § preciserats på ett bättre sätt. Men eftersom det inte har funnits någon vilja till detta från majoritetens sida har vi till betänkandet fogat en reservation som jag härmed yrkar bifall till.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Bygghälsörsäkring

Anf. 35 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tar gärna emot det erkännande som Lennart Nilsson gjorde i sin inledning. Han har tidigare tvivlat mycket starkt inte minst på Centerns möjligheter att få fram ett heltäckande konsumentskydd mot bygghus och mot försäkringar i boendemiljön. Men nu har vi alltså ett förslag framme, och jag tycker att det är glädjande.

Det är också glädjande att det i allt väsentligt är ett enigt utskott som står bakom det här förslaget till bygghälsförsäkring. Det är ett enkelt, billigt och effektivt heltäckande konsumentskydd emot bygghus. Därmed är det en viktig milstolpe som nu läggs fast i arbetet för en bättre boendemiljö.

Den här frågan har ju en lång historik och härstammar egentligen ifrån ett betänkande från bostadsutskottet daterat den 15 november 1988. Då tog vi från utskottets sida initiativ till ett samlat grepp emot de problem som fanns i boendet i form av fukt, mögel och inte minst byggnaders inomhusmiljö och miljön över huvud taget. Mycket av detta bottnade i att man inte byggde sunda och välplanerade hus.

Utskottets initiativ från 1988 ledde till att den socialdemokratiska regeringen lade fram ett förslag om en byggaranti. Det var ett förslag som utskottets majoritet, som svängde efter valet, tyckte innebar ett krångligt och dyrt system som borde kunna ses över och göras enklare. Det kom kritik mot att vi stoppade förslaget. Men jag tror att vi nu kan vara ense om att det var angeläget att göra det, eftersom den här tiden har använts väl till att få fram ett bättre system som gynnar konsumenterna och som dessutom är billigare.

Lennart Nilsson tar i sitt anförande upp frågan om gemensamt totalt försäkringsbelopp. I reservation nr 1 kräver man att en begränsningsregel gällande gemensamt antal försäkringar och gemensamt försäkringsbelopp skall sättas upp. Antalet tecknade försäkringar skulle ställas i relation till det totala antalet lägenheter som ett bolag försäkrar, för att inte risken skulle uppstå att för många försäkringar tecknades och att några skulle få ett sämre försäkringsskydd.

Låt mig säga, och det säger utskottets majoritet också, att vi här är inne på osäker mark. Det är en ny form av försäkringar, med stora summor, där det är fråga om återförsäkringar. Lagrådet har också sagt att det här är svårbedömt. Jag tycker till skillnad från Lennart Nilsson att utskottets majoritet har varit mycket lyhörd i den här frågan, där vi inte alls tror oss veta, utan säger att det finns saker som är mycket svårbedömda. Ingen kan blunda för att det gemensamma försäkringsbeloppet kan leda till ett sämre skydd, om man skulle göra en övertäckning. Men försäkringsbolagen säger själva att en begränsningsregel behövs. De är alltså medvetna om det här problemet. Finansinspektionen bekräftar också detta.

Det som skiljer oss åt är egentligen om vi tycker att man skall försöka ange ett sådant högsta belopp i en lagregel eller inte. Eftersom detta är så svårbedömt att inte ens Lagrådet eller Finansinspektionen kan göra det, innebär det naturligtvis oerhörda svårigheter att lägga fast en begränsningsregel som är adekvat. Därför har man valt den linje som propositionen står för i det här sammanhanget. Den tar också upp de här svårbedömda sakerna. Man får gå på att försäkringsgivare och byggherrar ingår avtal och att Finansinspektionen kommer att följa det här mycket noga.

Ingen försäkring skulle komma till egentligen, om man inte hade en begränsningsregel, ett belopp per hus eller ett belopp totalt. Det är också nödvändigt för att försäkringsbolagen skall kunna återförsäkra sig. Det gäller inte bara återförsäkringar i det egna landet utan även i utlandet, eftersom det här är fråga om så stora belopp.

Därför föreslås att en försäkring får innehålla en begränsningsregel, både per byggnad och totalt. Sedan får man naturligtvis civilrättsligt pröva om skyddet har blivit sämre än vad som förutsattes när ett avtal tecknades, om man skulle råka in i en tvist.

Från regeringen säger man också att man nu mycket noga skall följa ärendet och återkomma med en utvärdering. Då finns det ingen anledning, eftersom detta är väl känt också för regeringen, att göra ett tillkännagivande på denna punkt. Mer lyhörd än vad utskottet har varit på denna punkt kan man knappast vara. Jag tycker att reservationen från Socialdemokraterna är helt onödig.

Låt mig så, herr talman, något kommentera den andra reservation som är fogad till betänkandet, den från Ny demokrati. Jag ser att Dan Eriksson i Stockholm är efter mig på talarlistan. Reservationen gäller konkurrensen på försäkringsområdet, där Ny demokrati befarar att konkurrensen skulle kunna begränsas i och med att stora konsortier behöver bildas för dessa åtaganden på marknaden, eftersom det rör sig om så mycket pengar.

Utskottet delar uppfattningen att konkurrensaspekten måste följas med stor uppmärksamhet. Det hänger mycket på marknadens parter, på bolagen, hur de klarar åtagandena framöver. Det finns anledning att avvakta och se. Om det skulle bli befogat kan man ta upp frågan och vid det tillfället besluta om de åtgärder som behöver vidtas. Jag tycker inte att man i onödan skall gå händelserna i förväg innan man ser hur det blir. Det finns trots allt, som framhålls också i propositionen, tio olika försäkringsgivare beredda på marknaden att erbjuda sina tjänster.

Regeringen skriver att man vet om detta, att man skall titta på den utvärdering som jag nämnde tidigare. Därmed är man som sagt inom regeringskansliet medveten om detta. Därmed behövs inte heller på denna punkt, som majoriteten ser det, något särskilt tillkännagivande.

Jag vill således, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet i betänkande BoU22 och avslag på de två reservationer som finns fogade till betänkandet.

Anf. 36 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Agne Hansson säger att han är osäker, att Lagrådet är osäkert, att regeringen är osäker och att vi är osäkra. Vi borde kanske ta oss en litet djupare fundering ibland när vi arbetar i utskottet och vara mer lyhörda för olika synpunkter. Jag tycker också att det hela egentligen är onödigt. Majoriteten borde kunna tillmötesgå de synpunkter som framförts från oppositionens sida när det gäller osäkerheten. Regeringen borde försöka precisera sig. Det är vad det handlar om.

Vi får väl lära oss av detta och i utskottet fundera litet extra noga på de synpunkter som framförs från olika håll till nästa gång.

Anf. 37 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Lennart Nilsson om han kan ange mellan vilka intervall en begränsningsregel borde ligga, hur den skulle vara utformad. Ingen har, vare sig på utredningsstadiet, vid remissbehandlingen eller vid Lagrådets granskning sagt att man kan bestämma detta. Då finns det ingen annan väg, när man beträder ett helt nytt område med så stora återförsäkringar, än att gå i gång med detta, pröva och se om det behövs att i lag lägga fast några definitiva summor.

Jag skulle gärna ta emot synpunkter om det är så att Lennart Nilsson har någon uppfattning om var den borde ligga. Ingen har under den tid som frågan har behandlats kunnat ange någon säker grund att bygga en lagparagraf på i nuvarande stund. Regeringen har ju sagt att man är beredd att följa detta noga. Man förutsätter att Finansinspektionen följer detta noga. Då får vi också förutsätta att regeringen, utan någon riksdagens särskilda anmaning därom, kommer tillbaka till riksdagen med förslag till en sådan regel om det skulle behövas.

Jag tycker inte att vi kan göra mycket mer och gå mycket längre i denna fråga. Att tala om för regeringen det den redan vet leder inte särskilt långt. Det skulle vara intressant att få veta hur Lennart Nilsson och Socialdemokraterna har tänkt sig utformningen av en begränsningsregel.

Anf. 38 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte precisera det. Det är naturligtvis Agne Hansson medveten om med utgångspunkt i den reservation som vi har skrivit. Det gör mig litet misstänksam att man förutsätter att Finansinspektionen skall göra saker och ting – jag är rädd för att det inte händer någonting. Om jag nu litar på Agne Hansson, litar jag inte på den regering som handhar dessa frågor, eftersom hela bostadspolitiken är uppsplittrad på många olika departement.

Jag utgår från att det inte kommer att hända någonting. Med tanke på hur det ser ut inom bankväsendet tror jag inte att detta är en särskilt prioriterad verksamhet för Finansinspektionen. Det är därför som vi från oppositionens sida har velat att regeringen tittar på detta och försöker hitta en lösning på de problem som vi har påpekat. Det är därför som vi vill göra ett tillkännagivande.

Anf. 39 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det här borde verkligen vara av intresse för Finansinspektionen och för bankerna. Om försäkringen inte täcker de skador som den skall täcka, då kommer ju banksystemet och bankerna att göra kraftiga förluster. Det finns ett egenintresse inbyggt i systemet. Jag tycker att det är viktigt att detta naturliga motiv till att följa det här finns. Därför bör man inte nu kräva fram ett belopp som man är osäker på.

Slutligen, herr talman, noterar jag att misstänksamheten om inte mot Centern, vilket jag naturligtvis noterar med en viss tillfredsställelse, men i övrigt mot Centerens möjlighet att påverka regeringen eller misstänksamheten mot regeringen fortfarande är lika stor från Lennart Nilssons sida som i tidigare debatter om denna detaljfråga att få fram en byggsförsäkring.

Jag har noterat att Lennart Nilssons misstro tidigare har varit ogrundad,

eftersom förslaget nu ligger på riksdagens bord. Jag utgår ifrån att den är lika ogrundad när det gäller den delfråga som han nu tar upp. Vi kan nu lugnt och tryggt sätta den här viktiga byggförsäkringen i sjön, för att få en garanti för att boendemiljön kommer att bli bättre och att alla garanteras ett säkrare skydd mot byggfusk i framtiden.

Prot. 1992/93:101

28 april 1993

Byggförsäkring

Anf. 40 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Jag har inte gjort mig känd som någon stor vän av obligatoriska lösningar och monopol. Byggbranschen är en bransch som uppvisar monopolliknande situationer, oligopolsituationer eller rena monopol, vilket också Lindbeck har talat om.

I dag skall vi fatta beslut om en byggförsäkring. Det är bra, inte minst mot bakgrund av alla de fel som har funnits i hus som har byggts på senare tid. Jag känner ändå en viss vanda inför obligatoriska lösningar. Vi vet i dag inte riktigt vilken form dessa försäkringar kommer att ta i framtiden, men vi vet att det finns risk för att det kommer att bli – i bästa fall – oligopolsituationer på försäkringsmarknaden.

Dålig konkurrens leder alltid till högre priser och sämre service. Det finns anledning till oro. Därför måste utvecklingen noga följas. Således är det rimligt att regeringen återkommer till riksdagen och presenterar en utredning över situationen och hur man följer utvecklingen, eftersom det är så stora värden som står på spel. Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 41 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! I sak är vi egentligen inte oense. Vi från majoriteten har naturligtvis samma syn på detta med att man inte skall skapa monopol och oligopol. Om det nu finns monopolliknande tendenser och oligopol inom byggmarknaden, kan ju inte detta tas som intäkt för att det blir precis samma förhållanden inom försäkringsbranschen, vilken har att teckna försäkringar på hus.

Som jag nämnde i mitt anförande finns det i dag tio olika intressenter som är beredda att erbjuda försäkringar på det här området. Det kan i nuvarande stund betecknas som att man inte kommer att hamna i en omedelbar monopol- eller oligopolställning.

Dan Eriksson i Stockholm uttryckte sin ovilja mot obligatoriska lösningar. Det kan man naturligtvis göra. I det här fallet har det dock utifrån min och Centrerns utgångspunkt varit utomordentligt viktigt att denna försäkring blir heltäckande, så att det blir ett heltäckande konsumentskydd. Det skall icke vara möjligt för någon på byggmarknaden att smita ifrån sitt ansvar vid producerandet av en ändamålsenlig bostad åt en konsument. Ingen konsument skall behöva lida för att någon ägnar sig åt byggfusk. Det är utomordentligt viktigt, och det har varit en av de principer som jag och Centrern har slagits mycket för under den tid då den här försäkringsformen har tagits fram.

I fortsättningen måste man visa ett intyg på att man har försäkring innan man får bygglov. Självfallet får detta inte innebära en dålig konkurrens som leder till en dålig försäkringslösning. Regeringen skall med uppmärksamhet följa utvecklingen och vid eventuellt behov återkomma med förslag. Därför

finns det ingen anledning att i onödan hysa oro, utan man får avvakta utvecklingen. I sak är det alltså bara fråga om huruvida man även på den här punkten skall ge regeringen till känna någonting som den redan känner till, och det tycker majoriteten är onödigt.

Anf. 42 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Det som Agne Hansson avslutade med tyckte jag lät litet konstigt, att man skall avvakta utvecklingen och sedan hysa oro. Då brukar det ju vara för sent.

Som ett litet parti är det klart att vi vill ha så mycket insyn som möjligt. Som jag sade i mitt anförande uppvisar byggbranschen en mängd dåliga egenskaper i form av monopol- och oligopolsituationer. Byggbranschen är ett bra exempel på hur det kan gå, och inte någon intäkt för försäkringslösningarna i sig.

Det vore intressant att få svar av Agne Hansson på frågorna: Hur många intresserade kommer verkligen att presentera lösningar? Hur stor blir konkurrensen? Det säger inte så mycket – i varje fall inte för mig – att det är tio som är intresserade. Jag tror att det är rätt svårt att svara på dessa frågor.

När det gäller konsumentskyddet är ju det anledningen till att vi har gått med på den här försäkringslösningen. Vi vill måna om de boende, så att de inte far illa. Där är vi ju eniga.

Anf. 43 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det är klart att vi är helt överens när det gäller en heltäckande försäkring. Men om man skall få en heltäckande försäkring, måste man ju böja sig för ett obligatorium.

Jag vill ställa en motfråga till Dan Eriksson i Stockholm: Vad finns det för samband mellan monopol-tendenser på byggmarknaden och monopol-tendenser i försäkringsbranschen? Det är fråga om motpoler. Finns det något som helst samband, så att det behöver bli samma utveckling inom försäkringsbranschen?

För övrigt har koncentrationstendenserna på byggmarknaden motarbetats samtidigt som konkurrensen har främjats genom en rad förslag till riksdagen under de senaste åren.

Slutligen tror jag att det kommer att bli minst tio verksamma i försäkringsbranschen. Det finns ett utomordentligt stort intresse för att göra någonting positivt av detta. Det kommer nog att växa upp många försäkringsgivare på det här området. Det har intresset under tiden som vi har arbetat med denna fråga mycket tydligt visat. Det tar jag som garanti för att detta kan bli någonting bra när det har fått verka ett tag.

Anf. 44 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Som jag sade i min förra replik är byggbranschen ett bra exempel på oligopol- och monopol-situationer som fungerar dåligt. Det är det som jag till varje pris vill att man skall undvika.

Likheten mellan de båda branscherna är i så fall storleken. När det rör sig om stor omfattning och mycket kapital, blir det också större trögheter och inte lika lätt att starta nytt. Om man nu skall tala om några likheter mellan

byggbranschen och de försäkringslösningar som nu skall komma till stånd, rör det sig om stor omsättning och mycket pengar. Därmed blir det svårare att skapa en bra konkurrenssituation i och med att det blir större trögheter. Också jag hoppas att det blir tio intressenter och gärna ännu flera. För min del får det bli hur många som helst, men jag är rädd att det blir för få.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 18 §.)

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Vissa anslag inom
Finansdepartementets
område*

8 § Vissa anslag inom Finansdepartementets område

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1992/93:FiU21 Vissa anslag inom Finansdepartementets område (prop.
1992/93:100 delvis och 1992/93:170 delvis).

Anf. 45 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Vi har i vår motion till forskningspropositionen fört en del principiella resonemang kring den ekonomiska forskningens organisering. Vi har också framfört kritik mot det ekonomiska råd som Finansdepartementet har knutit till sig. Detta innebär inte på något sätt en kritik mot de personer som sitter i rådet. Det är alltså fråga om en principiell kritik mot själva konstruktionen.

Vad är då det ekonomiska rådet för någonting? I den instruktion som rådet fick utfärdat i november 1987 står att rådet bl.a. skall initiera forsknings- och utredningsarbete av särskilt intresse för den ekonomiska politikens utformning. Man skall ordna internationella temasymposier och bistå Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet med råd i vetenskapliga frågor, särskilt i arbetet med att utveckla modeller för analys av ekonomiska frågeställningar. Det är alltså en oerhört allmän uppgift som detta råd har.

Jag har nu tagit del av den senaste årsrapporten, den för år 1992. Den ser ut så här och heter Konjunkturprognoser & konjunkturpolitik. Jag skulle vilja fråga Carl B Hamilton om han har läst denna skrift. Det är min första fråga. Den andra är: På vad sätt har denna skrift hjälpt Finansdepartementet i arbetet? Har finansministern tagit del av dessa resultat? Bitvis handlar det ju om ganska avancerade ekonomiska ekonomisk-matematiska resonemang.

I denna konstruktion ingår en problematik som jag har intresserat mig för en del efter det att jag har kommit till riksdagen i Stockholm. Jag har varit på ett och annat seminarium här i stan. Jag upplever nästan att man skulle kunna fylla hela sin tillvaro med att springa på olika ekonomiska seminarier som Riksbanken, Wallenbergsstiftelsen eller olika departement organiserar. Man träffar nästan alltid samma gruppering av herrar – för det är ytterst få damer med. Vi är för övrigt bara två grabbar i denna debatt. Det ekonomiska rådet består inom parentes sagt, såvitt jag vet, av sex manspersoner.

Det är en ganska trång kultur det handlar om. Man har nästan identiskt lika åsikter. Ekonomikåren i största allmänhet är sig lik. Även om man söker

sig till Lund, Umeå eller Göteborg ser det inte så mycket annorlunda ut. Men jag vågar ändå påstå att spridningen i åsikter – mångfalden bland ekonomerna – ändå är litet större i andra delar av landet jämfört med Stockholm–Uppsala-regionen.

Att man ger ett särskilt anslag till detta ekonomiska råd innebär att dessa personer, som ofta känner varandra, kan utnyttja anslaget till att organisera sin verksamhet som man ändå bedriver och som jag upplever inte har så oerhört mycket att göra med Finansdepartementets konkreta arbete. Det blir en styrning av vissa forskningspengar. Jag och Vänsterpartiet tycker att det är rimligare att man tar dessa pengar och delar ut dem så att de blir underkastade de normala prioriteringar som sker när man väger olika forskningsanslag mot varandra.

Man kunde för inte så länge sedan läsa i tidningarna att Lindbeckkommissionens ordförande tydligen hade behållit sin ordinarie professorslön samtidigt som han arbetade i kommission. Också detta är en principiell fråga. Jag vet inte hur det fungerar med det ekonomiska rådet, dvs. om man tar tjänstledigt från sina ordinarie tjänster när man arbetar med dessa uppgifter för det ekonomiska rådet.

Detta är en problematik som jag tycker är väsentlig. Det gäller forskning i största allmänhet. Det rimliga är att man har en heltidslön och att man vet vilken uppgift man har att utföra för den lönen. Är man anställd vid ett universitet, eller är man anställd av en kommission eller ett ekonomiskt råd och utför arbete för dessa? Det handlar om att renodla beställar-utförar-konstruktionen, för att använda ett populärt uttryck, så att man klart vet vem som har beställt och vem man arbetar för. Jag anser att det är oacceptabelt att man behåller full lön på sin ordinarie tjänst och ägnar sig åt någonting annat.

Det finns också en annan problematik. Det är skillnaden mellan vetenskap och politik. Jag skall inte fördjupa mig alltför mycket i den diskussionen.

Konstitutionsutskottet – jag satt tidigare i det utskottet – hade en mycket intressant diskussion om Lars Jonungs tjänst. Lars Jonung är formellt opolitisk rådgivare åt Carl Bildt, medan däremot Carl B Hamilton, om jag har förstått saken rätt, är en utpräglad politisk rådgivare till Anne Wibble. Jag har mycket svårt att se vari skillnaden egentligen ligger. Jag tycker att Lars Jonungs tjänst är väl så politisk som Carl B Hamiltons.

Om nu regeringen utser ett ekonomiskt råd får det rimligtvis ett slags politisk prägel. Det är självklart att regeringen inte utser ekonomer som har politiska uppfattningar som står helt i strid med regeringens uppfattning. Också av detta skäl anser jag att konstruktionen med ett ekonomiskt råd inte är rimlig. Vill man ha expertis får man anställa på normala villkor och säga om det är politiskt tillsatta tjänster eller om det är opolitiska tjänster. Om det är opolitiska tjänster skall de sökas på normalt sätt. Det är inte kompisar som utses. Det skall ske ett normalt ansökningsförfarande.

Med detta vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets förslag i yrkandena 24 och 25 i en motion med Gudrun Schyman som första namn. Dessa förslag avser kostnader för vissa nämnder m.m. Vi vill att man anvisar ett förslagsanslag

på 1,487 miljoner. Det betyder alltså en minskning i förhållande till det av utskottet föreslagna anslaget.

Johan Lönnroths särskilda yrkande, som var utdelat till kammarens ledamöter, hade följande lydelse:

”8. beträffande *anslag* till Kostnader för vissa nämnder m.m. att riksdagen med anledning av motion 1992/93:Ub121 yrkandena 24 och 25 och proposition 1992/93:170 avsnitt 7 punkt I 3 till *Kostnader för vissa nämnder m.m.* för budgetåret 1993/94 under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 1 487 000 kr.

Anf. 46 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Johan Lönnroth har här diskuterat det ekonomiska rådet. Efter att ha hört Johan Lönnroths beskrivning av dess uppgifter, att man skall initiera projekt etc., kanske man skall fundera litet över varför det finns. Erfarenheterna visar att det behövs en kvalitetskontroll av Konjunkturinstitutet, Finansdepartementet och säkert andra delar av den statliga byråkratin.

Om vi håller oss till de ekonomiska delarna innebär kvalitetskontroll att man sysslar med metodutveckling. Man ser till att metodutvecklingen är livaktig. Man tar in nya metoder från utlandet, exponeras och är öppen för nya tankar och frågeställningar som kommer upp i den nationella men framför allt den internationella debatten.

Den tanke som Johan Lönnroth ger uttryck för i sina frågor om huruvida jag eller finansministern har läst dessa skrifter ser jag inte som särskilt relevant. Det är inte de som gör politiska avvägningar utan framför allt de som arbetar med att utreda och skapa underlag för politiska beslut som skall aktiveras genom den korsbefruktnings som förhoppningsvis sker mellan det ekonomiska rådet, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Man behöver naturligtvis inte älska allt i det ekonomiska rådets arbete, vad det skriver och vilka frågor det tar upp. Jag håller helt med Johan Lönnroth i hans grundläggande synpunkt. Pluralism är i detta sammanhang mycket viktigt. Inte minst håller jag med honom om att det är en mycket liten grupp av ekonomer i Sverige som har ett starkt inflytande. Det kan inte vara något större avslöjande att i denna kammare säga att det var på mitt eget initiativ som det fanns två nordiska ekonomer med i Lindbeckkommissionen.

Den fråga jag måste ställa till Johan Lönnroth är: Hur skall denna kvalitetskontroll alternativt utformas? Vi kan inte bara lämna det därhän. Frågan och uppgiften finns där. Har Johan Lönnroth några andra briljanta idéer än inrättandet av det ekonomiska rådet, är jag öppen för en diskussion. Att avvisa hela frågeställningen och säga att man på vanligt sätt skall söka pengar från Forskningsrådet, Riksbankens jubileumsfond eller Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet är inte ett bra sätt att lösa uppgiften. Jag vill också peka på vilken annan väg informationen kan gå. Jag tror att det ekonomiska rådet har haft en viss betydelse så till vida att rådet för universitetsforskarna har aktualiserat empiriska frågor och resultat från utredningsverksamheten inom dessa myndigheter.

Prot. 1992/93:101

28 april 1993

*Vissa anslag inom
Finansdepartementets
område*

Om man är missnöjd med kvaliteten på det ekonomiska rådets arbete skall man i stället koncentrera sig på den vetenskapliga diskussionen. Man får hoppas att de forskare som finns där uppfyller de gängse vetenskapliga kraven, dvs. att de publicerar artiklar i internationella tidskrifter och deltar i en internationell debatt. På så sätt exponerar de sitt eget arbete och sina egna åsikter för en internationell kvalitetskontroll. Jag tror att det är den korrektsmekanismen som måste vara vägledande för kvaliteten i rådets arbete.

Johan Lönnroth har, precis som jag, tack vare en bra utbildning möjlighet att delta i diskussionen i fråga om den vetenskapliga kvaliteten – om vi skulle välja att sluta i riksdagen.

Anf. 47 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Hur skall kvalitetskontrollen organiseras? En speciell kvalitetskontroll av departementens arbetsresultat är en för mig ovan tanke. Finns det något sådant på andra departement? Finns det t.ex. på Utrikesdepartementet forskare som utövar något slags kvalitetskontroll – socialantropologer eller andra? Det är något speciellt att just ekonomerna skall vara knutna till departementet och utöva denna kvalitetskontroll.

Om det behövs expertis för vissa ekonomometriska studier till hjälp för långtidsutredningen, får dessa experter anställas på departementet på normala grunder. Om det behövs politisk kvalitetskontroll, får politiska tjänstemän anställas. Tyvärr är de väl redan nu för många, men det är väl det enda sättet.

När ett råd tillsätts där regeringen utser medlemmarna, innebär det också att regeringen kan välja och vraka vilka som skall göra kvalitetskontrollen. Men om vanliga tjänster utlyses blir det fråga om en normal gång med en meritvärdering av kvalifikationer.

Carl B Hamilton tog inte upp min andra frågeställning angående frågan om lönesättning och dubbla löner. Anser Carl B Hamilton att det är rimligt att uppbära dubbla löner, dvs. att samtidigt som man innehar en hel akademisk tjänst kunna jobba på heltid åt t.ex. Lindbeckkommissionen? Jag vet inte om det förekommer i samband med det ekonomiska rådet. Det är möjligt att det arbetet är en ren bisyssla utan arvode. Men jag tycker att den principiella frågan är viktig i sammanhanget.

Anf. 48 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Den här typen av expertis finns även på andra håll. På Utrikesdepartementet finns t.ex. folkrättssakkunniga och statsvetare som har haft denna roll.

Finansdepartementet är inte vilket departement som helst. Departementet är navet i Kanslihusets verksamhet. Jag tror att det därför är viktigt att ha en hög ambition beträffande öppenhet för den internationella diskussionen och kvalitetskontroll av arbetsmetoderna.

Vidare har vi frågan om lönerna. Jag håller med om att den frågan kan vara knepig. Det hela beror på hur forskarna disponerar sin arbetstid och om de gör saker och ting på övertid. Jag kan inte svara på hur Lindbeckkommissionens eller det ekonomiska rådets ledamöter har finansierat sin verksamhet under den tid de har arbetat.

Men det finns många forskare som förmår disponera sin tid så till vida att de inte bara ägnar sig åt undervisning. Universitetstjänster är ju konstruerade för både undervisning och forskning. Det är inte egendomligt att hinna med båda sakerna. Det kan t.ex. innebära att fullgöra en uppgift för en inhemsk eller utländsk uppdragsgivare. Det kan vara ett avlönat eller oavlönat forskningsuppdrag.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Riksbankens
förvaltning
år 1992*

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 18 §.)

9 § Statistikfrågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1992/93:FiU22 Statistikfrågor (prop. 1992/92:182).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 18 §.)

10 § Riksbankens förvaltning år 1992

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1992/93:FiU23 Riksbankens förvaltning år 1992 (redog. 1992/93:RB1 och 1992/93:RR5).

Anf. 49 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Enligt 9 kap. 12 § i regeringsformen är Sveriges Riksbank "rikets centralbank med ansvar för valuta- och kreditpolitik".

Riksbanken har under 80-talet allvarligt brustit i sitt ansvar för kreditpolitiken genom att under den perioden ha tillåtit en ohämmad kreditexpansion. Det är faktiskt den expansionen som till stor del har lett till de bekymmer som i dag finns med bankkriser med tillhörande bankakut.

Riksbanken har ett överordnat ansvar för kreditpolitiken, men den har inte utnyttjats. Vad har det med dagens ärende att göra? Jo, frågan har aktualiserats under 1992 då resultatet av den tidigare ohämmade kreditexpansionen allvarligt försämrat tilltron till den svenska valutan. Riksbanksfullmäktige borde med den möjlighet till total överblick som en central riksbank kan erbjuda ha släppt kronan fri den 16 september – i varje fall inte så sent som den 19 november. I stället utsattes hela samhället för en förlamande rän-techock.

Riksbanken har under lång tid gjort det mesta fel. Dessutom finns inte någon styrning på vad Riksbanken gör i dessa frågor. Riksbanken sorterar formellt under riksdagen, i så måtto att riksdagen tillsätter Riksbanksfullmäktige. Men politiken i övrigt bestäms av Riksbanken. Vad värre är, är att

Riksbanken framhårdar i sin högräntepolitik. Det är en mycket allvarlig sak som hindrar en förändring i den rådande lågkonjunkturen.

Den 22 april gav vi i Ny demokrati mycket klara signaler i kammaren att vi skall stödja kompletteringspropositionen. Då förväntade sig riksdagen, marknaden och övriga berörda parter en kraftig sänkning av marginalräntan. Det var närmast ett slag i ansiktet på oss alla när Riksbanken gick ut med endast 0,25 %.

Jag tycker faktiskt att måttet börjar bli rågat. Det borde ha blivit en sänkning på åtminstone 1,5 %, kanske t.o.m. mera. Alla vet vilken enorm effekt som en räntesänkning i nuläget skulle få reellt och inte minst psykologiskt. Det styr i sin tur indirekt räntenivåerna på alla krediter till såväl företag som privatpersoner. Den här psykologiska signalen behövs för att få lågkonjunkturen att vända, inte minst när det gäller den inhemska marknaden. Vi måste få litet tilltro till framtiden.

Allt fler röster höjs nu mot Riksbankens räntepolitik. Vi kunde så sent som i nyheterna i går kväll konstatera något i och för sig ganska sensationellt, nämligen att finansutskottets ordförande gick ut och påtalade detta. Jag vet inte om det har hänt tidigare. I samma inslag var den gamle kände ekonomen Rudolf Jalakas med. Jag lade märke till att han bl.a. sade att man låtsas att man fortfarande har en fast kronkurs.

På goda grunder kan man påstå att Riksbanken genom sitt agerande, eller snarare brist på agerande, förorsakar en ytterligare ökning av arbetslösheten. Vi vill faktiskt påstå att Riksbanken bär ett rätt betydande ansvar för att vi har en ytterligare ökning av arbetslösheten av skäl som jag nyss har framhållit.

Hur många miljarder i samhällsförlust som den här högräntepolitiken har orsakat är naturligtvis omöjligt att beräkna, men att det är betydande belopp tror jag att vi kan vara överens om allihop.

Den politik som Riksbanken för här förstärker och förlänger lågkonjunkturen på ett fullständigt oacceptabelt sätt. Det är konstigt att den här debatten inte är tuffare och hårdare än vad den är.

Mot den här bakgrunden framstår kanske vår motion Fi91, som handlar om att inte bevilja Riksbanksfullmäktige ansvarsfrihet, som ganska framsynt. När vi behandlade ärendet i utskottet var man litet konfunderad över hur man skulle tackla vår motion. Det hade aldrig hänt i Riksbankens 200-åriga historia att någon hade haft fräckheten att inte bevilja ansvarsfrihet för Riksbanksfullmäktige.

I dessa sammanhang kan man också ställa frågan: Är det Riksbanksfullmäktige eller riksbankschefen som enväldigt bestämmer? Hur är det egentligen med Riksbanksfullmäktige i dessa diskussioner?

Riksdag och regering kan inte acceptera denna uppenbara obstruktion från Riksbanken, utan förutsätter att Riksbanken sänker marginalräntan kraftigt före denna veckas utgång. Om riksbankschefen framhårdar i sin högräntepolitik borde han allvarligt överväga att snarast inlämna sin avskedsansökan.

Herr talman! Slutligen yrkar jag bifall till vår reservation.

Anf. 50 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Man kan ställa den formella frågan när man skall bevilja och när man inte skall bevilja ansvarsfrihet för Riksbanksfullmäktige. Då måste vi skilja på kritik och synpunkter på den penningpolitik som drivs och på om den företagsekonomiska förvaltning och organisation som Riksbanksfullmäktige naturligtvis också är ansvarig för är i god ordning i Riksbanken.

Inom Riksbanksutredningen, som jag var ledamot av, hade vi anledning att gå in och analysera frågan om och hur begreppet ansvarsfrihet för Riksbanksfullmäktige skall hanteras. Vi gjorde det med hjälp av utredningens jurister. Vi kom fram till följande som står på s. 50 i Riksbanksutredningen: "Enligt 49 § riksbankslagen beslutar riksdagen om ansvarsfrihet för riksbanksfullmäktige i fråga om förvaltningen av Riksbanken. Av 9 kap. 12 § 4 st. regeringsformen framgår att en fullmäktig omedelbart skiljs från uppdraget om ansvarsfrihet inte beviljas. Frågan under vilka förutsättningar riksdagen kan vägra ansvarsfrihet har inte kommenterats i motivuttalanden. Inte heller finns någon konstitutionell praxis till ledning för hur regeln skall tolkas. Utgångspunkten bör därför vara att regeln ges det innehåll som avsågs vid dess tillkomst. Detta innebär att ansvarsfrihet enligt nuvarande bestämmelser kan vägras endast om det finns skäl att föra talan om ekonomiskt ansvar mot en fullmäktig eller om denne bör åtalas för brottsligt förfarande i samband med sitt uppdrag i Riksbanken. Det saknas sålunda stöd för att vägra ansvarsfrihet på grund av att en fullmäktig företrätt en politik som avviker från eller till och med står i direkt motsättning till vad riksdagen förutsett."

Jag vill betona att vi har kommit fram till att frågan om ansvarsfrihet inte har att göra med den politik som fullmäktige har företrätt. Enligt den diskussion som varit därefter förefaller det också vara okontroversiellt. Det är den första invändningen mot Bo G Jenevalls diskussion.

Låt mig sedan ta upp sakfrågan om räntepolitiken. Den marginalränta som Riksbanken har att sätta bestäms av både interna och externa faktorer inom landet och utomlands. Inom landet är det räntemarginalerna i bankerna, finanspolitiken och det parlamentariska läget som påverkar den ränta som kunderna, konsumenterna, hushållen och företagen möter.

De internationella faktorerna är framför allt ränteutvecklingen i Europa och den ränta som bestäms av Bundesbank med hänsyn till utvecklingen i det återförenade Tyskland. Under senare tid är det två händelser som har påverkat att räntan har gått ner och med all sannolikhet kommer att fortsätta att gå ner. Det är dels den pakt som har gjorts mellan regeringen, delstaterna och oppositionen i Tyskland om en finanspolitisk finansiering av återföreningen, dels den snabba nedgången i den ekonomiska aktiviteten i Tyskland.

Båda dessa händelser bäddar för räntefall. Tyvärr är det så att den snabba nedgången i den tyska ekonomin är till fördel för oss ur räntesynpunkt, men till nackdel ur exportsynpunkt.

Om vi då går över till de inhemska faktorerna är det bankernas räntemarginaler som är en viktig faktor till det som t.ex. Lindbeckkommissionen nämner, nämligen checkräkningskrediträntor på 16–18 %. Lösningen på

Prot. 1992/93:101

28 april 1993

*Riksbankens
förvaltning
år 1992*

problemet med de höga räntemarginalerna i bankerna ligger i en snabb avslutning av de förhandlingar som nu förs om bankkrisen och att olika parter kan se hur en upplösning av dessa förhandlingar och arrangemang blir – det gäller inte minst förhandlingarna med S-E-Banken – och exakt vilka regler som kommer att gälla för bankverksamhet i Sverige.

På det sättet skapas en förutsägbar företagsekonomisk situation för dem som vill driva bankverksamhet i Sverige. Det är självfallet mycket värdefullt om även utländska banker och finansinstitut vill komma in och köpa några av de dåliga svenska bankerna och på så sätt göra det som är helt centralt i sammanhanget, nämligen att introducera en skärpt konkurrens som driver ner räntemarginalerna. Här har Riksbanken ingen makt och ingen roll att spela egentligen. Det är andra instrument som måste komma till användning.

Den andra inhemska faktorn är regeringens finanspolitik och det parlamentariska läget. Strategin från regeringens sida är här att få fram ett kraftfullt program för sanering av de offentliga finanserna och att få detta program accepterat i riksdagen. Därigenom skall man ge möjlighet för Riksbanken att vara expansiv i sin penningpolitik. Expansionen kommer alltså genom sänkta räntor, inte genom t.ex. sänkta skatter.

Regeringen har nu gjort sitt genom förslaget till vårbudget med ett program för eliminering av det strukturella underskottet fram till 1998. Ju trovärdigare det är att detta program ograverat går igenom riksdagen, Bo G Jenevall, desto snabbare kan marginalräntan förväntas sjunka.

I de prognoser som har gjorts – och som finns i det tjocka betänkandet med finansplanen – om 3 % tillväxt under andra hälften av 90-talet ligger antaganden om successivt sjunkande räntor. Självklart är det så. Om räntorna inte skulle sjunka, skulle dessa tillväxttal inte gå att uppnå.

Nu är det faktiskt så att marginalräntan sjönk i Sverige stadigt fram till den 10 mars i år, då den steg. Att den gjorde det var desto mer anmärkningsvärt, eftersom den tyska räntan samtidigt föll. Vi fick ett växande räntegap mot Bundesbanks räntor. Och varför det?

Låt mig ge bakgrunden först. Den 10 mars på förmiddagen hade jag en debatt med Bo G Jenevall i denna kammare om räntenivån i Sverige. Bo G Jenevall kritiserade då det höga ränteläget, precis som han gör nu. Jag sade då att det viktigaste som kunde ske för att få ner räntan var att regeringen fick ett starkt stöd för sin politik.

Bo G Jenevall lyssnade inte eller brydde sig i alla händelser inte om vad jag sade, eftersom Ny demokrati senare på dagen den 10 mars kraftigt drev upp räntan genom att svika sitt eget förslag i delpensionsfrågan.

Är det något enskilt parti eller någon grupp av personer som har orsakat att räntan under de senaste månaderna har drivit folk från gård och grund, att företag har gått i konkurs eller tvingats avskeda, så är det Ny demokrati. När den tyska räntan gick ner, då gick den svenska räntan upp. Ansvaret för detta ligger på Bert Karlsson och Ian Wachtmeister. Det ligger inte på Riksbanken och inte på Bengt Dennis.

Så när jag nu hör Ny demokrati argumentera om räntan, är det genomfalskt, av precis detta skäl. Ingen ber Bert Karlsson att driva upp räntan genom sitt uppträdande. Han gör det helt själv och helt opå kallat. Inga en-

skilda riksdagsmän har ett större ansvar än han och Ian Wachtmeister för den korta räntan just nu.

Det är Bert Karlsson som har varit den store räntehöjaren i dagens Sverige. För sin osäkerhetsskapande och vårdslösa politik, som har lett till högre räntor från den 10 mars och fram till i dag, kan Bert Karlsson, Ian Wachtmeister och Ny demokratis riksdagsgrupp aldrig få beviljad ansvarsfrihet.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Riksbankens
förvaltning
år 1992*

Anf. 51 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Det var mycket det där. Jag tror nästan att jag behöver ha förlängd tid i det här sammanhanget.

Först är det riktigt som Carl B Hamilton säger om statuterna när det gäller Riksbanken och Riksbanksfullmäktige. Det var just mot den bakgrunden som vi tittade på hur man över huvud taget skulle kunna ta upp frågan om räntorna. Då kom vi fram till att enda sättet att göra det var att yrka på att ansvarsfrihet inte beviljas för Riksbanksfullmäktige.

Hur konstigt det än är, när Riksbanken sorterar under riksdagen, har riksdagen ingen som helst påverkan på Riksbanken. Jag skulle vilja fråga Carl B Hamilton, som har suttit i den nya Riksbanksutredningen, hur man har tänkt lösa den problematiken i framtiden. När jag läser utredningens betänkande konstaterar jag att det närmast är motsatsen som gäller, att riksdagen sorterar under Riksbanken.

Sedan får jag nog hoppa så att jag av allt det övriga tar det sista först. Det är ganska märkligt hur Carl B Hamilton kan skylla höjningen av räntan på Ny demokrati. Är det verkligen att tolka på det viset att marknaderna t.ex. borta i Fjärran Östern observerade att Ny demokratis ledamöter röstade som de gjorde i delpensionsfrågan? Tror de att detta skulle kunna innebära någonting för svensk politik och svensk ekonomi?

Nej, felet i det sammanhanget är väl i stället att statsministern gick ut mycket mycket kraftigt i sin reaktion och började tala om nyval. Det, Carl B Hamilton, var det som gjorde att räntorna började stiga, inte att Ny demokrati röstade mot regeringen i delpensionsfrågan, för så fungerar det faktiskt inte.

Anf. 52 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Riksbanken är underställd riksdagen. Däremot finns det en rollfördelning här som är ganska sofistikerad, där tanken är att Riksbanken har prisstabilitet som sitt mål. Implicit, outtalat, i detta ligger att Riksbanken skall ta ett mera långsiktigt ansvar för landets ekonomiska utveckling. Det är en rollfördelning ungefär på samma sätt som att man har en rollfördelning t.ex. mellan domstolarnas och politikernas möjligheter att agera.

Jag skall inte gå in på den intressanta principiella diskussionen här nu, trots allt, utan gå vidare till det Bo G Jenevall tar upp, att man i Fjärran Östern observerade eller inte observerade hur Ny demokrati röstade i delpensionsfrågan. Poängen är inte vad de gör i Fjärran Östern, utan poängen är om det uppstår en osäkerhet om det parlamentariska läget i Sverige och möjligheten att få igenom den tuffa budgeten. Om det skulle uppstå osäkerhet om det, är det ju självklart att de som har att placera pengar, framför allt

svenskar och svenska företag, funderar en gång till över var de skall placera dessa pengar.

Därför var det så välkommet att Ian Wachtmeister gjorde en mycket klar deklaration på Ny demokratis vägnar den 22 april, att han avsåg att säkerställa att budgeten som lades fram skulle gå igenom i stort sett ograverad. Därmed föll räntan något.

Så det finns ett direkt samband mellan räntan och de inhemska faktorerna, nämligen regeringens politik och sannolikheten för att denna politik går igenom i riksdagen. Regeringen har gjort sitt, och nu hoppas vi att Ny demokrati skall stå fast vid sitt löfte om att stödja de åtaganden som finns i vår budgeten.

Anf. 53 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Carl B Hamilton tycks sitta kvar vid att räntehöjningen skulle ha orsakats av beslutet i delpensionsfrågan. Jag hävdar fortfarande att den berodde på att statsministern gick ut och talade om nyval. Det tror jag nog är allmänt bekant.

Carl B Hamilton talade om i sitt anförande att tillväxten som man räknar med i slutet av 90-talet skall få räntorna att sjunka. Är det meningen att vi skall vänta till slutet av 90-talet, innan vi får se räntorna sjunka?

Ytterligare en fråga till Carl B Hamilton: Anser Carl B Hamilton att räntesänkningen på 0,25 % var en tillräcklig reaktion på att vi gick ut så tydligt redan i förväg och talade om att vi kommer att stödja kompletteringspropositionen? Jag tror att t.o.m. Carl B Hamilton hade förväntat sig en större räntesänkning.

Anf. 54 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! De räntesänkningar som skall möjliggöra 3 % tillväxt under andra hälften av 1990-talet skall naturligtvis inte ske från 1995 och framåt, utan tanken är att räntorna skall börja sjunka dessförinnan.

Sedan kan man diskutera, Bo G Jenevall, huruvida räntan föll tillräckligt mycket eller inte i tisdags. Jag vill då erinra om den som jag tycker helt riktiga filosofin som Riksbanken har deklarerat, nämligen att man gör stegvisa räntesänkningar. På så sätt kan man ha en god kontroll över effekterna av denna stimulansåtgärd på dels växelkursen, dels de långa räntorna, så att man har en god inblick i den svenska ekonomin och hur utländska och inhemska aktörer uppfattar Riksbankens politik.

Det är inte minst viktigt att ha denna stegvisa strategi med tanke på att den svenska ekonomin är liten och öppen och litet annorlunda än t.ex. den amerikanska eller den brittiska och på det sättet lättare fångad i snabba internationella kast. Vi är inte så motståndskraftiga, eftersom vi är små.

Vi har inte heller haft en flytande växelkurs i Sverige sedan början av 1930-talet. Vi kan inte vara riktigt säkra på hur olika ekonomiska samband ser ut. Dessutom har det under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet skett stora strukturella reformer. Allt detta talar för att man, som Riksbanken, bör göra räntesänkningar stegvis.

Självfallet älskar jag lika litet som finansministern eller riksbankschefen höga räntor. Jag är övertygad om att alla hoppas och tror att räntan succes-

sivt skall kunna sänkas. Det är ju en självklar utgångspunkt. Hela uppläggningsen är ju den att man för en stram finanspolitik och i dag bestämmer hur den skall se ut under de närmaste fyra fem åren för att möjliggöra för Riksbanken att sänka räntan i närtid.

Tack!

Anf. 55 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag delar Bo G Jenevalls mycket kritiska inställning till både riksbankschefen och Riksbanksfullmäktige.

Man kan rikta kritik mot Riksbanken och Riksbanksfullmäktige för hur de under ganska lång tid har agerat. Riksbanksfullmäktige var alldeles för passivt när riksbankschefen ingrep i politiken och drev sin egna politiska linje. Jag hävdade redan vid den första räntekrisen i oktober 1990 att riksbankschefen politiserade. Han vinklade och tolkade de siffror som fanns vad gällde valutaflödena på ett sådant sätt att de skulle stämma med hans bestämda politiska ambition att driva på politikerna att ansöka om medlemskap i EG och utlova att Sverige också så småningom skulle bli medlem i den europeiska monetära unionen.

Man kan också rikta kritik mot beslutet att knyta kronan till ecun 1991. Jag såg med intresse på TV häromdagen att såväl Assar Lindbeck som P O Edin på denna punkt var helt överens. Det var ett djupt olyckligt beslut att knyta kronan till ecun i maj 1991. Det har förmodligen kostat oss ett par procent i ökad arbetslöshet. Så här i efterhand anser jag att Bo G Jenevall har rätt i att det hade varit bättre om kronan hade fallit redan i september 1992.

Frågan är vem som är ansvarig. Det är klart att en del av ansvaret, som sagt var, måste läggas på Riksbanksfullmäktige, som inte bromsade riksbankschefen i hans tydliga agerande i de här frågorna. Men ytterst måste jag ändå hålla med Carl B Hamilton om att det egentligen är denna riksdag och regering som bär det politiska ansvaret för de grundläggande besluten som just handlar om medlemskapsansökan till EG, att Sverige skall platsa i den monetära unionen och t.o.m. kanske bli en del av dess a-lag. Det är detta som har styrt ambitionerna att nu inte sänka räntan. Vi skall visa att vi så småningom kan bli ett hårdvalutaland. Man är alltför rädd att en sänkning ytterligare skall gå ut över kronkursen. Därför håller man räntan uppe.

I grunden vilar ändå ansvaret tyngst på alla dem som i riksdagen och regeringen har fattat politiska beslut i den här riktningen – även om Riksbanksfullmäktige är medskyldigt.

I går hörde jag Per-Ola Eriksson uttala sig om räntan. Innebörden av det han sade var att Riksbanken nu måste ta större hänsyn till arbetslösheten. Enligt Maastrichtfördraget får de enskilda ledamöterna i den kommande europeiska centralbanken inte lyssna på politiker som säger sådant. Om jag har förstått Carl B Hamilton rätt är han anhängare av principen att Riksbanken och riksbankschefen över huvud taget inte skall lyssna på politiker som talar om att bekämpa arbetslösheten. Man skall entydigt ha inflationsbekämpning som överordnat ekonomiskt-politiskt mål. Det kunde vara intressant att höra vad Carl B Hamilton nu så här i efterhand anser om ecuan knyt-

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Riksbankens
förvaltning
år 1992*

ningen, det oerhört dyra försvaret av kronan och de uttalanden som i går gjordes av finansutskottets ordförande.

Till sist: Det här är förmodligen den sista finansdebatten som vi för med Bo G Jenevall. Jag vill säga några ord mera personligt till honom. Carl B Hamilton är litet orättvis när han skäller på Bo G Jenevall. Jag är fullständigt övertygad om att räntan i Sverige skulle ligga kanske 2 % lägre än den gör i dag om Bo G Jenevall hade varit partiordförande i Ny demokrati. Bo G Jenevall är nämligen en förnuftig man, i motsats till sin partiledare. Jag beklagar att Bo G Jenevall lämnar finansutskottet. Det hade varit mycket trevligare om vi hade kunnat ha honom kvar.

Anf. 56 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag tackar för dessa ord, Johan Lönnroth. De värmde verkligen.

Jag begärde ordet för att bara stryka under en annan sak, nämligen att jag också har samma uppfattning om att vi skulle försöka hålla valutans värde och försöka komma ifrån den gamla traditionen att alltid devalvera. Det jag sade, eller i varje fall menade, i mitt inlägg var att man höll ut för länge. Man skulle ha släppt kronan fri tidigare. Detta var ju någonting som började redan på eftermiddagen och sedan kulminerade den 19 november. Jag delar helt både regeringens och Johan Lönnroths uppfattning på den punkten. Vi skulle försöka hålla valutan uppe, men vi höll den uppe för länge. Det har kostat väldigt stora summor.

När vi ändå skulle släppa den borde Riksbanken ha gjort en ordentlig räntesänkning. Då hade vi sparat en massa pengar, och vi hade dessutom sannolikt haft ett mindre antal arbetslösa i dag.

Anf. 57 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Johan Lönnroth frågade mig om det var ett klokt beslut att knyta kronan till euren. Jag tror att han nämnde Assar Lindbeck och P O Edin. Detta är ju lätt att säga i efterhand. Det hade varit mera imponerande om dessa personer och andra hade sagt det vid det tillfälle när det gjordes. Det är svårt att säga hur växelkurserna kommer att gå. Det visade sig också i det här fallet. Jag är inte så imponerad av att människor kommer och säger det här två tre år efteråt.

Johan Lönnroth talade om den europeiska centralbanken och om Riksbanken och dess oberoende av dagspolitiken. Problemet i dag är att vi i Sverige är fångade i en tysk räntecykel. Den tyska räntan sätts efter förhållandena i Tyskland och efter de speciella problem som den tyska återföreringen har medfört. Det finns ingen i den här centralbanksstyrelsen i Frankfurt som känner något särskilt ansvar för resten av Europa. Det som skiljer en centralbank inom den europeiska monetära unionen från dagens tyska centralbank är att man i den förra kommer att, och skall, ta hänsyn till utvecklingen i hela Europa, inte bara i Tyskland. Detta kommer alltså att innebära ett fall framåt, sett ur vår synpunkt. Vi kommer då förhoppningsvis inte att på samma skarpa sätt hamna i den sax som vi nu har hamnat i, mellan en tysk räntecykel och en anglosaxisk konjunkturcykel.

Jag vill avsluta med att säga att det inte var någon tillfällighet att jag inte

skällde på Bo G Jenevall. I mitt inlägg skällde jag på Bert Karlsson och Ian Wachtmeister. Jag tycker precis som Johan Lönnroth att det är beklagligt att Bo G Jenevall nu lämnar finansutskottet – på denna punkt är vi eniga. Det hade säkert varit bättre om Bo G Jenevall hade haft ett större inflytande över Ny demokrati och dess ekonomiska politik.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Riksbankens
förvaltning
år 1992*

Anf. 58 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag håller naturligtvis med Carl B Hamilton om att det alltid är mycket lätt att vara efterklok. Men min fråga var: Är Carl B Hamilton efterklok? Det kunde vara intressant att få reda på det.

Carl B Hamilton svarade inte heller på min andra fråga. Den handlade om att oviljan mot att sänka räntan i dag enligt min uppfattning delvis beror på den fortsatta ambitionen att uppfylla de s.k. konvergenskraven för att Sverige så småningom skall ingå i det gemensamma valutasystemet.

Min fråga till Carl B Hamilton är: Är inte detta riktigt? Hade man inte haft denna närmast doktrinära låsning till ambitionen att så småningom platsa i den monetära unionen, hade vi i dag haft en av Riksbanken sänkt ränta.

Anf. 59 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att det är någon poäng i att vara efterklok. Det ligger inte för mig.

Johan Lönnroth menar att oviljan mot att sänka räntan i dag skulle bero på någon doktrinär programmatisk anknytning till tanken på en europeisk monetär union. Jag tror ärligt talat att detta är fel. Det projektet har trots allt glidit något i bakgrunden efter de kraftiga valutastormarna under hösten 1992. Det förs i hela Europa en stor debatt om hur man skall gå vidare – i vilken takt det skall ske, vilka länder som berörs och eventuellt vilka modifikationer som man skall göra under tiden.

Jag tror t.ex. personligen att det är svårt, åtminstone för små länder, att finna något mellanläge mellan en flytande växelkurs och deltagande i en monetär union. Därmed uppstår en lång rad övergångsproblem. Hur skall övergångstiden disponeras, och hur skall politiken bedrivas ju närmare man kommer tidpunkten för en monetär union? Det är svåra teoretiska och praktiska problem, som även har vissa konstitutionella implikationer. Det behövs om inte annat av dessa skäl fler riksbanksutredningar.

Jag sitter inte med i Riksbanksfullmäktige, men jag vill upprepa det som jag sagt, nämligen att jag är tämligen övertygad om att det som styr Riksbanksfullmäktiges verksamhet inte är EMU utan tanken att man skall ha en stegvis sänkning av räntan för att på det sättet ha en kontroll över konsekvenserna av en serie expansiva åtgärder, allteftersom de vidtas.

Jag tror också att det är fel att, vilket här litet outtalat svävar över debatten, Riksbanken står som en halvgud över det svenska ekonomiska landskapet. Jag tror att det är riktigare att säga att Riksbanken är en länk mellan den internationella bedömningen av Sveriges ekonomiska och parlamentariska situation och den svenska hemmamarknaden.

Riksbanken kan inte agera oberoende av hur omvärlden ser på Sverige, utan fungerar mera som ett filter och kan med sina åtgärder justera tidsanpassningen något. Men den kan aldrig ändra den fundamentala ekonomiska

situationen i Sverige. Ansvar för den utvecklingen ligger i sista hand hos Sveriges riksdag – och där är vi tydligen överens – men inte hos Riksbanksfullmäktige eller hos riksbankschefen.

Anf. 60 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Om Riksbanken är en halvgud eller ett filter kan man diskutera. Kanske är beteckningen filter inte så dum. Man skulle kanske kunna säga att vad Riksbanken och särskilt riksbankschefen gör är att i Sverige filtera fram de uppfattningar som uttrycks exempelvis i Maastrichtavtalet om hur en riksbank skall fungera.

Det är naturligtvis en mycket svår teoretisk fråga hur sambanden mellan arbetslöshet, inflation, penningpolitik osv. ser ut, men enligt de av Riksbanken utgivna skrifter om dessa frågor som jag har läst finns det ett tydligt samband, nämligen att den nuvarande oviljan mot att sänka räntan har att göra med att man prioriterar inflationsbekämpningen högre än arbetslöshetsbekämpningen. Om Riksbanken tolkar politiska beslut som tas här eller om det är tvärtom vet jag inte, men en orsak till att räntan nu inte kan falla är rimligtvis att man sätter inflationsbekämpningen före arbetslöshetsbekämpningen, och det har i sin tur ett samband med ambitionen att vi så småningom skall platsa i den monetära unionen.

Anf. 61 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Riksbanken har tagit ett beslut om ett prisstabiliseringsmål om 2 % +1 %. I den meningen är det riktigt att den själv har prioriterat en prisstabilisering. Om riksdagen har en annan prioritering, t.ex. – vilket jag tror är riktigt – att arbetslösheten är ett mycket allvarligt problem, gäller det för riksdagen att fatta sådana beslut i finanspolitiken att Riksbanken kan sänka räntan och genom en sådan expansiv penningpolitik minska arbetslösheten. På det sättet får Riksbanken möjligheter att genom en stram finanspolitik sänka räntan och expandera ekonomin. Det är den vägen som man måste gå.

Anf. 62 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Carl B Hamilton svarar fortfarande inte på min bestämda fråga: Finns det här sambandet eller finns det inte? Jag tolkar tystnaden så att detta samband finns. Jag vill till slut bara uttrycka ett stöd för det som finansutskottets ordförande sade i går: Det är nödvändigt att nu sänka räntan för att bekämpa arbetslösheten. Arbetslösheten är det helt avgörande problemet i den svenska ekonomin i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 18 §.)

11 § Ändringar i trafikskadelagen

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1992/93:LU35 Ändringar i trafikskadelagen (prop. 1992/93:8 delvis).

Anf. 63 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag skall inte plåga herr talmannen och min kollega Bengt Harding Olson med att läsa upp vår motion från början till slut, utan jag har begärt ordet bara för att yrka bifall till reservationen.

Vi tycker att det är viktigt att börja genomföra en skatteväxling, genom vilken man för över kostnaderna till de ställen där de hör hemma. Vi menar i detta fall att kostnaderna för trafikskadorna mera skall betalas av trafikförsäkringsbolagen än av statskassan och landstingen. Vi talar här om en skatteväxling och vill alltså inte höja skattetrycket.

Denna åtgärd har genomförts i Finland, och den har visat sig ha mycket positiva effekter. Vid rehabiliteringen av trafikoffren har dessa mycket snabba kommit ut i förvärvslivet igen. Härigenom har man sparat mycket pengar till statskassan.

Det är glädjande att lagutskottet i sitt betänkande nr 35 inte helt har avvisat våra tankar utan faktiskt anför: "Det anförda innebär dock inte att utskottet ställer sig avvisande till motionerna i vad de avser förslag till åtgärder som innebär att man prövar lämpligheten av att inom ramen för det nuvarande trafikförsäkringssystemet åstadkomma förändringar som kan leda till ökad trafiksäkerhet."

Detta är en positiv skrivning. Vi vet mycket väl att det kan vara svårt för oss 23 ledamöter att utan vidare få med oss de övriga 326. Det tar ett antal år, men förr eller senare går motionen säkert igenom.

Utredningen Körtkort 2000, som var sammansatt av samtliga parlamentariska partier, skriver i sitt betänkande (SOU 1991:39) att trafikförsäkringsbolagen saknar incitament i den obligatoriska trafikförsäkringen att anstränga sig för att minska skadefrekvensen inom trafiken liksom att snabbt försöka få ut de trafikskadade i arbetslivet igen. Den utredningen ligger förmodligen också till grund för utskottets skrivning om att man skall se över saken.

Kommunikationsministern har också tillsatt en utredning i ärendet, och jag har även väckt en motion i anslutning till propositionen som lagts fram i trafikutskottet. Motionen är alltså väckt på två håll.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Ny demokratis reservation, detta bara för att markera att vi tycker att det är mycket viktigt att man företar en skatteväxling. Observera att jag säger skatteväxling. Vi skall inte bara lägga över kostnaden på trafikförsäkringsbolagen utan också sänka skatten på andra områden, exempelvis när det gäller landstingen.

Anf. 64 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Den första fråga som behandlas i lagutskottets betänkande LU35 gäller propositionen om införande av självrisk vid sakskada som vållas av okänt fordon. Den andra frågan gäller jämkning av skadestånd i anledning av skada på motordrivet fordon.

Utskottet har tillstyrkt en sådan här självrisk, med ändringen i förhållande till propositionen att självrisabeloppet bör ligga på 5 % av basbeloppet, inte 10 %. Utskottet har också behandlat en separat del i denna självriskfråga, nämligen hur stor självrisken skall vara när det gäller renar som dödas i trafiken. Vi ger regeringen ett tillkännagivande att återkomma i den frågan.

På motsvarande sätt hanterar vi frågan om jämkning av skadestånd. Frågan är mycket viktig och man skulle kunna orda mycket härom, men jag nöjer mig med att konstatera att utskottet förordar att regeringen ytterligare överväger denna fråga, för att därefter återkomma till riksdagen. På dessa punkter är vi överens.

Ny demokrati har en reservation, som Kenneth Attefors nämnt, och som handlar om att man vill göra en väsentlig utvidgning när det gäller trafikskadeersättningen. Reservationen grundar sig på ett par motioner från Ny demokrati. Kort uttryckt vill man att ansvaret för trafikolycksfallen lyfts över från den allmänna sjukförsäkringen till trafikförsäkringen.

Utskottet har behandlat dessa motioner – som alla andra motioner – och konstaterar att förslaget skulle innebära en genomgripande förändring av den nuvarande trafikförsäkringen. Även många andra angränsande rättsområden skulle beröras. Det innebär också att man överger en hel del grundläggande principer för det nuvarande försäkringssystemet.

Trots detta har utskottet inte ställt sig helt avvisande till tanken men vill se att man inom ramen för det nuvarande trafikförsäkringssystemet kan åstadkomma förändringar som kan leda till en ökad trafiksäkerhet. Det är inte nydemokraterna som första gången har kommit på detta. I den utredning som Kenneth Attefors nämnde, Körkort 2 000, analyseras just dessa frågor. Man tycker inte att det finns riktigt bra incitament – i varje fall inte i tillräcklig omfattning – när det gäller att göra investeringar i skadeförebyggande åtgärder.

Utredningen förordar därför att systemet med fordonsförsäkringar blir föremål för en särskild fördjupad utredning. Synpunkterna har fallit i god jordmån hos kommunikationsministern, som delar utredningens uppfattning. Kommunikationsministern menar att man bör se över möjligheten att använda försäkringarna som just incitament när det gäller att förbättra trafiksäkerheten. Han har lovat återkomma till regeringen med ett utredningsförslag med denna innebörd.

Man tycker då att Ny demokrati borde vara nöjd med det. Vi har den praxisen här i riksdagen att först utreda och tänka, sedan fatta beslut. Det betyder att vi bör låta utredningen komma i gång, analysera, arbeta och lägga fram ett förslag. Därefter är det dags för oss att ta ställning. Låt oss inte föregripa utredningen. Så har lagutskottet resonerat och avstyrker därför bifall till motionerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Anf. 65 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag hoppas alla observerat hur pragmatiskt, lugnt och sansat folkpartister och nydemokraterna faktiskt diskuterar med varandra på utskottsnivå.

Det är mycket trevligt att vi får igenom vissa delar i våra förslag. Jag håller med Bengt Harding Olson att Ny demokrati inte alls skall tillerkännas ensamrätten till det här förslaget. Det har säkert lagts fram i andra sammanhang. Men vi i Ny demokrati har beslutat att vi, i sådana frågor som ingår i vårt partiprogram, skall yrka bifall till våra reservationer. Den här frågan är

en sådan. Vi vill nämligen ha en skatteväxling när det gäller landstingsskatten, med en överföring till trafikskadesystemet i stället.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Anf. 66 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Vad gäller debattklimatet, hävdar jag och mitt parti att det är sakfrågorna som gäller, och det är angeläget och viktigt att man håller det vid sidan av och över politiskt käbbel. Det är i varje fall ett av laguskottets kännetecken, som vi tänker fortsätta ha.

Frågan om skatteväxling och skattehöjning är en debatt i debatten. Jag tänker inte ta ställning eller ha några synpunkter på den frågan. Det skall den här utredningen bedöma. Låt oss än en gång avvakta. Ni kan lugnt räkna med att utredningen kommer att lägga fram ett förslag som tillgodoser alla rimliga synpunkter – oavsett varifrån synpunkterna kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 18 §.)

*Konkurs- och
bolagsrättsliga
frågor m.m.*

12 § Konkurs- och bolagsrättsliga frågor m.m.

Föredrogs

laguskottets betänkande

1992/93:LU40 Konkurs- och bolagsrättsliga frågor m.m.

Anf. 67 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till inlämnade reservationer och särskilda yttranden från den socialdemokratiska gruppen i detta ärende.

Ett av dagens problem när det gäller ekobrott är det kraftigt ökade antalet konkurser. Redan under 1991 inträffade drygt 17 000 bolagskonkurser. Förlusterna för leverantörer, banker, långivare och skatteskulder uppgick till drygt 10 miljarder kronor. I dessa konkurser blev ca 50 000 av de anställda arbetslösa. Drygt 2 miljarder kronor betalades ut från lönegarantifonden.

År 1992 beräknades antalet bolagskonkurser uppgå till ca 22 000. I flera fall gällde det mycket stora konkurser inom fastighetsbranschen och finanssektorn. De ekonomiska förlusterna uppskattades till flera tiotal miljarder kronor. Ungefär 70 000 av de anställda har blivit arbetslösa vid dessa konkurser. Utbetalningarna från lönegarantifonden uppgick till drygt 4 miljarder kronor.

Enligt tidigare undersökningar hos BRÅ kan man räkna med att det i tre av fyra konkurser förekommer brott. Det skulle innebära brott i mer än 10 000 konkurser under 1992.

Ett utmärkande drag är användandet av bulvaner. Den som står bakom allvarlig ekonomisk brottslighet skyttar inte längre med sitt namn utan lejer andra personer till att uppträda som företrädare för bolaget. Patent- och registreringsverket har också uppfattningen att detta blir allt vanligare, men kan av naturliga skäl inte ange omfattningen.

Enligt 3 kap. 8 § i aktiebolagsförordningen skall bevittnade namnteckningar av nyvalda styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande di-

rektörer, vice verkställande direktörer och firmatecknare ges in i samband med anmälan om registrering. Registrering av revisorer skall skriftligen bekräftas av revisorerna. PRV kontrollerar uppgifterna mot SPAR, men kan naturligtvis inte upptäcka alla förfalskningar.

Det är därför glädjande att utskottet har enat sig om förslaget att PRV skall skicka en underrättelse till samtliga registrerade bolagsfunktionärer. För detta måste avgiften höjas med 50–100 kr, vilket kan vara rimligt.

Bulvaner kommer dock knappast att avslöjas med detta förfarande, eftersom de är vidtalade att ställa upp. Men vi är en bit på väg. Ett problem som också återstår är det faktum att anmälan om registrering inte görs. Här får vi väl vänta och se om Aktiebolagskommittén kommer med något förslag. Aktiebolagskommittén har ju arbetat en tid men har fortfarande ett digert arbete framför sig. Man fortsätter det arbete med reformer som har pågått sedan början av 70-talet och som antagligen kommer att fortsätta ännu en tid.

Däremot avstyrker den borgerliga majoriteten i utskottet förslaget om tilläggsdirektiv till Aktiebolagskommittén beträffande ansvarsgenombrott. Den tidigare socialdemokratiska regeringen gav kommittén i uppdrag att precisera förutsättningarna för ansvarsgenombrott. Den nuvarande regeringen har i ett nytt tilläggsdirektiv beslutat att frågan inte längre skall behandlas av kommittén.

Betalningskommittén, som tillsattes hösten 1984 och avlämnade sitt betänkande i december 1987, föreslog bestämmelser i aktiebolagslagen som innebär att det skall bli möjligt att i undantagssituationer göra avsteg från principen om personligt betalningsansvar, s.k. ansvarsgenombrott.

S-gruppen i lagutskottet instämmer i Betalningskommitténs förslag och anser att det i vissa situationer med uppenbart missbruk kan vara befogat att personer som står bakom ett aktiebolag kan göras personligt betalningsansvariga för bolagsskulden. Regeringen bör därför ånyo ge Aktiebolagskommittén i uppdrag att utreda frågan.

Ekonomisk brottslighet ligger bakom en stor del av konkurserna. Det är ofta i samband med konkurser som sådan brottslighet uppdagas. I motion Ju817 har vi socialdemokrater föreslagit att möjligheterna skall utredas att ge konkursförvaltarna en mer aktiv roll än de har i dag.

En motion med samma syfte behandlades i utskottet i november i fjol. Utskottet framhöll då, liksom nu, att förvaltarna skall vara opartiska och ta till vara både gäldenärens och borgenärernas intressen. I en interpellationsdebatt den 20 november 1992 angav dock justitieministern att tillsättandet av en utredning skulle övervägas om hur konkursförvaltarnas kunskaper bättre skall kunna tas till vara vid utredandet av ekonomisk brottslighet. Det skulle vara intressant att få veta om övervägandet har lett till något resultat.

Även revisorerna har varit föremål för diskussioner tidigare. Nu skall deras roll övervägas av Aktiebolagskommittén. Vi har föreslagit att revisorerna skall åläggas skyldighet att anmäla ekonomisk brottslighet, t.ex. förskingring, till åklagare. Detta avstyrker utskottsmajoriteten – man anser att det skulle försvåra revisorernas arbete och riskera aktieägarnas förtroende. Det skulle vara intressant att få veta varför en revisor inte skulle klara en sådan uppgift som att anmäla ekonomisk brottslighet.

Aktiekapitalet skall ju fungera som ett skydd för bolagets borgenärer, dvs. anställda, leverantörer, kreditgivare och andra. Det fyller också en viktig funktion i skattehänseende, vilket var ett av de viktigaste motiven då minikapitalet 1973 höjdes från 5 000 kr till 50 000 kr. Den nyss nämnda Aktiebolagskommittén har konstaterat att detta belopp i dag motsvarar 230 000 kr. Trots detta har majoriteten i kommittén förordat ett nytt minsta aktiekapital på ett så ringa belopp som 100 000 kr.

Det föreslagna beloppet på minst 100 000 kr är lågt, också i ett internationellt perspektiv. I Danmark har kraven ökat till 200 000 danska kronor för "anpartsselskab" och till 500 000 danska kronor för "aktiedelskab". Här biträder vi reservationen i Aktiebolagskommittén med ett särskilt yttrande.

Många av de frågor som diskuteras i denna kammare har tidigare varit föremål för överväganden. Det gäller t.ex. frågan om konkursregister, som också tas upp i detta betänkande. När frågan om ekonomisk brottslighet diskuteras, nämns ofta bristen på resurser hos polisen. Man delar t.ex. på en personator och har ett par mobiltelefoner för en hel avdelning. Ett hjälpmedel som används av andra, bl.a. av dem som utreder ekonomisk brottslighet, är datatekniken. Det borde vara självklart att man med hjälp av ett centralt dataregister skall kunna få de uppgifter som behövs för exekutionsväsende, polis, åklagare och skattemyndighet. Utskottet har inhämtat att regeringen under våren kommer med ett förslag i detta ärende. Vi har av den anledningen bestämt oss för att spara kammarens tid och har inte reserverat oss mot utskottet just nu.

Jag inledde med att säga att de många konkurserna bl.a. har lett till stora utbetalningar från Lönegarantifonden. En åtgärd för att minska dessa utbetalningar var att sänka taket för utbetalningarna. Denna sänkning har slagit orättfärdigt mot vissa grupper.

Byggnadsarbetare, målare och andra som arbetar efter ackordssystem, baserade på mätning, har ofta stora belopp inarbetade vid en konkurs. Med ett tak på 100 000 kr får dessa grupper således en mycket kort uppsägnings-tid. Det kan t.ex. vara en byggnadsarbetare som vid konkurstillfället har inestående ackordslön och semesterersättning samt två veckors lön på tillsammans 45 000 kr. De 55 000 kr som återstår innan taket nås räcker till drygt tre månaders arbete, om han tjänar omkring 100 kr per timme.

Enligt s-gruppen bör Sverige, liksom Finland, ha en speciallagstiftning för dessa grupper. Det är en fråga som bör utredas med förtur.

Utbetalningarna från Lönegarantifonden uppgick i fjol till drygt 4 miljarder kronor. De stora utbetalningarna har ofta sagts bero på fusk och missbruk. Under tiden januari–september 1992 har drygt 15 000 företag gått i konkurs, och mängder av människor har blivit arbetslösa.

En annan anledning till de stora utbetalningarna från Lönegarantifonden är den förändrade förmånsordningen vid konkurs. Lönefordringar fick, efter en ändring på 1970-talet, stå tillbaka för skattefordringar och företagsinteckningar.

När nu rätten till lönegaranti kraftigt har försämrats, måste förmånsrättslagen ändras så att lönefordringar placeras högre i förmånsordningen. Utskottsmajoriteten anser att vi skall invänta Insolvensutredningens betän-

kande. Vi socialdemokrater reserverar oss mot detta och anser att riksdagen skall ge regeringen till känna vad vi anser i denna fråga.

Anf. 68 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Som ledamot i näringsutskottet ligger jag bakom en stor del av Ny demokratis motion om förmånsrättsordningen, med anknytning till konkurser. Jag vill därför anföra en del synpunkter i ämnet.

Vi hörde tidigare, vilket vi är medvetna om, att vi lever i en djup ekonomisk kris, med en enorm ökning av antalet konkurser. Under 1991 gick nära 18 000 företag i konkurs, och 1992 var det 22 000. Det är en ökning med över 20 % på ett år.

I konkursernas spår följer självfallet ofta en omfattande kapitalförstöring och arbetslöshet. Inte bara det drabbade företaget utan även många borgenärer, främst leverantörer, kommer i ekonomiska svårigheter, som i sin tur "föder" nya konkurser. Det är den i dagligt tal s.k. dominoeffekten som vi får uppleva också på det här området.

Detta beror på att leverantörer och underentreprenörer oftast är oprioriterade fordringsägare, som inte får tillbaka några pengar sedan staten, bankerna och andra prioriterade borgenärer har fått sitt. Undersökningar visar att leverantörerna i genomsnitt bara får ut 3,6 % av sina fordringar vid konkurser.

Enligt BRÅ, Brottsförebyggande rådet, uppgick leverantörernas förluster vid de 18 000 konkurserna under 1991 till ca 5–6 miljarder. Under 1992 skedde det alltså en dramatisk ökning till närmare ca 22 000 konkurser, som representerade förluster på 25 miljarder, varav ungefär 15 miljarder är att hänföra till just de små och medelstora företagen.

Det måste självfallet vara en angelägen uppgift för staten att snabbt besluta om åtgärder för att motverka denna för landets ekonomi så förödande kapitalförstöring. Man har enligt vår uppfattning inte råd att invänta och utveckla Insolvensutredningens förslag och remissomgången.

Vi har lagt fram förslag som relativt omgående skulle medverka till att lösa problemen och medverka till en bättre ekonomi, såväl för staten som för näringslivet, och därmed även minska arbetslösheten.

En lösning är att ta fasta på de tankegångar som Insolvensutredningen är inne på, nämligen att förändra prioriteringsordningen vid konkurser. Det skulle innebära att leverantörerna förmånsprioriteras. Det skulle självfallet mildra konsekvenserna för leverantörerna vid en konkurs.

Samtidigt skulle den omprioriteringen kunna stimulera bankerna att på ett mer konstruktivt sätt gripa in i ett företag på väg mot ekonomisk kris och att mer aktivt stödja försöken att finna en väg ur krisen. I dag är bankerna ofta för passiva – eller pressar rent av fram en konkurs – eftersom de vet att de är de första som får betalt. Kostnaderna för staten skulle med ett sådant synsätt inte bli stora. Staten fick 1991 in 170 miljoner i skatt från konkursföretagen – det skall ställas i relation till de totala skatteintäkterna på 757 miljarder. Det är alltså relativt blygsamma belopp som staten skulle gå miste om, om man "överlät" de pengarna till leverantörerna i stället.

Ett annat förslag är att prioriterade fordringsägare skulle erhålla bara 75 % av sin totala fordran vid en konkurs. Detta leder till att bankerna skulle

vara ännu mycket mindre benägna att sätta sina kunder i konkurs – då skulle de förlora minst 25 %. Leverantörer och andra oprioriterade fordringsägare skulle aldrig gå lottlösa.

Det tredje förslaget till lösning baseras på en form av konkursgaranti eller räntefria lån till leverantörer som drabbas. En av småföretagens intresseorganisationer har tittat närmare på den lösningen. Den innebär att leverantörer som drabbats av förluster i en konkurs under en övergångstid skulle få låna exempelvis två tredjedelar av det förlorade beloppet räntefritt. Det kan ske genom Riksbanken eller genom en speciellt inrättad statlig konkursfond. Det skulle naturligtvis kräva litet längre tid att organisera.

Den lösningen skulle innebära att lånet ges under en tvåårsperiod. Det skulle lätta också de konkursdrabbade företagens likviditetsproblem. Dessutom skulle det medverka till att minska förlusten för företaget, som slipper låna eller skaffa fram annat rörelsekapital till hög ränta.

Detta förslag till finansiering skulle ge positiva effekter. Med utgångspunkt i årets beräknade leverantörsförluster på 25 miljarder skulle staten då behöva låna upp 16 miljarder – två tredjedelar av förlustbeloppet – till 10 % ränta, en kostnad på 1,6 miljarder.

De dynamiska effekterna av den här satsningen gör att den med största säkerhet skulle betala sig. Många företag skulle leva vidare och tillsammans komma att betala betydande belopp i skatt. Alternativet är att staten i större utsträckning kommer att få betala ut arbetslöshetsbidrag. Det behövs bara att staten genom denna satsning minskar arbetslösheten med 7 000 personer för att det här skall vara en god affär för staten, företagen och de anställda. Det är ändå ett relativt försiktigt antagande.

Utskottets majoritet konstaterar i sitt betänkande att vår motion med sina alternativa förslag till ändringar av förmånsrättsordningen har en inriktning som överensstämmer med innehållet i Insolvensutredningens förslag gällande just förmånsrätten vid konkurser. Utskottet uttalar emellertid att remissbehandlingen och regeringens ställningstagande inte bör föregripas genom något uttalande från riksdagen. Samtidigt konstaterar utskottet att förmånsrättsordningen är ett mycket angeläget lagstiftningsärende och bör behandlas med förtur.

Vi i Ny demokrati anser att den politiska trögheten i sättet att hantera den här frågan borde kunna stå tillbaka för någon form av interimslösning baserad på våra förslag – att tillämpas redan under innevarande år – förslagsvis kanske fr.o.m. den 1 september.

Det skulle medverka till en snabb minskning av antalet konkurser orsakade av leverantörsförluster, det skulle rädda säkert 10 000-tals jobb i livskraftiga företag och därmed öka statens inkomster från näringslivet.

Ledamoten Rindborg har i sin motion L314 framfört tankegångar som vi i stort sett instämmer i. Han är inne på lösningar i samma riktning som vi har föreslagit. Men, herr talman, jag yrkar främst bifall till vår reservation 4 under mom. 14 i utskottets betänkande LU40.

I detta anförande instämde Richard Ulfvengren (nyd).

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Konkurs- och
bolagsrättsliga
frågor m.m.*

Anf. 69 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Precis som Bengt Dalström sagt är det mycket angeläget att vi kan förändra förmånsrätten så att vi förhindrar att företag med leverantörsfordringar slås ut i onödan. Men vi får inte heller blunda för risken med att prioritera upp leverantörsfordringarna. En förändring av förmånsrätten måste därför utformas så att vi inte släpper loss ytterligare en våg av ekonomisk brottslighet. I så fall skulle en förändring av förmånsrätten göra mer skada än nytta. Därför skall vi inte nu rusa i väg i den här frågan utan invänta Insolvensutredningens förslag.

Anf. 70 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Herr talman! Att framföra de synpunkter som vi här nyss hörde i en replik är, tycker jag, att verkligen misskreditera näringslivet. Jag förutsätter att den ekonomiska brottslighet som man i det här sammanhanget uttrycker en viss rädsla för är fullt kontrollerbar. Att använda den som skäl för att inte "hasta i väg" tycker inte jag är befogat.

Anf. 71 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Ledamöter! Jag får börja med att yrka bifall till utskottets hemställan i det här ärendet.

Utskottet har hänvisat till Aktiebolagskommittén och till Insolvensutredningen, som är klar och är ute på remiss – om jag inte misstar mig går remisstiden ut om en månad. Utskottet har också sagt att det är väsentligt att man snabbt tittar närmare på lönegarantifrågan. Det pågår en utredning, som vi också hänvisar till, beträffande revisorernas roll.

Vad som är viktigt när man stiftar lagar, inte minst lagar för företagande och, som i det här fallet, lagar för småföretagande och medelstort företagande, är att man åstadkommer klara och entydiga regler.

Företagarnas Riksorganisation har också ständigt återkommit till detta och sagt att det inte får bli regler som är illa genomtänkta.

Vi har haft bekymmer med detta sedan Nyckeln inställde betalningarna den 2 oktober 1990 – jag var själv förordnad till god man. Det är alltså en relativt kort tid, men detta har haft förödande effekter för näringslivet. Vi måste därför ser till att vi i fortsättningen åstadkommer regler som de som skall leva efter dem kan känna respekt för.

Vi har i dag Insolvensutredningens förslag, vi har snart remissvaren klara, och vi räknar med att man på regeringsnivå tar fram förslag under hösten. Aktiebolagskommittén arbetar och håller på med att ta fram sitt material. Vi hoppas alltså att det snabbt skall komma fram lagregler som uppfyller de krav som företagarna alltid har framfört om enkla, klara regler.

Om alla dessa motioner, som alla verkligen kommer från hjärtat och som är motiverade av en önskan att få det hela att fungera, kan jag säga att vi i utskottet har tagit del av dem, och vi har, som tidigare talare redovisat, uttalat att de här sakerna är väsentliga men att materialet måste bearbetas, och det är anledningen till det tidsschema jag nämnde.

Sedan vill jag gå in på några punkter där det finns reservationer. Det gäller t.ex. ansvarsgenombrottet. Man kan lugnt säga att det vore skönt att kunna stifta lagar och regler som säger att när det gäller en kriminell person skall

det bli fråga om ansvarsgenombrott. Det blir det enligt nu gällande lag, men det är ofta förenat med bevissvårigheter. Att få lagar som därutöver talar om ansvarsgenombrott är inte lätt. Lagutskottet behandlade ett förslag och var inte tillfreds med detta.

Ser man totalt till ansvaret för styrelser och för dem som är verksamma i bolagen, finns det hos åklagarmyndigheterna en uppsjö av fall av konkurser där det sannolikt är fråga om brottslighet. Där görs en utredning av förvaltarna.

Det har anslagits 60 miljoner till bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten. Det har har anslagits särskilda pengar, vilket har lett till att 14 åtal har kunnat väckas i Göteborg.

Under de 30 år som jag har varit verksam – 60-, 70- och 80-talet – har undan för undan antalet sannolika brott som ligger hos myndigheterna och som har redovisats av förvaltarna ökat. Advokatsamfundet gjorde en uppvaktning på 1980-talet, jag var själv med, där vi erbjöd att de förvaltare som inte var aktuella i resp. konkurs skulle kunna ta tag i det här. Personer med kunskap och erfarenhet skulle således kunna anlitas utan att man därigenom band upp en stor administration. Samtidigt skulle man få med gräsrotterna. Jag hoppas att detta skall aktualiseras igen i samband med de totala genomgångarna i anslutning till Insolvensutredningen och dess arbete med att beakta hur man skall handlägga sådana här frågor utan konkurs. Synpunkter har också lagts fram på hur det ser ut i konkurser.

Det finns möjlighet till ansvarsgenombrott genom åtal från åklagare. Civilrättsligt finns också olika rättsfall bakåt i tiden. Det finns inga färskare rättsfall på det här området. Jag känner inte till att denna fråga har varit aktuell på senare tid. Det finns dock rättsfall som gäller bulvaner, kommissionsbolag och avtal av olika slag. Detta är bakgrunden till att utskottet nu inte tycker att det här är av den art att det är aktuellt att vidta åtgärder.

Vi sade här tidigare att det är bra att delgivning med juridiska personer kan ske så snabbt som möjligt. Carin Lundberg strök under det, och det vill jag verkligen också göra.

Jag vill också säga några ord om förmånsrätten. I somras, för ett år sedan, fattades beslut om en begränsning till 100 000 kr. Jag upplevde att det beslutet fattades mycket hastigt. När jag stod i talarstolen för ett år sedan strök jag under att vi måste se till att frågan kommer in i sitt rätta sammanhang när vi får hela Insolvensutredningen och kan bedöma detta. Vi måste få bort den illojala konkurrens som har varit en effekt av den föregående lönegarantimodellen. Samtidigt måste vi få en garanti för att de anställda skall få möjlighet till en dräglig fortsättning. Jag har lagt fram ett förslag i min motion som jag tycker är ändamålsenligt och lätthanterligt. Förslaget går ut på att man skall relatera det här till sjukförsäkringen.

Det är dock farligt att ännu en gång vidta en drastisk åtgärd för att förmånsrättsordningen skall komma in i bilden. Man bör se med försiktighet, inte minst från småföretagarna synpunkt, på hur förmånsrättsordningen skall utformas. Jag tycker att det är en självklarhet att man skall ta bort styrelsens personliga ansvar för skatter. Att man skall sätta skatterna sist tycker jag är en självklarhet, och det har jag yrkat i min motion.

Bankerna är dock inte enbart fordringsägare i konkurser, utan dessförin-

nan har de varit långivare. Om bankerna skulle låna ut pengar till bolagen utan att ha möjlighet att fritt träffa avtal om säkerhet och liknande med bolagsledningarna, är risken att den situation vi har i dag där det är mycket svårt för småföretagarna att låna pengar ytterligare skulle förvärras. Småföretagarna skulle inte få någon möjlighet att låna pengar. Man skall ha rätt att göra en affär och ha rätt att avtala fritt. Jag tycker att det är en hörnsten i vårt system att långivare och låntagare får avtala fritt. Det är fritt för envar att skaffa sig säkerhet i bolagen. Jag anser att när de anställda träffar avtal kollektivt eller individuellt om t.ex. pensioner och inestående löner skall de kunna diskutera möjligheten att få en säkerhet från arbetsgivaren. Jag är övertygad om att de flesta arbetsgivare skulle ta upp en mycket positiv diskussion i denna fråga. Arbetsgivarna vet att de som de verkligen uppskattar är de som de arbetar tillsammans med.

Med det anförda vill jag säga att jag önskar att det i fortsättningen skall gå undan med denna lagstiftning. Som alla talare har sagt här är det hög tid att det sker något på det här området. Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 72 CARIN LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Stig Rindborgs erfarenheter och kunskaper när det gäller konkursförfarandet. Mina erfarenheter kommer till största delen från den offentliga sektorn. Det är därför jag skulle vilja ta upp frågan om revisorernas roll.

Inom den offentliga sektorn ställs vi ofta inför problemet att vi både skall ägna oss åt myndighetsutövning och t.ex. stå för behandling. En läkare som har att rädda liv på ett barn, bör ha barnets och föräldrarnas förtroende. Men läkaren är också skyldig att anmäla misstanke om barnmisshandel. Jag undrar om vi inte skulle kunna ge Aktiebolagskommittén i uppdrag att utreda frågan om revisorerna. Det kanske inte är bra för revisorerna att ha en dubbel roll. Är den offentliga sektorn bättre på att klara sådana här saker, att göra två saker samtidigt?

Anf. 73 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Jag är mycket tveksam till revisorernas dubbla roll, och det är viktigt att man funderar över den. Vi har i utskottet redovisat att en översyn av revisorsrollen enligt lämnad redogörelse redan pågår. Jag utgår från att om utredningen pågår kommer den att beakta just den fråga som Carin Lundberg tog upp. Det är viktigt att vi penetrerar vilka möjligheter som finns. Vi är alla angelägna om att varje form av brottslighet beivras. Vi får emellertid inte arrangera det på ett sådant sätt att vi inte noga har tänkt igenom vilken roll olika befattningshavare kan ha. Såvitt jag förstår pågår det en utredning, och det kommer att redovisas resultat av denna.

Anf. 74 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Lönegarantin vid konkurs är en av de åtskilliga ofinansierade verksamheter som denna riksdag har beviljat. Man kan säga att lönegarantin egentligen skulle vara i konkurs med nuvarande uppläggning.

Den utredare som har tillsatts för att se över garantin verkar inte arbeta med detta ärende med förtur. Det gör inte heller Insolvensutredningen.

Föregående talare, Stig Rindborg, sade att han såg fram emot att det skulle bli fart på det här området. Jag nämnde att man skulle kunna sätta på blåljuset. Flera talare dunkade mig i ryggen när jag hade sagt det. Vi måste få fart på det här.

Assar Lindbeck kan göra en utredning på tre månader. Varför skall man då sitta och harva nästan ett helt år med den här frågan? Det måste vara någon rim och reson. Det verkar som om de personer som är tillsatta har blivit utarbetade genom olika utredningar. Det händer ingenting.

Vi ser ju dagligen vad det är fråga om. Lönegarantin ligger på 100 000 kr som maxbelopp. Det är ett belopp som inbjuder till mygel. Det är inte så lätt att få ihop 100 000 kr. Det är svårt, herr talman, att få 100 000 kronor på något annat lotteri än på det lotteri som heter lönegaranti. Där har man möjlighet att få 100 000.

Orsaken är bl.a. – precis som en mycket känd konkursförvaltare sagt – att Sverige har världens mest generösa lönegaranti. Det inbjuder till överutnyttjande av lönegarantin, för att travestera Bengt Westerberg; han säger att det är ett överutnyttjande av förmåner.

Utredningen måste alltså få en prioriterad tidtabell. Det är det absolut viktigaste. Man måste förstå att det inte går att ha ett upplägg med normal takt.

Vi kan ju se hur det ser ut i verkligheten. I och med att vi väntar får vi fler konkurser och konkurrenssnedvridande effekter. Det blir som käglor som faller. Resultatet av detta blir arbetslöshet. Friska företag drabbas för att vi inte kan få fart på oss.

Regeringen skall inte avvakta och vara överksam. Vi har i en reservation angett inriktningen. Man kan utgå från den. Där kan man se besparingseffekter. Under mars månad gav man i lönegaranti ut 400 miljoner kronor. Genom arbetsgivaravgifter har man fått tillbaka endast 93 miljoner. Det är alltså ett underskott på 307 miljoner. Man måste se till att det inte fortsätter i den takten. Det räcker inte med den sänkning man gjort av maxbeloppet.

Om vi ser på detta i förhållande till Europa är det en konkurrens på lika villkor vi behöver. Det saknar vi i och med lönegarantin. Den finns inte heller utformad på det sättet inom EG. Den är begränsad på ett annat sätt. Vi borde som ett första steg minimera lönegarantin enligt det förslag som vi inom Ny demokrati har. Det är bråttom. Vi har talat om en samordning av lönegarantin med arbetslöshetsförsäkringen. Det gäller att inte ha spenderbyxorna på.

Det är minsann inte många som är ärliga i den här verksamheten. De som tjänar på detta är de som försöker roffa åt sig pengar, och det är konkursförvaltare. De gör sitt jobb så gott de kan. Det är de tydligen duktiga på. De har t.o.m. skalbolagsaffärer inom konkursförvaltarkåren.

Detta behöver förändras snabbt. Vårt förslag är att arbetslöshetsförsäkringen bör samordnas med lönegarantin. Man skall väl inte ha det bättre för att företaget har gått i konkurs än om man är arbetslös av annan anledning. Det säger väl sunda förnuftet. Vi har beviljat oss alldeles för generösa garantier.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vår reservation nr 6 i mom. 18.

Anf. 75 STIG RINDBORG (m):

Herr talman! Först vill jag säga att merparten konkursförvaltare inte alls är oärlig, utan den allt övervägande delen är mycket ärliga människor som har hamnat i en mycket svår situation.

I det förslag som ligger i vår motion har vi gjort en sammankoppling med sjukförsäkringen för att få administrationen så enkel och lätthanterlig som möjligt.

När det gäller beloppet 100 000 kr för personer som ställts utan arbete är det inte unikt i Europa i dag. Det högre belopp som vi hade tidigare var jämförelsevis högt.

Det pågår alltså en utredning där man skall titta på förmånsrätter och lönegaranti. Om man skall få lönegarantin att fungera på ett riktigt sätt skall den kopplas ihop med förmånsrätterna. Det måste bli en lagstiftning som fungerar och med minsta möjliga chans att skoja. Om man är ansluten till sjukkassan och skall få betalt den vägen, borde det vara enkelt att kontrollera. Precis som man kontrollerar om en person är sjuk, kan man kontrollera om ett företag har gått i konkurs. När det gäller konkurrensen är det klart utsagt att det inte kommer att bli långa perioder med löneutbetalningar, utan förvaltningen av konkursen skall i så fall avvecklas och man får övergå till arbetslöshetsersättning och liknande.

Jag yrkar bifall och anser att man inte kan jämföra stiftandet av den här lagen med att åstadkomma idéer för Sverige som Assar Lindbeck beundransvärt har gjort. Vi måste se till att vi får en lag som fungerar på ett smidigt och riktigt sätt till gagn för företag och anställda.

Anf. 76 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Jag tycker att man anar en viss omtanke, samtidigt som man känner segheten. Det är tuggummiresonemanget som jag inte kan med. Stig Rindborg är väl medveten om hur många jobb det är fråga om. Jag har gjort en beräkning. Det är svårt att få fram uppgifter – det skall villigt erkännas – så man får göra approximativa beräkningar med hjälp av den information man kan få. Det rör sig om mellan 30 000 och 40 000 jobb som försvinner; en stor del av dem försvinner i onödan. De effekterna kommer vi inte åt om vi har den långsamma attityden. Är det kris måste man göra någonting. Man måste agera. Man kan inte säga att man skall vänta och pröva.

Man får väl arbeta med detta under sommaren så att det blir färdigt. Vi måste få i gång en förändring, eller också får vi fatta ett tillfälligt beslut. Det som känns oroande är att vi inte kan få en förändring till stånd.

Enligt vad jag har fått fram talar man ute i Europa normalt om en garanti-period på tre månader. Det handlar inte alls om de belopp som vi talar om. Jag tycker att vi fortfarande har en väldigt förmånlig lönegaranti i förhållande till vår placering i inkomstligan – om vi ser till BNP och liknande – enligt den tabell som finns i såväl Assar Lindbecks som andra publikationer. Även i kompletteringspropositionen finns en sådan lista. Jag tror att vi där ligger på fjortonde eller sextonde plats.

Vi måste så att säga snabbt knyta åt säcken, och utredningarna måste arbeta snabbt. Den här verksamheten expanderar ju väldigt fort.

Taxi är ett exempel på en verksamhet där ett mycket stort antal företag i Stockholm, enligt Länsstyrelsen, just har jobbat med lönegarantin enligt nämnda modell.

Det finns också exempel på mindre företag där lönerna höjs just före en konkurs för att det skall gå att få ut maximala belopp. Man har tagit med detta i sina kalkyler. Men givetvis finns det företag där det är annorlunda. Jag är i varje fall mycket oroad i detta avseende.

Anf. 77 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga att det här kommer att aktiveras och skötas snabbt. Insolvensutredningen har också arbetat fort. Nu är materialet ute på remiss och kommer snart tillbaka.

Så till det sista som Claus Zaar nämnde. Tyvärr har jag tappat bort vad jag skulle säga. Men okej, jag får avstå från ytterligare kommentarer.

Anf. 78 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Jo, vi talade om omfattningen beträffande lönegarantin. Lönegarantin är ju fortfarande förmånlig i Sverige i förhållande till hur det är ute i Europa.

Jag tror att ett datum måste fastställas här. Det är en sak att säga att detta skall ske *snabbt*. Men när ett datum väl fastställts och man låser har man ändå kommit överens om något som är bra.

Anf. 79 STIG RINDBORG (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi kan fastställa ett datum utan att därmed göra oss skyldiga till ett missgrepp. Det gäller ju att veta att de som jobbar med dessa frågor är tillsatta för det här ändamålet.

Jag har allra största förtroende för att de som har den här uppgiften känner precis som vi båda och alla andra gör och att de gör sitt jobb fort. Jag vet att många jobbar både lördagar och söndagar med detta för att få fram materialet.

Men vi kan inte bara göra ett hastverk. Jag tror inte att ett sådant gagnar vare sig företag eller andra.

Jo, nu vet jag vad det var jag ville säga. Det gäller taxi. Jag tror inte att det stora bekymret i dag är lönegarantin, utan det stora bekymret är nog sättet att sköta skattebetalningar och registrering i den delen. I det avseendet ligger man dock i, såvitt jag förstår, för att komma till rätta med förhållandena. Jag har inte sysslat med den saken, så jag kan inte detta. Men jag har uppfattat att man verkligen med öppna ögon arbetar på att komma till rätta med förhållandena. Det handlar här alltså om en svart ekonomi i form av uteblivna skattebetalningar.

Anf. 80 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Claus Zaar efterlyser blåljus. Han vill att utredningar skall medverka till snabba beslut.

Stig Rindborg anför taket för lönegarantin som exempel på ett beslut där det gått för fort.

Själv vill jag bara säga att lönegarantin inte är något lotteri. Lönegarantin skall användas för anställda som arbetat i ett företag och som skall ha ut sina löner. Vid en konkurs har ofta vanliga anställda inestående lönefordringar om 40 000-50 000 kr.

Eftersom den som blir uppsagd har en uppsägningstid tycker jag att det är rimligt att den som blir arbetslös till följd av en konkurs får motsvarande uppsägningstid.

Vidare säger Claus Zaar att utbetalningarna av lönegarantin är alltför stora. Men att sänka ersättningsnivån är som att ge behandling mot symtomen, inte mot orsaken – och orsaken är faktiskt arbetslösheten. Ställ därför, Claus Zaar, upp på våra förslag till åtgärder när det gäller att sätta folk i arbete!

Anf. 81 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Beloppet 8 000 kr nämndes här som ett exempel på en lönefordran. Jag menar att det här med lönegarantin finns med så till den grad i kalkylerna. Det gäller från samtliga särintressens sida. Men det gäller också facket, som kalkylerar med utbetalning av lönegarantin. På det sättet kan ju ett företag drivas vidare.

Vi såg nyligen hur det gick med vårt rederi på Gotland. Jag avser då Slite rederi och familjen Myrsten. Från alla parterers sida fanns lönegarantin med i kalkylerna. Det gäller inte familjen Myrsten men väl banken och fordringsägarna. Den konkursförvaltare som tillsatts har nu utmärkta möjligheter att driva företaget med hjälp av lönegarantin.

Det är alltså vi som just nu betalar Ålandsresorna med färjorna Athena och Kalypso. Med "vi" menar jag då inte vi som sitter här utan de svenska medborgarna. Enligt den kalkyl som jag snabbt fått fram rör det sig om 100 miljoner som vi betalar för att de som nu utnyttjar Ålandstrafiken skall kunna åka billigt. På det sättet minskar ju statens skatteintäkter.

Hela systemet är snett. Detta visar hur man arbetar med lönegarantin. Det är ett överutnyttjande. Särintressena bestämmer och avgör hur konkursen skall hanteras. Det är vad det är fråga om. Lönegarantin utnyttjas till sista kronan i kalkylerna. De anställda själva bryr man sig inte ett dugg om. Det är bara de stora ekonomiska intressena som sköter detta som det handlar om. I det här fallet gäller det banken. Man hade ju kunnat bevilja det anstånd som begärdes av familjen Myrsten. Det gjorde man emellertid inte. Detta är exempel på ett beteende som beror på lönegarantin och som jag hoppas slippa se i framtiden. Det är ju en kombination av faktorer, i vilken lönegarantin ingår, som har ställt till det hela och så att säga slagit sista spiken i kistan för nämnda rederi och för tusentals jobb.

Anf. 82 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Till Claus Zaar vill jag säga följande. En byggnadsarbetare eller en målare är inget "särintresse".

En byggnadsarbetare kan faktiskt ha inestående fordringar i form av ackordslön, semesterersättning och två veckors lön. Det kan röra sig om uppe-

mot 45 000 kr. Ett tak vid 100 000 skall då räcka till den uppsägningstid som byggnadsarbetaren rimligen skall ha enligt lönegarantin.

Jag tycker alltså att även en byggnadsarbetare har rätt till lönegaranti vid en konkurs.

Anf. 83 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Nu kommer ytterligare ett av särintressena här fram. Det är alltså tydligt att lönegarantin förstör känslan av vad arbetsmarknaden förmår betala. Problemen skjuts bara åt sidan. Vi lånar pengar i utlandet och skjuter således det hela framför oss.

Eftersom lönerna inom Byggnads är så höga skulle en byggnadsarbetare i dag, precis som när det gäller arbetslöshetsförsäkringen, få 598 kr per dag. Det blir 74 kr i timmen, om jag inte tar fel. Det betyder att samma sak gäller för arbetslöshetsförsäkringen som för lönegarantiutbetalning, om företaget i fråga har en sådan. Det skall ju inte, bara för att ett företag skall försättas i konkurs, vara fråga om ännu mer pengar.

Det är sådant som gör att kända konkursförvaltare talar om lyx i detta sammanhang. Det handlar inte om lyx bara för dem som tjänar en massa pengar på konkursförvaltningen, utan det handlar också om att man, som lök på laxen, skall betala ut ännu mer till de anställda. Härigenom ökar inflationsförväntningarna. I stället måste vi sträva efter att takten minskas i det avseendet.

Annat gäller om en person inte har fått ut t.ex. sin semesterlön. Det gäller att företaget i tid klappar igen, för det blir inte konkurrens på lika villkor. I stället blir det en snedvriden konkurrens. Man kan ju driva ett företag i sex månader och hålla lägre priser än de som jobbar ärligt, som jobbar utan lönegaranti. Men i dag är det hart när omöjligt att få någon att jobba ärligt. Det skall vara svart lön inom taxinäringen t.ex., som Stig Rindborg sade, för att man skall vara intresserad av att göra någonting. Jag har själv erfarenhet av att det är väldigt svårt att anställa på grund av att arbetslöshetsersättningen fortfarande är så hög. Det är det som gör att det skall löna sig att arbeta. Det måste det göra i detta land till slut, annars får vi lägga ner verksamheten.

Anf. 84 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag skall än en gång säga att jag inte tycker att byggnadsarbetare är ett särintresse, utan jag tycker att det är rimligt att byggnadsarbetare också skall få lön för sitt arbete. Om det sedan, som Claus Zaar säger, är för mycket med 72 kr tycker jag inte hör hit. Jag tycker att de skall ha lön för det arbete de har utfört och att de skall ha en rimlig uppsägningstid.

Anf. 85 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Vad jag menar är att det är en del i lönebilden, lönegarantin, som det är fråga om. Lönegarantin var från början upplagd som ett socialt skydd. Det var okej, men sedan stack ju lönerna och lönegarantin i väg. Eftersom det var under de glada dagarnas tid var det inte någon som tänkte på att det skulle betalas. Nu befinner vi oss i läget att vi måste låna mellan 4 och 5 miljarder varje år. Vi skjuter ju problemen för byggnadsarbetarna framför

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Konkurs- och
bolagsrättsliga
frågor m.m.*

oss. Man kan konstatera att Byggnads har dragit i väg lönerna. Detta skall vi inte sticka under stol med. Det har varit en helt okontrollerad lönebildning inom Byggnads bara för att få projekt utförda.

Ett av projekten har vi här i Stockholm, nämligen Globen som ju läcker nu. Det är precis på samma sätt med den svenska ekonomin.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 18 §.)

13 § Skadeståndsrättsliga frågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1992/93:LU41 Skadeståndsrättsliga frågor.

Anf. 86 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Jag tar den formella delen först och yrkar alltså bifall till vår reservation i mom. 2, så att det är avklarat.

Alla är vi medvetna om att vi har en ekonomisk kris i landet. Men vad värre är, vi har en kris när det gäller de moraliska rättigheterna. Jag vill börja med att läsa upp vad professor Hans Klette har skrivit i en skrift: Rättssystemets kris är allvarigare än den ekonomiska krisen. Om etik, moral och rättvisa hade varit lika gångbara värden som makt och politik, hade vi troligtvis inte behövt komma i den situation som vi i dag befinner oss i Sverige med brottslighetens snabba utveckling och allmänhetens bristande förtroende för rättsväsendet. Krisen i det svenska rättssystemet är allvarigare än den ekonomiska krisen, eftersom grunden utgörs av en moralisk etisk kris eller rättvisekris. Det kommer att ta längre tid att återupprätta förtroendet för rättssystemet än att korrigera de ekonomiska misstagen. Rättvisupplevelser är fundamentala i våra liv och den djupaste mänskliga dimensionen. Det är inte rättvist, utbrister vi när vi inte har kvar något annat argument att ta till. Hela samhällsordningen flyter när vi tar bort den enskilda människans upplevelse av ansvar och rättsmedvetande. Där är vi i dag. Folk förstår inte hur rättvisan i Sverige fungerar, och allmänheten har reagerat på flera håll på egendomligheter i det rättsliga beslutsfattandet. Detta är mycket allvarligt eftersom hela vår samhällsordning bygger på rättssamhällets principer.

I det läget befinner vi oss i dag. Vi har ett totalt urspårat rättssystem.

Just nu i dagarna handlar det om en person som har slutat sina dagar och ligger i en kista. Han heter så mycket som Lars Tingström. Jag skulle ha varit med vid begravningen men jag fick förhinder. Tingström är en av många som har råkat illa ut.

Vår reservation berör olika sorters människor. Problemet är att vi här i Sveriges riksdag inte är intresserade av våra egna problem, utan vi är mycket mer intresserade av problem ute i världen. Ju längre bort de är, ju mer kraft lägger vi på dem. Pedofilverksamhet i Thailand behandlas i en av de motioner som jag har skrivit. Den berör också pedofilverksamheten i Sverige. Men det är man inte intresserad av. Så här kan vi alltså hålla på. Hur skall vi

då komma till rätta med detta? Jag vill påstå att vi, så länge vi har nuvarande ordning i Sveriges riksdag, inte kommer någonstans.

Exempelvis pratar vi nu om ett ärende som redan är avgjort i utskottet. Jag står alltså här och pratar för döva öron i princip. Det kommer med i protokollet. Ja visst, då kan man ju peka på att jag i alla fall sade så och så. Men den största krisen är ju Sveriges riksdag. Vi måste alltså börja med ett nytt arbetssätt. Jag tänker stå här många gånger och påtala detta tills det sker en förändring. Men det inser väl var och en att om man diskuterar en fråga i utskottet – det må vara hänt att man där kommer överens – kan man sedan få många synpunkter av riksdagsledamöter här, men det bryr man sig inte om eftersom frågan redan är avgjord.

Vore det då inte idé att vi i morgon dag exempelvis gjorde om denna ordning så att vi kan ta intryck av vad ni riksdagsledamöter har att säga i olika frågor. Lyft sedan upp den i utskottet och ta vara på de intryck som man där har fått! Ta sedan ner detta hit i kammaren och gör en sammanfattning och ha kanske en liten diskussion om vad man har kommit fram till! Jag tycker att situationen rent ut sagt är bedrövlig. Vi får absolut ingen ordning på detta förrän vi får en förändring i denna riksdag. Sedan får ni som har suttit här länge säga vad ni vill. Ett problem, om man sitter här för länge, är att man inte vill ha några nymodigheter. Det är ganska lönlöst att över huvud taget stå här och säga en massa saker som ingen ändå bryr sig om.

Det kan vara intressant att få höra vad nästa talare har att säga om ordningen här i riksdagen och om sättet att behandla ärenden. Bengt Harding Olson tycker säkert att ordningen är alldeles riktig, eftersom det tillsätts utredningar på utredningar och fler människor därigenom får jobb. Men det största problemet är att vi i denna riksdag icke vågar ta eget ansvar. Så är det med det. Vi får väl se om det blir någon bättring.

Anf. 87 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få erinra om att ärendet är skadeståndsrättsliga frågor.

Anf. 88 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! När jag började lyssna på den här debatten fick jag ett tag för mig att jag hade kommit in vid fel ärende – att det gällde en allmänpolitisk debatt om rättssamhället och om krisen i riksdagen etc.

Jag får väl starta, som John Bouvin gjorde, med att ta det formella först. Nu hanteras lagutskottets betänkande angående skadeståndsrättsliga frågor. I detta betänkande behandlas sju olika motioner. De handlar om högre skadestånd till kvinnor som har utsatts för våldtäkt och om det allmänna skadeståndsansvaret, om arbetstagares skadeståndsansvar osv.

Utskottet har i vanlig ordning behandlat motionerna samt också, kan man säga, i vanlig ordning avslagit motionerna. Det finns kanske ingen anledning att fördjupa sig i alla dessa detaljer utom i ett avseende, vad reservationen handlar om. Den kom att grunda sig på motioner från nydemokraterna, vilka handlar om det allmänna skadeståndsansvar vid myndighetsutövning. Det betyder på svenska: Skall människor som har utsatts för felaktig myndighetsutövning få skadestånd eller inte? Skall de i så fall få ett rimligt skadestånd?

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Skadestånds-
rättsliga frågor*

Vi har i lagutskottet upprepade gånger haft motioner om detta. De har upprepade gånger behandlats här i riksdagen. Resultatet blev så småningom att regeringen tillsatte en kommitté 1989. Den har arbetat sedan dess. Jag har förmånen att vara en av ledamöterna i kommittén. Arbetet börjar nu närma sig sitt slut. Vi kan beräknas vara klara med utredningen före sommaren i år. Det är den ena delen av detta.

Den andra delen gäller en pågående utredning, som startade 1992. Det är den s.k. Rättssäkerhetskommittén, som framför allt behandlar rättssäkerheten vid beskattning. När utskottet avstyrker dessa motioner från Nydemokraterna sker det med hänvisning till dessa pågående utredningar. Vi har såsom princip här i riksdagen att avvakta resultatet av utredningar. Jag hoppas att även de nyttillkomna riksdagsledamöterna kan bekänna sig till tanken att det är en god regel att tänka först, handla sedan och därefter fatta beslut. Mot den bakgrunden anser utskottet – och jag hoppas även riksdagen – att vi skall avvakta dessa utredningars och inte föregripa deras resultat.

Jag vill samtidigt, herr talman, ta upp en sak i reservationen, som John Bouvin visserligen inte berörde men som jag tycker ändå förtjänar att kommenteras. Från Nydemokraternas sida – det är närmast Richard Ulfvengren – ställer man en fråga som i och för sig är intressant, nämligen: Om vi nu får den nya och förbättrade lagstiftningen – jag är övertygad om att den blir bättre – hur skall vi då göra med alla de fall som har uppkommit till följd av felaktig myndighetsutövning före den nya lagens ikraftträdande – alltså under den gamla lagen, som var mindre förmånlig?

Det normala är inte att man lagstiftar retroaktivt, utan i det fallet får man gå den s.k. ex gratia-vägen, dvs. man får i varje enskilt fall vända sig till regeringen. Det är alltså inte riksdagen som är den rätta instansen. Men regeringen kan ge ersättning ex gratia. Jag vill erinra om att det var den tankegången som låg bakom, när Halvar Alvgård, bilhandlaren från Vimmerby, fick sin ersättning.

Sedan, herr talman, känner jag mig något föranlåten att svara något på det "utbrott" som John Bouvin hade här. Han gjorde en enorm attack mot hela rättssamhället och menade att det är i kris. Han påstod att rättssamhället har spårat ur totalt. Det är en grov anklagelse som saknar stöd i verkligheten. Om man skall vara nyanserad – och det bör alla vara i denna talarstol – kan man konstatera att allt inte står rätt till i vårt rättssamhälle. Det får repareras i sina olika detaljer. Men en generell anklagelse om att det svenska rättsväsendet befinner sig i kris är att ta i för mycket.

När John Bouvin står i talarstolen, får man närmast den uppfattningen att dessförinnan inte någon i denna riksdag har intresserat sig för rättssamhället, inte någon har brytt sig om att enskilda människor kommer i kläm. Naturligtvis är det en felaktig uppfattning. Riksdagsledamöternas intresse för rättssäkerheten och vilja att kämpa för ett bättre rättssamhälle har funnits långt innan John Bouvin tänkte bli riksdagsman och långt innan hans parti existerade på den politiska kartan.

John Bouvin kommer i detta ärende med ett sällsynt dåligt valt exempel. Riksdagen har verkligen visat sin kraft när det gällt att ingripa mot felaktig myndighetsutövning. T.o.m. Halvar Alvgård kunde få 1 miljon kronor i er-

sättning för vad han hade lidit. Skjut inte på pianisten, John Bouvin. Försök att sikta bättre nästa gång.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Anf. 89 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Sverige är fantastiskt. Bengt Harding Olson säger i talarstolen att vi i vanlig ordning avstyrker motionerna. Det visar hur totalt meningslöst det är att över huvud taget skriva motioner. Vidare påstår han att mitt tal om rättssamhällets kris är en allvarlig anklagelse. Jag läste upp vad professor Hans Klette, född 1930, har sagt. Han anser att rättssystemets kris är allvarligare än den ekonomiska krisen. Mig veterligen har inte någon här sittande person upplevt någon svårare ekonomisk kris än den nuvarande. Då måste ju rättssystemets kris vara tusen gånger värre. Det är den också. Bengt Harding Olson tar såsom exempel en av tusentals rättshaverister i Sverige.

Jag kunde aldrig drömma om att det var så illa ställt, förrän jag kom in i denna församling. Jag skäms faktiskt, när man kan gå igenom fall efter fall. Man kan gå till tingsrätterna och läsa domar, och man tror inte att det man upplever är sant. Det vet Bengt Harding Olson. Men det svåraste som finns är att medge sina misstag. Hela det svenska rättssystemet är ett enda stort misstag just nu, och ingen vill ta tag i detta.

Det sades att jag inte håller mig till saken. Tala då om för mig hur man skall bära sig åt för att få er att vakna. Det vet jag inte. Jag försöker hela tiden, och någon gång skall jag väl lyckas. Men det går inte att traggla på det gamla vanliga sättet och skicka motioner till höger och vänster. Man avstyrker t.o.m. sina egna motioner i utskottet. Då är det ju ett spel för jag vet inte vad. Jag har inte så mycket mer att tillägga.

Anf. 90 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag erinrar talarna om det ämnesområde som för närvarande behandlas i kammaren.

Anf. 91 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att John Bouvin har vidgat detta ämnesområde. Men jag vill tillägga att det, om talmannen tillåter honom att göra det, måste vara tillåtet för mig att replikera på detta.

Hans Klette, som jag dessutom känner väl, har uttalat att det finns krisproblem i rättssamhället. Det är en sak. Men han är avsevärt mycket mer nyanserad än John Bouvin, och det gagnar debatten. De problem som finns i rättssamhället löses bättre med konstruktiva motioner och idéer än med allmänt skäll.

Jag tog upp ett dåligt valt exempel från John Bouvin. Jag skall ta upp ytterligare ett av hans exempel, som var nästan ännu sämre valt, nämligen brevbombsmannen. Denne utsattes för ett rättsövergrepp i hanteringen genom att han dömdes i en process, där åklagaren kunde betraktas såsom jävig. Jag har själv personligen motionerat i riksdagen om denna sak. Jag såg till att han fick en ny prövning av sin sak. Jag står inte här för att tala om hur vacker och intelligent jag är utan för att tala om att man i denna riksdag kan åstadkomma konstruktiva resultat. Det gäller alla riksdagsmän som är intresserade av dessa frågor. Det skall man inte skämmas för, utan man skall vara

*Skadestånds-
rättsliga frågor*

stolt över att tillhöra en riksdag där man kan göra så. Det borde också John Bouvin vara.

Anf. 92 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Det är beklagligt att den konstruktiva grej som Bengt Harding Olson talar om ledde till att brevbombsmannen dog, och det är ju inte så kul. Men, nåväl, det är bara att konstatera att det är svårt att lära gamla hundar sitta. Att jag inte kan uppföra mig som ni gör är ganska förståeligt. Jag kommer, vilket ni retar ihjäl er på, direkt från verkligheten. Jag kommer från den hårda verkligheten, där man fick jobba och slita och inte visste vad morgondagen skulle innebära. Men här inne har det skapats ett etablisse-mang, som vi måste bryta sönder. Med hjälp av folket kommer detta att ske. Vi behandlar våra undersåtar med skadeståndskrav, och de kämpar livet ur sig för att få sin rätt. Man ser hur nonchalant vi behandlar dem. Man kan höra myndighetspersoner säga följande: "Mänskligt har vi gjort fel" – det erkänner man alltså – "men formellt riktigt". Jag accepterar inte ett sådant tänkande, eftersom det är människor vi har att göra med.

Vi har alltså skrivit en lagbok som inte ens åklagare och advokater förstår sig på, utan de måste gå till en högre instans. Det är ett spel inne i tingsrätter och hovrätter, där den anklagade sitter i mitten. Sedan är det ett spel mellan advokater och åklagare. Det är ett ordklyveri. Sedan får vi skattebetalare betala för denna lek, eftersom det är en lek. Jag kan inte tolka det på annat sätt. Den som sitter i mitten begriper inte så mycket. Han är bara en vanlig människa som söker sin rätt.

Anf. 93 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! John Bouvin använder ordspråket: Det är svårt att lära gamla hundar sitta. Jag lovar både riksdagen och John Bouvin att jag skall anstränga mig till det yttersta för att få John Bouvin att sitta fint här i riksdagen.

Anf. 94 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Så länge lär inte jag vara här. Det skall Bengt Harding Olson ha klart för sig. Vi får väl se vem som får rätt i detta. Jag är alldeles övertygad om att folket kommer att sköta detta på egen hand 1994. Och det behöver inte ta så lång tid.

Nu är det väl lika bra att vi lägger locket på i denna debatt, så att alla andra får komma hit och votera.

Anf. 95 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Det sista som John Bouvin sade om att lägga locket på den här debatten, är det klokaste inlägg som han hittills har haft under debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 18 §.)

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1992/93:SfU16 Reserabatter för studerande (prop. 1992/93:100 delvis och 1992/93:168).

*Reserabatter
för studerande*

Anf. 96 HANS DAU (m):

Herr talman! Efter denna avhyvling om att vi riksdagsmän inte har någon uppfattning om verkligheten utan att det tydligen bara är Ny demokrati som har det, skall jag trots allt försöka ta upp ett ämne som har med verkligheten att göra och som jag har satt mig in i genom att vara ute i den.

Detta är ett enhälligt utskottsbetänkande som vi egentligen kanske inte skulle behöva föra en debatt om. Men eftersom utskottet på en viktig punkt har avvikit från propositionen, tycker jag att det är angeläget att poängtera vissa saker i betänkandet.

Det gäller regeringens förslag om avgift på CSN-kortet. Utskottet anser att den rabatt på resor med de trafikföretag som har träffat avtal med CSN är ett värdefullt inslag i stödet till de studerande. Till vår glädje har även trafikföretagen nu insett att det här är en värdefull åtgärd som ger även dem en stor positiv effekt genom att de får många fler resande. Därför kan man ifrågasätta om staten skall behöva ge ett så pass kraftigt stöd till denna rabatt.

Regeringen har bedömt detta på ett annat sätt och vill införa en avgift på CSN-kortet och på det sättet få in 15 miljoner till statskassan. Från utskottet anser vi att detta var fel därför att man först och främst måste ha en alltför stor administration för att kunna genomföra detta, och en för stor del av pengarna skulle gå bort till byråkrati. Dessutom vill vi förändra detta genom att trafikföretagen tar ett större och större ansvar för kostnaderna. Vi vill i stället minska bidraget till trafikföretagen när det gäller denna rabatt.

Från utskottets sida är detta en klar fingervisning om att vi har för avsikt att fortsätta att driva denna linje även i framtiden. Vi anser att detta på sikt skall vara trafikföretagens ansvar. Kostnaderna för statskassan sänks då successivt.

Det har visat sig att denna rabatt har kunnat behållas och utvidgas till ett större antal trafikföretag, trots att summan reellt inte har ökat. Det är för oss en bekräftelse på att man har insett att man kanske tjänar mer på att ha rabatten än om man inte har den. Dessa 96 miljoner har inte den stora betydelse som man tidigare har velat påskina.

Två motioner om dessa rabatter behandlas i betänkandet. De gäller CSN-kort för buss i Norrlandslänen. Denna fråga har vi behandlat tidigare. Jag vet att en av motionärerna, nämligen Eivor Husing, kommer att tala om detta. Jag kan redan nu säga att det borde vara ett större intresse från länsstrafikbolagen i dessa Norrlandslän när det gäller att ställa upp på detta. De har, enligt vår uppfattning och enligt CSN:s uppfattning, begärt alltför orimliga ersättningar för att man skall kunna gå med på detta.

Dessutom skall man vara medveten om att de resenärer som använder sig av denna länsstrafik redan nu har ett mycket stort samhällsstöd, ca 50 %, vil-

ket rabatterar resorna. Att då ge ytterligare rabatt på de 50–60 miljoner som man har ansett att det skulle kosta är vi inte beredda att göra.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 97 EIVOR HUSING (s):

Herr talman! Vi kan i dag konstatera att stora grupper av studerande uppe i Norrlands inland fortfarande ställs utanför möjligheten att erhålla reserabatter som övriga studerande. Egentligen är det väl de som verkligen skulle behöva reserabatter just på grund av de långa avstånden.

Jag kan som exempel ta en studerande i Klingefjäll med en resväg på 35 mil till Umeå universitet. Denna studerande får helt stå för sina kostnader, därför att han eller hon inte kan åka med SJ utan måste använda länstrafiken. Då kan man ställa frågan: Var finns jämlika studerandevillkor?

Utskottet och Hans Dau, som nyss har varit uppe i talarstolen, hänvisar till att man vid föregående riksmötes motionsyrkande konstaterade att det skulle föranleda en kostnad för staten på 50–60 miljoner kronor om avtal skulle träffas även med länstrafikbolagen i Norrland.

Om medelsanslaget inte går att förändra, måste man gå igenom och ompröva den rabatt som nu utgår för resor med SJ, som nu är 50 %, samt övriga reserabatter med t.ex. Linjeflyg/SAS och Swebus expressbussar. Det är nämligen inga orimliga ersättningar som länstrafikbolagen begär. Dessutom har man ingen möjlighet att använda sig av SJ, Linjeflyg och andra som det har träffats avtal med, därför att dessa trafikleder inte alltid finns där det bor människor.

För det här året rör det sig om endast ca 7 miljoner som krävs för att klara resorna för studerande i de fyra nordligaste länen. Det beror på att det behövs endast 25 % rabatt för att erhålla priser som är jämförbara med SJ:s på enkla resor. Det gäller endast resor som är längre än fem mil. Att det behövs endast 25 % beror på att länstrafikens priser ligger under SJ:s normala priser.

Jag tycker att det är viktigt att detta får sägas här i kammaren när vi nu skall fatta beslut om reserabatter och lämnar en mycket stor grupp studerande utanför, som verkligen skulle vara i behov av att få reserabatter.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 18 §.)

15 § Anslag till Invandrarverkets förläggningsverksamhet

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1992/93:SfU20 Anslag till Invandrarverkets förläggningsverksamhet (prop. 1992/93:191).

Anf. 98 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! I dag skall vi behandla regeringens proposition om ytterligare anslag till Invandrarverkets förläggningsverksamhet.

Propositionen som är på 17 rader – inte sidor – går ut på att regeringen vill ha riksdagens accept på ytterligare 3,7 miljarder till Invandrarverkets förläggingskostnader. Halva propositionstexten används för att tala om att regeringen vid årsskiftet beräknade anslagsbehovet till 4 1/2 miljarder, men att man nu på grund av olika åtgärder kunnat begränsa anslagsäskandet till 3,7 miljarder. Jag vet inte om man är ute efter beröm, men jag ställer inte upp i den hyllningskören i så fall.

Är det inte fantastiskt? Riksdagen beslutar om en medelsram på 2,960 miljarder, men regeringen för en politik som medför att man nu behöver mer än dubbelt så mycket, dvs. ytterligare 3,7 miljarder. Man kan ju fråga sig vad riksdagen har för berättigande om regeringen anser att man kan föra en politik som på ett enda budgetår kräver 3,7 miljarder extra. Jag är medveten om att vi nu sitter med skägget i brevlådan och måste finna oss i att betala. Men vi i Ny demokrati vill genom att säga nej till anslagsäskandet peka dels på riksdagens roll som den som anslår pengar, dels på regeringens ansvar att föra en politik inom anslaget ram. Eller finns det inget sådant ansvar? Kan man föra en hur vidlyftig politik som helst?

Nå, nu säger vän av ordning och vän av regeringen att man ju inte rimligen kunde veta att det skulle komma in en sådan mängd människor till vårt land för att söka asyl som det faktiskt gjort under detta budgetår. Jodå, det fanns indikationer. Invandrarverkets före generaldirektör, Christina Rogestam, påpekade för regeringen redan vid midsommaren 1992 att man borde införa visumtvång för människor från Restjugoslavien, dvs. även för Kosovo, som ju är en del av Serbien. Men regeringen litade mer på uppgifter från annat håll, så man gjorde ingenting i visumfrågan förrän det blev aktuellt med åtgärder från världssamfundet. Då som först slank man bakom FN och införde visumtvång för människor från bl.a. Kosovoprovinserna. Vad kostade då detta? Vad kostade det att man väntade i fyra månader med att införa visering för kosovoalbanierna? Ja, Christina Rogestam gav svaret i en konstitutionsutskottsutfrågning. Svaret var 4,5 miljarder.

Detta belopp kan man sätta i samband med det belopp som regeringen nu äskar. Om man hade infört visumtvång för kosovoalbanierna sommaren 1992, hade man aldrig behövt komma till riksdagen och begära mer pengar av riksdagen. Den insikten hade Christina Rogestam, men tydligen inte regeringen. De svenska skattebetalarna åkte på dessa kostnader på 3–4 miljarder helt i onödan.

I Riksrevisionsverkets rapport "Vad kostar Invandrarverkets förläggningar?" har man bland annat angivit: "Om handläggningstiden i asylprocessen minskade med en månad från nuvarande närmare 20 månader skulle detta innebära att 80 000 asylsökande på sikt skulle bo en månad kortare tid på förläggning." Detta skulle bespara Statens invandrarverk över 600 miljoner kronor. Om man i stället hade halverat tiden till 10 månader borde man ha kunnat spara 6 miljarder. Jag vet inte om det är en konsekvent slutsats, men jag drar den.

Jag har nu bara berört något av det som kunde ha gjorts för att vi i dag skulle ha sluppit att belasta skattebetalarna med ytterligare 3,7 miljarder. Notan till skattebetalarna är väl tillräckligt digra utan att dagens och kommande generationer skall få dras med denna fullständigt onödiga pålaga. Vi

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Anslag till
Invandrarverkets
förläggnings-
verksamhet*

har ju inte dessa pengar, de skall lånas upp. Det är det ingen som grunnar på.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till min reservation. Mina synpunkter på anslagsäskandet på 3,7 miljarder finns redovisade i ett särskilt yttrande som fogats till betänkandet.

Anf. 99 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Som föregående talare, Lars Moquist, sade har Riksrevisionsverket granskat upphandlingen av Invandrarverkets förläggningar. Man har konstaterat att priskänsligheten har varit synnerligen låg under en god tid. Man redovisar att kostnaderna nu har börjat att sjunka. Men det har, kort sagt, varit ett riktigt slöseri med skattepengar.

Ett exempel är en förläggning i Byerum. Verksamhetsåret 1989/90 kostade en plats där 137 kr. 1992/93, efter det att Ny demokrati har slagit näven i bordet och Aftonbladet har haft en kraftig kampanj, kostar samma anläggning 64 kr per plats. Det visar litet skillnad. Det är mer än en halvering.

Uthyrarna har hela tiden arbetat med, som vi alla förstår, mycket stora vinstmarginaler. Man kan ifrågasätta kompetensen hos dem som hyr. När ett vanligt företag hyr någonting kanske det tas med i kalkylen att man inte alltid får betalt, att det kanske inte blir så långt avtal som man har kommit överens om. Men när statens representant, Invandrarverket, hyr är man säker på inkomsten.

Eftersom det här rör sig om stora pengar, goda affärer, har detta utvecklats sig snabbt. Särintressena har tagit hand om det hela. Särintressena har i det här fallet dykt upp i form av en förfärlig mängd privata aktiebolag. Flera av dem har inte ens att göra med verksamheten. De fungerar bara som mellanhänder som plockar pengar. Och, vänner, det är det vi beslutar om i dag när vi skall ge pengar. Vi står här med skägget i brevlådan och skall ge dessa pengar till sådana företagare. Det är ju de som får pengarna. Vi har inte pengarna, som Lars Moquist sade, vi lånar dem. Det är det vanliga numera. Man har alltså inte varit tillräckligt sparsam. Det kan vi konstatera.

När man läser Riksrevisionsverkets rapport får man klart för sig att Invandrarverket har ungefär 300 leverantörer. Det är vad man kallar dem. Det är alltså de som hyr ut förläggningar. 174 av dem är privata aktiebolag och i rapporten förekommer redogörelser för en hel del fall där det förekommit oegentligheter av olika slag.

Exempelvis Region syd, som är Invandrarverkets representant, hyrde vid ett tillfälle Hotell Continental av något som heter Restaurangförmedling AB. Detta bolag skötte varken drift eller ägde hotellet. Det är ett rent pappersföretag som tjänar pengar, en mellanhand mellan Invandrarverket och hotellet. I det fallet sägs det att avtalet inte nämnvärt har fördyrats, men jag är säker på att det ligger skattetekniska åtgärder bakom detta. Med facit i hand kan man givetvis se att de som har hyrt ut har gjort sig en rejäl förtjänst.

Av 300 leverantörer, som jag tidigare nämnde, finns 35 stycken i kronofogdens register. Många har försatts i konkurs och flera har betalningsanmärkningar utöver skulder för skatter och arbetsgivaravgifter.

Herr talman! Det är till dessa företag som vi nu beslutar att ge pengar. Jag skäms när jag står i denna talarstol och säger detta. Vad är det för församling

som sitter här och vilka har vi som sköter verksamheten, när vi tar oss sådana friheter?

Två uthyrare svarade för 22 resp. 79 betalningsanmärkningar. Deras skulder uppgick till 3,7 resp. 5 miljoner kronor. En uthyrare hade flera bolag – det är alltså AB Ruffel och båg.

Jag tycker att det är viktigt att man tar itu med detta betydligt bättre än genom att bara anslå pengar, som i det här fallet. Vi borde alltså kräva betydligt mer omfattande dokumentation och kontroll av upphandling än som nu sker och att man ändrar på detta.

Låt oss ta som exempel de skånska ärtodlarna, som ju är storkunder. De får förhandla sig till ett pris med Nestlé, f.d. Findus. Det blir ett lågt pris. Precis på samma sätt får potatisodlarna förhandla sig till ett pris, och de får ett lågt pris på varan. Det är fråga om stora uppköpare som garanterat köper mycket.

Det är samma sak här: priserna skall pressas. Invandrarverket är en stor och pålitlig kund, som skall kunna förhandla fram låga priser om man har kompetent personal och genomtänkt organisation för verksamheten. Det är detta som jag tror saknas. Då rinner pengarna i väg. Jag är mycket orolig för att detta bara är en del i penningkarusellen.

Jag vill komplettera med en sak som jag fick uppgift om per telefon, att man har lyckats sänka kostnaden per flyktingdygn. Så där är det en positiv trend. Antalet platser tror jag däremot kommer att vara fortsatt stort. Det beräknas bli större än det är i dag, 74 000 om man beräknar att man måste öka med några tusen ytterligare platser. Vi vet att det är flyktingar som är landsförvisade och deporterade hit, kan man säga, från Bosnien och från flyktingförläggningar i Kroatien. De skickas hit av internationella ligor. Det påverkar verksamheten.

Vi lånar hela tiden för den här verksamheten. När man lånar till en verksamhet, måste man vara väldigt noggrann med att få ekonomi i verksamheten. Något slöseri får inte förekomma. Tyvärr har det förekommit och lär förekomma.

Anf. 100 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! I proposition 191 har regeringen begärt tilläggsanslag för innevarande budgetår på 3 740 miljoner kronor till Invandrarverkets förläggningsverksamhet för asylsökande. Utskottet tillstyrker denna begäran i sitt betänkande nr 20. Jag yrkar inledningsvis bifall till utskottets hemställan.

Bakgrunden till regeringens begäran är väl känd, dvs. det ökande antalet asylsökande under det här budgetåret, huvuddelen från områden i det forna Jugoslavien. Det har självfallet varit mycket svårt både för Invandrarverket och för regeringen att bedöma och prognostisera antalet förläggningsplatser under budgetåret, eftersom det är avhängigt situationen i krigsområdet. Som bekant har försöken hittills att skapa fred och stabilitet i området inte varit särskilt framgångsrika. Det gör att mängden förläggningsplatser naturligtvis kommer att fortsätta att öka och är – detta som direkt svar till Claus Zaar – över 80 000 i dag. Så länge det inte sker någon avgörande förbättring av situationen i krigsområdet, kommer behovet av platser att fortsätta att vara stort i det svenska flyktingmottagandet.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Anslag till
Invandrarverkets
förläggnings-
verksamhet*

Ny demokrati har i detta ärende en mycket egendomlig motion, där man begär att riksdagen skall avslå regeringens begäran om tilläggsanslag. Om utskottet nu hade valt att följa detta yrkande, skulle det ha fått helt orimliga konsekvenser. Vi skulle alltså nu när det återstår några månader av detta budgetår ställa ca 80 000 asylsökanden utan tak över huvudet, utan mat och pengar till sitt uppehälle. Vart skall dessa människor ta vägen? Vem skall svara för deras försörjning?

Jag vill med anledning av detta ställa en fråga till både Claus Zaar och Lars Moquist: Hur har ni tänkt er att det ni yrkar på i er motion skulle gå till i praktiken? Ni har inte följt upp det i reservationen. Trots allt måste ni ha tänkt på detta när ni skrev motionen om att ansökan om tilläggsanslag skall avslås.

Det andra huvudnumret i Ny demokratis motion handlar om Invandrarverkets s.k. dåliga affärer. Man försöker ge ett sken av att det handlar om hundratals miljoner som skulle ha förslösats. Som tillhygge använder man sig av Riksrevisionsverkets rapport. Är slöseriet med pengar då sant? När man läser RRV:s rapport får man en litet annorlunda bild än den Claus Zaar ger. I RRV:s rapport kan man läsa bl.a. följande: Affärsmässigheten i SIV:s upphandling har förbättrats över tiden.

RRV konstaterar vidare att "befintliga avtal med vissa undantag bedöms i stort sett vara förmånliga för SIV". Det är samma slutsats som den som interna utredningen kom fram till. Den utredningen tillsattes av Invandrarverkets förra generaldirektör Christina Rogestam, före Aftonbladets s.k. kampanj om slöseriet inom Invandrarverket.

När det gäller eget boende i lägenheter, som utgör en mycket stor del av förläggningsverksamheten i dag, säger RRV att lägenhetsförläggningarna regleras i hyreslagstiftningen, som Invandrarverket inte kan påverka. Vad gäller de 20 % med helpension som bor i hotell och stugbyar säger RRV att verket betalar priser som ligger långt under marknadens normala priser.

Låt mig säga med anledning av den jämförelse som Claus Zaar gjorde mellan åren 1989 och 1991, att det är en väldig skillnad i hur marknaden såg ut 1989 resp. 1991. Jag utgår från att det som bör vara vägledande för vad vi betalar är de marknadspriser som gäller. Prisnivån har sänkts under den här tiden, vilket gör det möjligt att i dag förhandla till helt andra priser än man kunde för två år sedan, särskilt när det gäller hotell och stugbyar.

Det är en helt annan bild som tonar fram i RRV-rapporten än den som förekommit i vulgärpropagandan. Det rör sig inte om förslösade hundratals miljoner. Det handlar om betydligt mindre belopp och färre anläggningar där man kan säga att det har begåtts missgrepp, nu när vi sitter med facit i hand. Detta är inte orsaken till att man ansöker om tilläggsanslag. Det är inte avtalen och det sätt på vilket verksamheten bedrivs som gör att man ansöker om tilläggsanslag. Helt avgörande är att antalet asylsökande kraftigt har ökat under hela förra budgetåret och även under detta budgetår.

Det finns också siffror som visar att kostnaderna sjunker oavbrutet. Det har de gjort ända sedan Invandrarverket tog över från AMS i mitten av 80-talet. Kostnaden per flyktingdygn – där ingår alla kostnader för logi, mat, dagbidrag, sjukvård, fritidsverksamhet m.m. – har sänkts från 298 kr förra budgetåret till ca 245 kr i år. Det ger en tydlig bild av att man inom verket

inte är så dålig på att pressa priser, såsom det har påståtts. På ett budgetår har man kraftigt kunnat reducera kostnaderna i förläggningsverksamheten. Hur många andra samhällsverksamheter är det som på samma tid har kunnat åstadkomma så stora sänkningar av sina kostnader?

Detta innebär självfallet inte att allt är frid och fröjd. Det finns saker som kan bli bättre. Sådana saker har uppmärksammats i verket på ett tidigt skede dels genom den interna utredningen, dels efter påpekanden från RRV. Det pågår i dag en rad förbättringar och förstärkningar i organisationen, som genomförs under detta budgetår. Dåliga och av platsbrist framtvingade avtal som uppdragats har omförhandlats under den senaste tiden. Detta har lett till bättre villkor för verket generellt sett.

Herr talman! Det finns i Ny demokratis motion också en annan egendomlighet som jag gärna vill ta upp med anledning av det som Claus Zaar och Lars Moquist sade.

Å ena sidan anklagar man verket för bristande affärsmässighet. Å andra sidan skriver man i sin motion att man vill att verket inte skall kunna hemlighålla ingångna avtal, dvs. att verket inte skall kunna hemligstämpla upprättade avtal. Då vill jag fråga Lars Moquist: På vilket sätt förbättrar detta affärsmässigheten i verket, om man måste lämna ut ingångna avtal till den som man skall förhandla med? Tror verkligen Ny demokrati att priserna blir lägre, om man måste visa korten för den som man skall förhandla med? Det är ju som att binda ihop händerna på Invandrarverkets förhandlare.

Anf. 101 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Jag har fått tillgång till ytterligare statistik över antalet belagda platser. Tydligt ligger man nu ovanpå varandra. Beläggningen är nämligen 101 %. Det är 83 300 platser som är belagda, men det finns bara 82 600 platser. Det verkar som att det nu har skett en stor förändring inom Invandrarverket. Det är alltså fråga om en överbeläggning. Det kan man gott konstatera.

När det gäller vissa undantag och förmånliga avtal har ju inte förändringen inträffat förrän debatten blev het, dvs. den 4 februari 1991, när Ny demokrati bildades. Då började den verkliga debatten om dessa avtal, som var onormalt förmånliga. Trots allt är Invandrarverket en storkund. Det är ju ingen annan i Sverige som handlar upp 80 000 bäddar per dygn, herr Backlund.

Antalet asylsökande ökar, men regeringen förhåller sig passiv när det gäller signalerna i flyktingpolitiken, vilket ju utnyttjas. Åtminstone enligt vad jag har fått reda på får den asylsökande betala lika mycket som huset han bor i är värt. Serberna betalar i dag ca 2 500 kr per hus sedan de tvingat dem som bor där att flytta. Det är ju ruskigt. Det är ungefär som under andra världskriget, fast på ett annat sätt. För 2 500 kr tvingas invånarna att flytta. Sedan får de betala en stor del av dessa pengar för bussresor som serberna arrangerar. Asyltrycket här blir då betydligt större, vilket medför att pengarna rullar.

Det här kan inte fortsätta. Det måste tillstånd en förändring. Vi måste få signaler. Jag hoppas att Birgit Friggebo ganska snabbt tänker om.

Anf. 102 TREDJE VICE TALMANNEN:
Taletiden är förbrukad.

Anf. 103 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Det är helt korrekt att man i förläggningsverksamheten ständigt förtätar, dvs. man inrättar fler platser i förläggningarna än som ursprungligen var tänkt. Då kan man faktiskt få en beläggningssiffra på över 100 %. Detta svänger mycket snabbt över tiden, och det är därför som det är så svårt att göra prognoser. Det kan man se om man går tillbaka och ser på förläggningsstatistiken under en längre tidsperiod. Antalet asylsökande kan ha ökat mycket kraftigt bara under ett par tre veckor. Nedgångar har avlösts av kraftiga uppgångar. Det är klart att det i en sådan verksamhet är väldigt svårt att alltid ha en 100-procentig utnyttjandegrad. Utnyttjandegraden i förläggningsverksamheten har svängt från 80–85 % till över 100 %.

Det är intressant att höra Claus Zaar beskriva situationen i det område varifrån dagens flyktingar kommer. Han talade livligt och engagerat om att man skall ge signaler, att man skall säga ifrån och att riksdagen skall tycka till, osv. Men den konkreta frågan är: Vad skall vi göra med de 1 000 människor som kommer varje vecka från krigsområdena? Vi kan ju inte sända tillbaka dem, eller är det det som Claus Zaar förespråkar? Skall vi säga till dessa människor att de skall återvända hem och att vi inte bryr oss om vart de tar vägen? Uppenbarligen har de blivit av med sina hus. Det finns inte heller något läger som kan ta emot dem, eftersom det redan är överfullt i flera av grannländerna. Vad skall vi göra med alla dessa människor?

Man kan inte bara låtsas som att problemet inte finns. Det åligger även riksdagens ledamöter att se på hela vidden av problemet och inte bara begränsa det hela till en diskussion om kostnaderna i Sverige. Vi måste inse att det finns ett stort internationellt flyktingproblem att hantera, och Sverige måste ta sin del av ansvaret. Dessa människor finns här, och då måste vi också ta hand om dem, ge dem tak över huvudet och ge dem möjlighet att klara sin försörjning under den tid som de måste vara här, naturligtvis vid sidan av alla ansträngningar att försöka lösa konflikten i krigsområdet. Som bekant görs det sådana försök på olika internationella plan.

Claus Zaar sade att det inte hände någonting förrän Ny demokrati bildades. Men om man läser Invandrarverkets egen kostnadsstatistik, kan man konstatera att ända sedan Invandrarverket i mitten av 80-talet tog över verksamheten från Arbetsmarknadsverket har kostnaderna för flyktingmottagandet per dygn sänkts. Det har alltså pågått ett fortlöpande rationaliseringsarbete och ett fortlöpande arbete med att sänka kostnaderna i mottagningsverksamheten. Det arbetet påbörjades långt innan Ny demokrati kom till.

Anf. 104 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Rune Backlund nämnde förläggningarna. Vi i Ny demokrati har ju föreslagit att man skall stödja ett internationellt åtagande när det gäller förläggningar i närområdet.

Det är Tyskland och Sverige i Europa som tar emot flyktingströmmarna. Dessutom har det informerats mig att bussarna är specialdestinerade till Sve-

rige. De går non stop 72 timmar. De resande får inte stiga av bussen under den tiden för att kunna söka asyl någon annanstans. I Swinoujsie kastas flyktingarna av bussen. Bussbolagen lär vara ungerska, men detta är svårt att kontrollera. Jag får ju gå efter den information som jag har fått.

Jag tycker att Rune Backlund kan medverka till att vi får en rejäl information om hur detta går till. Det är väldigt svårt att få reda på någonting. Jag har fått hjälp av passpolisen i Ystad. Men vi vet ju ingenting om vad som händer på andra sidan Östersjön. Tjänar man där pengar på denna verksamhet?

Det är ju bättre att vi hjälper till med förläggingsverksamhet i närområdet. Många av de bosniska flyktingarna som nu kommer hit kommer från förläggningar i Kroatien, enligt uppgift. Enligt en annan uppgift ser inte det övervägande antalet ut att ha haft traumatiska upplevelser. Det är den information som jag har fått, men den kan man ju inte ta för självklar.

Det känns inte bra att det är Sverige och Tyskland som skall vara ansvariga för mottagandet. Det måste bli en internationell fördelning. Framför allt borde man i stället hjälpa till i närområdet, som vi har föreslagit.

Beträffande ekonomin är flyktingkostnaden per dygn lägre. Den är t.o.m. lägre än vad Rune Backlund angav. Kostnaden är nu nere på under 245 kr/dygn. Enligt utfallet för den senaste månaden uppgår kostnaden till 223 kr/dygn. Men det är ju fråga om fler platser. Kostnaderna för verksamheten under april-juni kan komma att uppgå till 2 miljarder. Under mars månad ökade kostnaderna till 547 miljoner kronor, så det är en snabb acceleration.

Anf. 105 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Claus Zaar säger: Låt oss stödja verksamheten i närområdet. Det gör vi redan i dag. Samtidigt måste man komma ihåg att Kroatien, som har det största antalet flyktingar, har sagt att man mer än väl har nått gränsen för vad man orkar klara av. Man knäar. Slovenien och Makedonien har båda sagt att inte heller de orkar mer.

Vi får en situation där det s.k. närområdet värjer sig för att ta emot ännu fler. Då hamnar en grupp människor i ett otäckt ingenmansland. Uppenbarligen är det så att en hel del flyktingar slussas runt i de olika krigszonerna, fram och tillbaka. Man försöker hitta något ställe där man för tillfället kan få vara i fred.

En del av dessa människor försöker att ta sig längre bort. När de inser hur fullt det är i närområdet försöker de att ta sig vidare. Man kan ha moraliska betänkligheter mot att det finns de som tjänar pengar på detta, bussbolag och andra. Människor som är desperata, flyr och söker en fristad är beredda att betala för att få detta. Det är en erfarenhet som vi gjort genom årtiondena.

Man skall akta sig för andrahandsuppgifter när man hänvisar till att dessa människor inte är särskilt utsatta. Jag vill påstå att jag under de år som jag har sysslat med flyktingpolitik har mött människor som på utsidan sett mycket propra ut. Vad de döljt inombords har inte varit lika lätt att utröna förrän efter en tid. Då har det kommit upp, och deras upplevelser har varit minst sagt skrämmande. Det gäller också många av de människor som kommer i dag.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Anslag till
Invandrarverkets
förläggnings-
verksamhet*

Man får inte göra det så enkelt för sig som att säga: Låt oss skicka i väg pengar och skjuta vidare problemet någon annanstans. Så enkelt är det inte. I dag redovisade FN:s flyktingkommissariat att man nu har slut på pengarna för de matlager som skall försörja dessa dryga tre miljoner flyktingar som finns i området.

Det visar att det inte bara räcker med att skicka ner ytterligare pengar för att man skall klara detta. Det finns en fördelningsbörda som vi tillsammans med övriga europeiska länder får ta på oss. Det viktigaste är nu att åstadkomma en lösning därnere som gör det möjligt för människor att kunna återvända hem. Under den tiden måste vi rimligen ge de människor som har flytt en fristad tills det finns någonting att återvända till.

Anf. 106 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Det finns tre miljoner flyktingar i i området, Rune Backlund. Men vi måste se till vilka förhållanden det finns där. I Slovenien råder inget krigstillstånd. Där sker en fullt normal verksamhet. Där bygger man hus och lever som om ingenting händer i närheten.

Vi får 10–20 gånger mer för pengarna där. Vore det inte idé att satsa pengarna där i stället? Man måste göra en markering. Man måste bedriva en politik som innebär att en signal går fram så att vi stoppar den här trafiken. Vi måste komma fram till detta. Vi kan behöva införa något slag av tvång, motsvarande 13-decemberbeslutet eller något liknande.

Vi måste förändra. Vi kan inte bara sitta här med händerna i byxfickorna och tro att det löser sig. Detta är ingenting som löser sig av sig självt. Vi måste ta fram idéer. Det måste vara satsningar i närområdet där vi för varje insatt krona kanske får 10–20 gånger mer effekt för pengarna.

Anf. 107 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Rune Backlund tar upp litet olika delar i vår motion som behandlas i detta betänkande. Han beskriver det som "vissa besynnerligheter". Han frågar också vad man skulle ha gjort i stället. Skulle man ha stängt i april, när vi för den här debatten, om man i stället följer vår idé och säger nej till dessa pengar? Det hade varit för sent även i april månad att stänga flyktingförläggningarna om man skulle göra på detta sätt.

Propositionen lades fram den 11 mars i år. Eftersom regeringen begär mer än dubbelt så mycket pengar som vad riksdagen beviljade i anslag från början, hade förläggningarna alltså behövt stängas redan före nyår.

Rune Backlund undrar vidare varför vi då väckte en motion. Han kan ju konstatera att vi inte har följt upp den motionen genom att yrka bifall till reservationen. Vi säger nej till anslagsäskandet och därför att vi vill peka på att det är riksdagens roll att anslå pengar och regeringens ansvar att föra en politik inom anslagets ram.

Rune Backlund säger också att det är svårt att se konsekvenserna av hur många flyktingar som kan komma under en viss tidsperiod. Det är riktigt. Jag pekade ju på att Christina Rogestam redan under sommaren 1992 sade att om visumtvånget hade införts för kosovoalbanerna hade kostnader motsvarande 4,5 miljarder kronor bortfallit.

Vidare tar Rune Backlund upp frågan om hemligstämplande av avtal och

affärsmässighet. Går det att pressa priserna om alla kan få kännedom om hur avtalet ser ut? Det viktigaste är att verkligen ha insyn i avtalet. Det behöver inte betyda att konkurrenterna får insyn. Men det gäller att Riksrevisionsverket, regeringen och riksdagen skall få en fullständig information så att det verkligen går att ta reda på hur förhållandena ser ut. Allmänheten skall slippa behöva känna den obehagliga känslan att här kan finnas något som är litet ömtåligt och som Invandrarverket inte riktigt kan svara för. Det är för alla parter viktigt att inte hemligstämpla avtal eller dölja något. Så fort något döljs, oavsett motivet, blir människor rädda för att här finns något som inte är riktigt rumsrent. Jag tycker att det är synd att verksamheten får denna stämpel.

Jag vill också nämna frågan om kostnader för förläggningar, som Rune Backlund och Claus Zaar debatterade. Frågan är huruvida det är bättre att sända pengar till närområdet. Jag vill peka på vad regeringsföreträdare, bl.a. en statssekreterare, har sagt. Elva gånger så många flyktingar kan hjälpas om hjälpen och pengarna sänds till deras närområde än om de kommer hit. Därför är det inte särskilt vettigt att de får lämna förläggningar i Kroatien för att komma till Sverige. Jag inser att förläggningar i Kroatien kan bli fulla. Men i mångt och mycket är resandet därifrån spontant.

Anf. 108 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Först några ord om hemligstämplandet av avtal. Det här är litet märkligt. Eftersom Invandrarverket är en statlig myndighet har alla avtal varit offentliga. Vid förhandlingar har alltså motparten haft tillgång till ingångna avtal och använt dem som underlag i sitt förhandlingsarbete. Det har inneburit att Invandrarverkets förhandlare har suttit med bundna händer. Ingen som förhandlar med verket i den situationen är beredd att lägga sig under de avtal som redan finns.

Ny demokrati ställer kravet att Invandrarverket skall agera affärsmässigt. Då måste verket få uppträda affärsmässigt, dvs. hemligstämpla avtal. Därigenom kan de föra en rak förhandling med sin motpart. Det hindrar inte insynen i fråga om granskningen av verksamheten. Det hindrar alltså inte Riksdagens revisorer, Riksrevisionsverket, regeringen eller andra att ha insyn i vad som står i avtalen – i den mån Invandrarverkets arbete granskas. Det orimliga har varit att motparten har kunnat sitta med facit i hand och se vilka avtal som redan har funnits. Det finns, som bekant, s.k. konsulter som har samlat in sådana uppgifter och delgivit dem till sådana som förhandlar med Invandrarverket.

Vidare har vi diskussionen om "där och här", dvs. åtgärder i närområdet resp. här i Sverige. Det ena utesluter inte det andra. Jag är helt övertygad om att vi från svensk sida måste gå in och hjälpa till ytterligare i närområdet. UNHCR behöver pengar för att klara försörjningen till de tre miljoner flyktingar som finns i området. Men det hindrar inte att människor från det området kommer att fortsätta att söka sig till olika länder i Europa och där, med hänvisning till krigstillståndet, begära asyl. Vi kan inte hindra dessa människor att ta sig från området. Vi skall också komma ihåg att länder i området har påtalat att flera länder i Europa måste hjälpa till att bära bördan. Länderna i närområdet klarar inte att ta hand om alla människorna. Här har

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

*Anslag till
Invandrarverkets
förläggnings-
verksamhet*

både Kroatien och Slovenien nämnts som exempel. Bl.a. Slovenien har sagt nej till att ta emot fler människor. Kroatien är i en likartad situation.

Problemet kvarstår: Vi kan inte hindra människor att ta sig från området. De kommer att dyka upp vid vår gräns och begära asyl – antingen vi vill eller inte.

Anf. 109 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Rune Backlund tar upp frågan om internationella samverkansformer för att lösa problemen. Vi är helt överens om att det är viktigt att man gemensamt i Europa skall försöka klara flyktingströmmarna. Det är också viktigt att Sverige för en sådan signalpolitik att människor inte missleds till att tro att de kan komma till Sverige och få en fristad för gott.

Då vi är så fantastiskt objektiva i vår inställning vill vi ogärna ha en förtuffad mening om huruvida flyktingarna får stanna eller inte, men man måste göra klart för de människor som kommer från Bosnien-Hercegovina att deras utsikter att få stanna i Sverige enligt de asylbestämmelser som finns är små.

Vidare nämner Rune Backlund på nytt frågan om hemligstämpeln. Det skulle inte gå ihop med Ny demokratis politik att hemligstämpla avtal och att iaktta affärsmässighet. Jag tycker att det inte behöver vara fråga om hemligstämplande av avtal. Jag siktar in mig på myndigheternas möjligheter till insyn och att få veta vad som har varit för handen. I Riksrevisionsverkets rapport framkommer det att det har förelegat bekymmer med att helt få tillgång till avtalen. Jag vill ha klarlagt att det inte går att med hjälp av hemligstämpel hindra Riksrevisionsverket eller andra statliga myndigheter att få insyn i och granska om avtalen är korrekta eller ej.

Anf. 110 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Nu har vi diskussionen om att ge signaler. Jag har för närvarande svårt att se vad det är för signaler vi skall ge från Sveriges sida till de människor som flyr från krigsområdena och som skulle få dem att inte åka hit. Alla andra alternativ än att fly från området är förmodligen sämre för dem.

Det finns ingen signal i dag som säger att flyktingarna automatiskt får stanna i Sverige. För närvarande fattas över huvud taget inga beslut gällande människor från Bosnien-Hercegovina. De får inga besked i sina ärenden – varken positiva eller negativa. Vi ger inte några signaler om att det är fritt fram att stanna i Sverige för all framtid. Men jag kan inte se några andra internationella signaler som Sverige skulle kunna ge ifrån sig för att hindra människor från att starta resan bort från kriget.

Sedan vidare till frågan om hemligstämpel. Ledamöter från Ny demokrati brukar ofta hänvisa till att de kommer från verkligheten. Jag hörde John Bouvin hänvisa till det argumentet alldeles nyss i en debatt. I den mån jag har sysslat med frågan om affärsmässighet, har jag lärt mig av verkligheten att man inte är beredd att ge motparten gratisargument i förhandlingar om priser. Där är man mycket noga med sekretessen och håller inne sådana uppgifter som på något sätt skulle kunna försämra möjligheterna till ett bra avtal eller kontrakt.

Jag kan inte förstå hur kravet på att Statens invandrarverk skall agera affärsmässigt i upphandlingar kan förenas med att verket skall tvingas att släppa ut handlingar och uppgifter som gör det möjligt för motparten att sitta med facit i handen. Insynen från oss som beslutar om pengarna är en helt annan fråga. Det gäller alltså insynen i vad som står i kontrakten. Den möjligheten finns för alla handlingar som rör statlig verksamhet för t.ex. Riksrevisionsverket, Riksdagens revisorer osv. Jag kan inte förstå hur krav på affärsmässighet och att arbetet skall bedrivas så som i verkligheten, dvs. det privata näringslivet, kan gå ihop med inställningen att gå emot den hemligstämpel verket har lagt på avtalen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 18 §.)

16 § Postväsende

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1992/93:TU27 Postväsende (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 111 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Dagens ärende om postväsendet är mer som en kostymrepetition inför den stora privatiseringsföreställning som vi skall ha litet senare under mandatperioden. Vilken final den teaterrysaren kommer att få återstår att se.

I dag skall vi ta ställning till Postverkets treårsplan. Men vi skall också ta ställning till huruvida Posten skall bli aktiebolag senast den 1 januari 1994.

Vi socialdemokrater är mycket skeptiska till att omvandla Posten till aktiebolag, bl.a. mot bakgrund av hur regeringen och kommunikationsministern hittills har drivit bolagiseringsfrågorna. Där är bolagisering steg 1 och privatisering steg 2.

Nu säger man i debatten att vi socialdemokrater har ändrat oss. Vi har ju tyckt så redan tidigare. Därför vill jag redovisa vad vi *faktiskt* har gjort och tyckt.

Första gången som bolagisering av Posten diskuterades var i den näringspolitiska proposition som lades fram i februari 1991. Av propositionen framgår det att konkurrenssituationen för Postverkets olika verksamhetsområden förändras i en allt snabbare takt. Den högteknologiska utvecklingen inom EG kommer att skärpa konkurrensen framöver såväl nationellt som internationellt. Detta innebär att Postverket måste ges möjligheter att agera affärsmässigt med stärkta konkurrensförutsättningar. Flera postförvaltningar i Europa har bolagiserat verksamheten eller är på väg mot en sådan utveckling. Mot den bakgrunden bör förutsättningarna för och konsekvenserna av en bolagisering av Postverket klarläggas inom ramen för ett regelverk som lämnar utrymme för samhällspolitiska åtaganden. Resultatet av översynen beräknas kunna redovisas under våren 1992.

Det var alltså förutsättningar för och konsekvenserna av en bolagisering

som skulle utredas. Vad har hänt sedan dess? Jo, redan strax efter valet 1991, under hösten, lade regeringen fram sin privatiseringsproposition. Där delades privatiseringsarbetet upp i tre steg: avreglering, bolagisering och privatisering. Detta gjordes utan att man tog hänsyn till att Posten, men också andra affärsverk, måste uppfylla viktiga samhällsmål. Vi menar att om en bolagisering skall ske måste det gå att påvisa att det blir bättre och billigare samhällsservice som resultat. Hittills har regeringen inte på något vis kunna ge oss sådana bevis. Det är därför vi socialdemokrater menar att det är alldeles fel att godkänna – som det anförs i propositionen – en inriktning mot privatisering av Posten till den 1 januari 1994.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Vidare har vi frågan om ett sammanhållet förslag om Postens regionala service. Utskottets majoritetsskrivning visar med önskvärd tydlighet hur viktigt det är att vi mer precist sätter ned foten och markerar vilken syn vi har på att hela Sverige – jag vänder mig särskilt till Elving Andersson i Centerpartiet – skall ha en garanterat fullgod postservice. I majoritetsskrivningen framhålls att den grundläggande postservicen åtminstone under den närmaste tiden kommer att handhas av ett blivande statligt bolag.

Jag skulle på så lösa boliner aldrig vilja ta ansvar för att hela Sverige skall få tillgång till betalnings- och kassaservice fem dagar i veckan. Det vore intressant att få veta om Elving Andersson är beredd att ta det ansvaret.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Till slut handlar det om prismålet för vissa tidningar. Vi socialdemokrater tycker inte att det är rimligt att de tidskrifter som det handlar om skall behandlas som vilken reklam som helst. Det handlar framför allt om tidningar och tidskrifter som ges ut utan kommersiellt intresse av idéburna föreningar och andra organisationer, t.ex. fackliga, kyrkliga och politiska organisationer.

Det är synnerligen osannolikt att det skulle finnas något kommersiellt befordringsföretag som vill dela ut dessa tidskrifter i Västernorrland eller i Stockholms skärgård utan att få ett rejält högt pris för dessa tjänster. De tidskrifter som det handlar om har inget annat företag att vända sig till. I majoritetsskrivningen menar man att de teoretiskt skulle kunna välja med fötterna.

Egentligen är det ett samhällsintresse ur demokratisynpunkt och ur kultursynpunkt att hålla ner kostnaderna för dessa tidskrifter. Vi står alltså bakom reservation nr 1.

Anf. 112 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag kan hålla med Ines Uusmann om att det inte finns någon anledning att ha en riktigt stor debatt om Posten och Postens verksamhet i dag. Dels hade vi en ganska omfattande debatt så sent som den 17 december förra året, dels återkommer vi senare i höst med de stora principiella frågorna kring bolagisering och annat.

Låt mig ändå slå fast att ett väl fungerande postverk och en bra postservice är en mycket viktig del av infrastrukturen i Sverige. För enskilda och företag över hela landet är tillgången till en bra postservice en nödvändighet. Posten skall fungera över hela landet, både för den som bor i en storstad och för den

som bor på landsbygden. Man skall ha postservice dagligen, minst fem dagar i veckan.

Riksdagen har i mycket stor enighet ställt upp ett antal krav på Postens verksamhet. Det handlar om servicenivåer och vissa regionala och sociala mål. Dessa mål är viktiga, de ligger fast och får inte tummas på. Ines Uusmann tog upp frågan om de regionalpolitiska förutsättningarna. Om talet om att hela Sverige skall leva skall ges ett reellt innehåll måste de regionalpolitiska kraven på Postverket även fortsättningsvis, som de varit hittills, vara mycket långtgående.

Jag vill påstå att dessa mål för Postens regionala och sociala service skall gälla oavsett vilken associationsform som Posten framgent skall verka inom. Jag vill också passa på att säga att man också på ett mycket bra sätt har levt upp till de krav som vi hittills har ställt på Posten. Jag tycker att det finns anledning att markera det. Det är också glädjande att konstatera att det råder en bred politisk enighet här i riksdagen om målen för Postens service på olika områden.

Jag skulle vilja kommentera ett par frågor som berörs i det här betänkandet. En fråga som har väckt en hel del uppmärksamhet – inte i riksdagsbehandlingen, utan utanför riksdagen – är frågan om avskaffandet av det s.k. Nordenportot. Jag tror att många riksdagsledamöter har fått brev och uppvaktningar från människor som har varit engagerade i detta, t.ex. lokala Nordenföreningar osv.

Nordenportot innebär att inrikesportot i ett nordiskt land gäller för hela Norden. Det har avskaffats, och det finns krav på att det skall återinföras. Jag beklagar att Nordenportot försvinner. Jag tycker att det har varit en viktig del i att stärka det nordiska samarbetet. Men det är bara att konstatera att de övriga nordiska länderna redan har eller är i färd med att avskaffa Nordenportot. Det är ju ingen vits med att vi ensidigt här i Sverige skall ha kvar detta. Hela idén har ju förfallit. Det finns t.ex. inte några propåer från Nordiska rådet om att det särskilda Nordenportot skall återinföras.

Jag vill kommentera ett par av de reservationer som Ines Uusmann också berörde. Ines Uusmann sade att det i betänkandet anfördes att inriktningen för Postverket var att det skall ske en privatisering senast den 1 januari 1994. Jag utgår från att det var en felsägning av Ines Uusmann. Det handlar om en bolagisering. Jag tror att det är mycket viktigt att vi är mycket stringenta i hur vi uttrycker oss. Det är en väldig skillnad på bolagisering och privatisering, i alla fall enligt mitt sätt att se det.

Jag ser inga som helst fördelar med att privatisera Posten. Däremot finns det fördelar med att bolagisera och låta den arbeta i den associationsform som ett bolag är. Det finns ingenting, varken i propositionen eller i betänkandet, som säger att Posten skall privatiseras. Tvärtom pratas det hela tiden om en bolagisering.

Vi återkommer till frågorna om hur Posten skall fungera i sin nya associationsform. Det var Ines Uusmann också inne på. Då är det bara att låta oss hantera den här frågan på det sätt som vi brukar göra. Det har genomförts en utredning. Den är nu ute på remiss. Det gäller förslag om en ny postlag och annat. Efter remissomgången skall regeringen ta ställning i frågan och

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Postväsende

sedan återkomma med förslag till riksdagen. Det är då vi skall föra den sakpolitiska diskussionen. Det skall vi inte göra nu.

Jag kan för övrigt instämma i rätt mycket av det som står i den socialdemokratiska reservationen om de regionala och sociala målen. Jag har sagt ett antal gånger att vi egentligen är överens här. Men det är alltså fel tillfälle och fel forum att lägga fast det nu. Låt oss arbeta med den här frågan som vi gör annars och ta saker och ting i rätt ordning.

När det slutligen gäller frågan om den s.k. FKP-gruppens tidningar, dvs fack- och konsumentpressen, finns det en reservation från Socialdemokraterna om att det prismål som har gällt för dessa tidningar skall återinföras. Regeln om prismål upphävdes den 1 juli 1991 på socialdemokratiskt initiativ. Jag tycker att det finns anledning att påminna om det.

Jag var själv litet fundersam till hur detta skulle komma att verka när det genomfördes. Vi uppvaktades av olika intressenter i utskottet och i parti-grupperna. Beslutet genomfördes i alla fall. Nu kan vi, efter att det har varit i kraft i drygt ett och ett halvt år, konstatera att prisökningen för den gruppen av tidningar är densamma som för övriga tidskrifter och tidningar om man räknar bort dagspressen. Med ett och ett halvt års facit i handen kan jag inte se att den här gruppen tidningar på något sätt har missgynnats av det här beslutet. Därför finns det inte heller någon anledning att ta något initiativ för att återinföra prismålet.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till vad utskottet har anfört på samtliga punkter och avslag på samtliga reservationer och meningsyttringar.

Anf. 113 INES UUSMANN (s) replik:

Herr talman! Vi är överens om att vi har mycket väl fungerande och effektiva kommunikationsverk i Sverige. Det gäller Posten, och det gäller de andra kommunikationsverken också. Brevet kommer fram i mycket hög grad. Om vi jämför med andra länder är det alldeles otroligt bra. Vi har ett lågt porto internationellt sett. Vi har också en effektiv arbetsorganisation.

Då finns det ju anledning att fråga: Vad är det som gör att man skall förändra det här? Jag var inne på tidigare att det handlar om att man måste kunna visa att det blir bättre, om man förändrar associationsformen. Då tycker jag att det är synnerligen intressant att det, hittills i alla fall, inte har kunnat komma fram någonting som visar att det skulle bli mera effektivt och billigare, om man genomförde bolagiseringarna.

Sedan menar jag naturligtvis bolagisering den 1 januari 1994.

Elving Andersson säger att det är stor skillnad mellan bolagisering och privatisering. Elving Andersson kanske inte delar sin regerings uppfattning, och det vore ju bra att få reda på det då, men regeringen säger att bolagisering är bara ett steg i den stora privatiseringsvågen.

Regeringen har i sin proposition lagt fast att det är fråga om tre steg, och det tycker jag är det allra allvarligaste. Det är naturligtvis oerhört mycket enklare att knoppa av, sälja ut och privatisera ett aktiebolag, där det inte finns samma styrning som i ett affärsverk.

Naturligtvis är jag glad över och tycker att det är väldigt bra att Elving Andersson säger att de regionala och sociala målen skall ligga fast och att det finns en bred majoritet i riksdagen för det. Jag är övertygad om att vi

har stora möjligheter att diskutera detta under hösten. Hur man skall kunna åstadkomma det är jag däremot oerhört tveksam till, om man skall bolagisera.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Postväsende

Anf. 114 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Bara ytterligare någon kommentar. Ines Uusmann säger att bolagisering är ett steg i en process mot en privatisering och hänvisar till en tidigare proposition, den s.k. privatiseringspropositionen, som lades fram för ganska många månader sedan. Där räknades det upp ett antal statliga verksamheter som regeringen hade för avsikt att på sikt privatisera i ett par steg, alltså först bolagisera och sedan privatisera.

Visserligen sviker mig minnet ibland, men såvitt jag kan påminna mig fanns definitivt inte Posten med på den s.k. privatiseringslistan i den propositionen, utan det var andra företag och verksamheter. Enligt min minnesbild, och jag är ganska övertygad om att den är riktig, var Posten inte med.

Ines Uusmann ställde frågan om det verkligen blir bättre med en bolagisering, om Posten i bolagsform kommer att fungera bättre och bli än effektivare. Vi återkommer som sagt till det när vi står inför sakfrågan. Men exempelvis har företrädare för Posten själva anfört att de ser stora möjligheter för Posten att bli än effektivare genom att jobba inom den associationsform som ett aktiebolag är, i stället för den nuvarande verksamhetsformen. De torde väl ganska bra känna till just Postens verksamhet. Om de gör den bedömningen, är jag starkt benägen att tro att de har rätt.

Anf. 115 INES UUSMANN (s) replik:

Herr talman! Det är frågan om vems intresse man talar för. Jag förstår att affärsverksledningarna tycker att det kunde vara mera spännande och mera intressant att arbeta i aktiebolagsform. De har sina intressen att företräda, men vi har att företräda andra intressen, och det är att vi skall klara att ge en samhällsservice.

Det handlar alltså inte om att göra affärer i första hand, utan här gäller det människorna och den näringspolitik som skall bedrivas. Det handlar om en infrastruktur, och den kan man aldrig konkurrensutsätta helt och hållet.

När det gäller om Posten fanns med i privatiseringspropositionen eller inte vill jag säga att en hel mängd statliga företag och myndigheter inte fanns med där. Vägverket fanns inte med. SAS – eller SILA – fanns inte heller med men har kommit upp i alla fall, med hänvisning till privatiseringsstrategin.

Så jag hoppas att de regeringspartier som inte är representerade i Näringsdepartementet inte låter sig luras av att vissa myndigheter och affärsverk inte fanns med i uppräknningen, för principen gäller uppenbarligen all statlig affärsverksamhet.

Anf. 116 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Med anledning av det sista Ines Uusmann sade vill jag bara försäkra henne att jag inte är särskilt lättlurad. Det får räcka som besked på den punkten.

Så till detta om vilka intressen man talar för. Inte minst i trafikutskottet märker vi att den socialdemokratiska gruppen ibland litat väldigt mycket på

verksledningarna och vill att vi skall följa dem till punkt och pricka. Ibland är det litet annat ljud i skällan.

De intressen som jag anser mig tala för i den här debatten är postkundernas. Det är inte verksledningen och inte heller de fackliga organisationerna utan det är postkunderna som jag anser det vara min uppgift att föra talan för här i kammaren.

Anf. 117 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga i det här ärendet. I stort sett håller jag med Elving Andersson om vad han har sagt, och vi har också skrivit under utskottets ställningstagande i frågan.

Men litet grand håller jag faktiskt också med Ines Uusmann. En del av oss inom partiet är oroliga för vad som kommer att hända med bolagiseringen, avregleringen och allt det som pågår nu. Visserligen är jag själv litet nyliberal i mitt tänkesätt, men jag blir en smula orolig när jag ser hur det har gått med taxi i samband med att man har avreglerat utan att ha verkliga styrmedel från statens sida.

Jag vill inte säga att min ståndpunkt ligger mitt emellan Elving Anderssons och Ines Uusmanns, men jag håller kanske till 80 % på Elving Andersson och 20 % på Ines Uusmann. Litet orolig är jag, och jag hoppas att signalen går fram till Kommunikationsdepartementet, att vi kommer att studera väldigt noga hur bolagiseringen skall ske och att vi inte nödvändigtvis kommer att stötta den till hundra procent, om vi kommer att vara oroliga för att det inte blir samma fina service som Postverket ger redan i dag.

Min uppfattning är att det skall bolagiseras och privatiseras så mycket som möjligt, dock kanske inte Postverket. I Kjell-Olof Feldts bok "Alla dessa dagar", som jag ibland läser som en bibel, står det faktiskt att bolagiseringar är det absolut bästa sättet att styra pengarna dit de bäst behövs. Så jag tror på bolagsformen i sig men att man kanske inte skall gå så fort fram.

När det gäller tidskrifter vill jag bara säga att det inte kan vara meningen att skattekollektivet skall subventionera fackföreningstidskrifter. Det är i stort sett detta det handlar om när man pratar om prismålet för tidningar. I TV-programmet "Glashuset" skildrades i går den jättestora affären som LO gjorde med sin gamla fastighet i Klara utan att betala ett öre i skatt. Facket har hur mycket pengar som helst och kan betala avgiften för att distribuera sina tidningar, precis som alla andra får göra.

För övrigt, herr talman, har jag ingenting ytterligare att tillägga, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 118 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Med fördelningen 80–20 är det lätt att få slagsida, och det kan kanske förklara varför det är svårt för Kenneth Attefors och Ny demokrati att alltid hålla en rak kurs.

Jag vill säga till Kenneth Attefors som till Ines Uusmann: Låt oss ta debatten när den blir aktuell, när förslagen ligger på bordet! Då kan vi se vad de verkligen innebär i praktiken.

Sedan vill jag bara konstatera – jag har gjort det några gånger tidigare – att någonstans långt inne i själen hos Kenneth Attefors finns en liten byråkratisk

regleringsivrare som ibland sticker fram. Det är väl det vi har sett exempel på i dag också.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Postväsende

Anf. 119 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag hoppas att jag inte har gjort bort mig när jag sagt det här om 80–20. Men ser man på hur det blev med taxinäringen, så blir man ju lite skrämmd. Vi skall väl inte ha samma historia en gång till.

Det fanns inget parti att rösta på som hette Nyliberalerna, men mycket i Frihetsfrontens partiprogram kan jag faktiskt ställa upp på. Så kalla inte mig för byråkratiskt lagd, Elving Andersson!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 18 §.)

17 § Televerkets verksamhet i Estland

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1992/93:TU28 Televerkets verksamhet i Estland (prop. 1992/93:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 18 §.)

18 § Vissa frågor inom Televerkets verksamhet

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1992/93:TU31 Vissa frågor inom Televerkets verksamhet (prop. 1992/93:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Företogs till avgörande utrikesutskottets betänkande 1992/93:UU25, bostadsutskottets betänkanden 1992/93:BoU20 och BoU22, finansutskottets betänkanden 1992/93:FiU21, FiU22 och FiU23, lagutskottets betänkanden 1992/93:LU35, LU40 och LU41, socialförsäkringsutskottets betänkanden 1992/93:SfU16 och SfU20 samt trafikutskottets betänkanden 1992/93:TU27, TU28 och TU31.

Utrikesutskottets betänkande UU25

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU20

Mom. 1 (den övergripande målformuleringen)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 130 för reservation 1 av Oskar Lindkvist m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU22

Mom. 2 (det gemensamma försäkringsbeloppet)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 132 för reservation 1 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 5 (konkurrensspekterna)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 21 för reservation 2 av Dan Eriksson i Stockholm.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU21

Mom. 8 (anslag till Kostnader för vissa nämnder m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 8 för det av Johan Lönnroth under överläggningen framställda yrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU22

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU23

Mom. 1 (ansvarsfrihet för Riksbankens förvaltning)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 21 för reservationen av Bo G Jenevall. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2-5

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU35

Mom. 3 (utvidgad trafikförsäkring)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 21 för reservationen av Richard Ulfvengren.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Lagutskottets betänkande LU40

Mom. 1 (ansvarsgenombrott)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Maj-Lis Lööw m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (utredning om ekonomisk brottslighet)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 132 för reservation 2 av Maj-Lis Lööw m.fl.

Mom. 13 (förmånsrätt för lönefordringar)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 132 för reservation 3 av Maj-Lis Lööw m.fl.

Mom. 14 (förmånsrätt för leverantörsfordringar m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 23 för reservation 4 av Richard Ulfvengren. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 (särreglering i lönegarantilagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Maj-Lis Lööw m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (samordning av lönegarantin med arbetslöshetsförsäkringen)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 21 för reservation 6 av Richard Ulfvengren.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU41

Mom. 2 (det allmännas skadeståndsansvar)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 21 för reservationen av Richard Ulfvengren.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU16

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU20

Mom. 2 (åtgärder för att minimera förläggningsekostnaderna)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 27 för reservationen av Lars Moquist.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölles.

Trafikutskottets betänkande TU27

Mom. 7 (inriktningen mot bolagisering av Postverket)

Utskottets hemställan bifölles med 165 röster mot 133 för reservation 2 av Sven-Gösta Signell m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 (ett sammanhållet förslag till regional service)

Utskottets hemställan bifölles med 163 röster mot 132 för reservation 3 av Sven-Gösta Signell m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölles.

Trafikutskottets betänkande TU28

Utskottets hemställan bifölles.

Trafikutskottets betänkande TU31

Utskottets hemställan bifölles.

19 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 27 april

1992/93:159 av *John Bouvin* (nyd) till statsministern om åtgärder mot ett hot från öst:

Vi står inför ett stort hot. Ett hot från våra grannar i öst. Dagens Ryssland ligger inte långt bort. Det ligger närmare Stockholm än vad Göteborg gör.

Det är ett land där svarta börsen är den enda marknad som fungerar. Valutan är nära att totalt falla samman. Professorer och kärnvapentekniker köar för att köpa sitt bröd.

Det är ett land som saknar politisk ledning. Ett överflöd av vapen flyter omkring. Landet har en armé som är splittrad samtidigt som missnöjet inom armén växer. Man behöver bara tänka på de hundratusentals soldater som återvänt hem från Tyskland och Östeuropa. De bor mestadels i tältläger.

Vidare är det ett land där det finns gott om etniska konflikter.

Ryssland hotar att falla samman såsom Sovjetunionen gjorde. Miljontals ryssar vill ingenting hellre än att komma till väst, *gärna* till ett nordiskt grannland och *gärna* till Sverige.

Finland har förstärkt gränsskyddet. I Sverige görs till synes ingenting.

Ny demokrati har länge varnat för en situation med militära uppror i Ryssland, med stora folkvandringar som följd. Det innebär att vi skulle över-
svämmas av stora flyktingskaror.

Det borde vara uppenbart att vi måste ha en mycket genomtänkt och klar beredskap för detta.

Först och främst bör – såsom Ny demokrati föreslagit – halva u-hjälpen gå till Baltikum och Östeuropa. Det är i första hand där vi bör satsa våra resurser.

En ”välståndsbarriär”, dvs. en reservkapacitet med livsmedel, kläder, förläggningar, enkla småhus m.m. bör byggas upp, eventuellt i samarbete med övriga nordiska länder, EG eller FN.

Dessutom måste en sorts administrativ katastrofplan iordningställas, som bl.a. klargör ansvarsfördelningen mellan Civilförsvaret, Statens invandrarverk och andra myndigheter och organisationer.

Mot denna bakgrund undrar jag:

Vad – i klartext – gör regeringen för att förebygga hotet från öst?

20 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställes

den 27 april

1992/93:630 av *Kent Carlsson* (s) till försvarsministern om värnplikten som ett medel att minska arbetslösheten:

Ungdomar är den grupp som drabbats hårdast av arbetslösheten. Alla samhällets instanser bör användas för att avhjälpa detta problem.

En faktor som försvårar för unga män och minskar deras möjlighet att få arbete är värnplikten. Få arbetsgivare vill anställa någon som kanske inom kort kommer att sluta på grund av inkallelseorder.

Två åtgärder kan vidtas för att delvis avhjälpa detta problem:

Inkalla till värnplikt unga män som går arbetslösa framför dem som har lyckats ordna arbete eller utbildning

Frikalla dem som med säkerhet inte kommer att inkallas inom två år. Då vet arbetsgivaren att den anställda inte kommer att tvingas sluta sitt arbete.

Stockholms läns landshövding och länsarbetsnämnd har tillskrivit överbefälhavaren med förslag om detta.

Jag vill med hänvisning till ovanstående fråga försvarsministern om regeringen avser att vidta åtgärder för att använda värnplikten som ett sätt att minska ungdomsarbetslösheten.

1992/93:631 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till statsrådet Bo Könberg om åtgärder mot indirekt tobaksreklam:

Tobaksbolagen måste enligt genomförda utredningar rekrytera 600 ungdomar i veckan (ca 30 000 per år) för att upprätthålla dagens försäljningssiffror. Ett viktigt medel härför är såväl direkt som indirekt reklam.

Med hänvisning till ovanstående ber jag att till statsrådet Könberg få ställa följande fråga:

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att så långt som möjligt minska de skadliga effekterna av den indirekta reklamen (smygreklamen) för tobaksvaror?

21 § Kammaren åtskildes kl. 16.07.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. beslutet om samlad votering före 5 §,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 63 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 105 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Prot. 1992/93:101
28 april 1993

Onsdagen den 28 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Förnyad bordläggning	1
3 § Vissa anslag m.m. inom Utrikesdepartementets område	1
Utrikesutskottets betänkande UU14	
Debatt	
Karl-Erik Svartberg (s)	
Richard Ulfvengren (nyd)	
Daniel Tarschys (fp)	
Jan Jennehag (v)	
Rolf Clarkson (m)	
Ingrid Näslund (kds)	
Simon Liliedahl (nyd)	
Bengt Dalström (nyd)	
Åke Gustavsson (s)	
Beslut	23
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 22 april	23
Utrikesutskottets betänkande UU15	
Konstitutionsutskottets betänkande KU29	
Lagutskottets betänkande LU39	
Beslut om samlad votering	25
5 § Avtal om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge	25
Utrikesutskottets betänkande UU25	
<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
6 § Boverket	26
Bostadsutskottets betänkande BoU20	
Debatt	
Rune Evensson (s)	
Agne Hansson (c)	
<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
7 § Byggeförsäkring	31
Bostadsutskottets betänkande BoU22	
Debatt	
Lennart Nilsson (s)	
Agne Hansson (c)	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
8 § Vissa anslag inom Finansdepartementets område	37
Finansutskottets betänkande FiU21	
Debatt	
Johan Lönnroth (v)	

	Carl B Hamilton (fp)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
9 §	Statistikfrågor	41
	Finansutskottets betänkande FiU22	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
10 §	Riksbankens förvaltning år 1992	41
	Finansutskottets betänkande FiU23	
	Debatt	
	Bo G Jenevall (nyd)	
	Carl B Hamilton (fp)	
	Johan Lönnroth (v)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
11 §	Ändringar i trafikskadelagen	50
	Lagutskottets betänkande LU35	
	Debatt	
	Kenneth Attefors (nyd)	
	Bengt Harding Olson (fp)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
12 §	Konkurs- och bolagsrättsliga frågor m.m.	53
	Lagutskottets betänkande LU40	
	Debatt	
	Carin Lundberg (s)	
	Bengt Dalström (nyd)	
	Stig Rindborg (m)	
	Claus Zaar (nyd)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
13 §	Skadeståndsrättsliga frågor	66
	Lagutskottets betänkande LU41	
	Debatt	
	John Bouvin (nyd)	
	Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
	Bengt Harding Olson (fp)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
14 §	Reserabatter för studerande	71
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU16	
	Debatt	
	Hans Dau (m)	
	Eivor Husing (s)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	
15 §	Anslag till Invandrarverkets förlägningsverksamhet	72
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU20	
	Debatt	
	Lars Moquist (nyd)	
	Claus Zaar (nyd)	
	Rune Backlund (c)	
	Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
	<i>Beslut fattades efter 18 §</i>	

16 § Postväsende	83	Prot. 1992/93:101 28 april 1993
Trafikutskottets betänkande TU27		
Debatt		
Ines Uusmann (s)		
Elving Andersson (c)		
Kenneth Attefors (nyd)		
<i>Beslut fattades efter 18 §</i>		
17 § Televerkets verksamhet i Estland	89	
Trafikutskottets betänkande TU28		
<i>Beslut fattades efter 18 §</i>		
18 § Vissa frågor inom Televerkets verksamhet	89	
Trafikutskottets betänkande TU31		
Beslut	89	
Utrikesutskottets betänkande UU25		
Bostadsutskottets betänkande BoU20		
Bostadsutskottets betänkande BoU22		
Finansutskottets betänkande FiU21		
Finansutskottets betänkande FiU22		
Finansutskottets betänkande FiU23		
Lagutskottets betänkande LU35		
Lagutskottets betänkande LU40		
Lagutskottets betänkande LU41		
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU16		
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU20		
Trafikutskottets betänkande TU27		
Trafikutskottets betänkande TU28		
Trafikutskottets betänkande TU31		
19 § Anmälan om interpellation		
1992/93:159 av John Bouvin (nyd) om åtgärder mot ett hot från öst	92	
20 § Anmälan om frågor		
1992/93:630 av Kent Carlsson (s) om värnplikten som ett medel att minska arbetslösheten	93	
1992/93:631 av Elisabeth Fleetwood (m) om åtgärder mot indi- rekt tobaksreklam	93	

